

162. Keskiviikkona 9 päivänä joulukuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta 6340

Hallituksen esitys 152/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1998 vp
Lakialoite 45/1995 vp, 14, 67, 95, 129/1998 vp
Toivomusaloite 134/1998 vp

2) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 6382

Hallituksen esitys 266/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 57/1998 vp

3) Hallituksen esitys takausta ja vierasvelkapanttausta koskevaksi lainsäädännöksi ”

Hallituksen esitys 189/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 36/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta 6386

Hallituksen esitys 240/1998 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 4/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi kuntalain muuttamisesta 6387

Hallituksen esitys 172/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1998 vp

6) Hallituksen esitys tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan sekä tietotekniikan käyttöä tullialalla koskevan yleissopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta eräiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 6389

Hallituksen esitys 205/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 17/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi tullilain muuttamisesta 6390

Hallituksen esitys 204/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 18/1998 vp

8) Hallituksen esitys laiksi hätäkeskustsia koskevasta kokeilusta annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 195/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 19/1998 vp

Lähetekeskustelu

9) Hallituksen esitys Bulgarian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 6392

Hallituksen esitys 270/1998 vp

10) Hallituksen esitys Filippiinien kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ”

Hallituksen esitys 271/1998 vp

11) Hallituksen esitys Slovenian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 6392

Hallituksen esitys 272/1998 vp

12) Hallituksen esitys televiestinnän voimavarojen antamista suuronnettomuuksien lievittämiseen ja pelastustoimiin koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ”

Hallituksen esitys 273/1998 vp

13) Hallituksen esitys laeiksi aravalain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta 6393

Hallituksen esitys 274/1998 vp

14) Lakialoite laiksi tuloverolain 130 §:n muuttamisesta 6395

Lakialoite 138/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

Mietintöjen pöydällepano

15) Hallituksen esitys velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 6396

Hallituksen esitys 263/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 21/1998 vp

16) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankin virkamiehistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi ”

Hallituksen esitys 244/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 20/1998 vp

17) Hallituksen esitys laiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi ”

Hallituksen esitys 209/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 37/1998 vp

18) Hallituksen esitys laiksi säteilylain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 248/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

19) Hallituksen esitys laiksi merimiehen lääkärintarkastuksista pidettävästä rekisteristä 6396

Hallituksen esitys 225/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Alaranta, Andersson C., Hellberg, Hyssälä, Kankaanniemi, Kukkonen J., Lahtela, Laine, Lipponen, Markkula-Kivisilta, Niinistö, Nyby, Penttilä, Perho, Prusti, Rimmi ja Soininvaara.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Soininvaara, Rimmi ja Perho.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden perusteella ed. Hyssälä sekä muun syyn perusteella edustajat Aho, Hellberg, J. Kukkonen, Lahtela, Niinistö, Penttilä, Perho, Rimmi ja Soininvaara sekä tämän kuun 11 päivään muun syyn perusteella edustajat C. Andersson ja Laine.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 152/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1998 vp
Lakialoite 45/1995 vp, 14, 67, 95, 129/1998 vp
Toivomusaloite 134/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. Haatainen: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva muutos koskee asevelvolli-

suuslain muutosta, jolla muun muassa varusmiesten henkilökohtaisten lomien lukumäärää muutetaan. Samalla siviilipalvelusmiesten lomapäiviä lisätään 17 vuorokaudesta 20 vuorokaudteen. Hallituksen esityksessä viitataan yhdenvertaisuusperiaatteen, jonka perusteella nyt siviilipalvelusmiesten lomapäivien määrä nostetaan vastaamaan uudessa asevelvollisuuslaissa varusmiehille annettavia lomapäiviä.

Kun yhdenvertaisuusperiaate on otettu tässä näinkin tarkasteluun, tämän mukaisesti olisi pitänyt nostaa esille myös siviilipalvelusajan kesto. Uusi asevelvollisuuslaki lyhensi keskimääräistä palvelusaikaa kuukaudella. Näin ollen yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti myös siviilipalvelusaikaa pitää lyhentää kuukaudella. Hallituksen esityksessä ei viitata hallitusmuodon yhdenvertaisuutta koskevaan 5 §:ään tai samaa oikeutta käsitteleviin kansainvälisten ihmisoikeussopimusten määräyksiin. Syrjäntäkielto on kuitenkin keskeisimpiä ihmisoikeussopimusten perusperiaatteita.

Perus- ja ihmisoikeussäännösten merkitystä palvelusajan pituudelle tarkasteltiin työasiainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa. YK:n ihmisoikeuskomitea on antanut useita tässä asiassa relevantteja ratkaisuja liittyen ajatuksen-, oman tunnon- tai uskonnonvapauteen. Myös Euroopan neuvoston suosituksessa vuodelta 1987 kehoitetaan kaikkia Euroopan neuvoston jäsenvaltioita tunnustamaan oikeus pakottavista oman tunnonnsyistä vapautua siviilipalvelukseen sekä noudattamaan tässä suhteessa lainsäädännösään ja käytännössään tiettyjä oikeusturvaa antavia muita menettelyperiaatteita. Asiaa käsitellään myös YK:n ihmisoikeustoimikunnan aseistakieltäytymistä koskevassa päätöslauselmassa, jonka valmisteluja Suomi koordinoi Genevessä taannoin päättyneessä ihmisoikeustoimikunnan kokouksessa.

Huhtikuussa tänä vuonna hyväksyttyyn päätöslauselmaan sisältyy kaksi olennaista uutta periaatetta. Siinä tunnustetaan, että tämä kysymys on ihmisoikeusasia, eli aseistakieltäytyjien on saatava syrjimätön kohtelu, ja että siviilipalvelun kesto ei saa olla rangaistuksenomainen. Suomi oli johtamassa näiden periaatteiden kirjaamista tuohon päätöslauselmaan.

Syrjimättömyysperiaate merkitsee sitä, että aseistakieltäytymistä pidetään täysin legitiiminä eli laillisena ja hyväksyttynä ajatuksen- ja oman tunnonvapauden käyttämisuotona sekä korostetaan aseistakieltäytyjien kaikin puolin syrjimättömyyttä kohtelua. Samoin siviilipalveluksen kesto

ei saa olla tuon päätöslauselman mukaisesti rangaistava. Tämä on siinä päätöslauselmassa uutta, jonka Suomi myös sinne sai. Valtiolla on tosin omaa harkintavaltaa keston suhteen, mutta silti on useiden tahojen mielestä selvää, että varusmiespalvelusajan lyhentyessä keskimäärin kuukaudella on myös siviilipalvelusaikaa lyhennettävä vastaavasti kuukaudella.

Suomi siis johti ihmisoikeusasian erinomaisesti Genevessä kansainvälisellä tasolla. YK:n ihmisoikeussopimus täyttää tänä vuonna 50 vuotta. Tuossa Geneven kokouksessa aseistakieltäytyminen ja siviilipalveluskysymys nostettiin ihmisoikeuskysymykseksi ja nimenomaan Suomen johdolla. Huomenna Suomessa ihmisoikeusjuhlaa juhlietaan Vanhalla Ylioppilastalolla Suomen YK-liiton toimesta. Mekö siis tässä päättäisimmeko vastoin ajamaamme ihmisoikeuslinjaa? Siihen minä en ainakaan tule suostumaan. Tulen äänestämään siviilipalvelusajan lyhentämisen puolesta ja perustelen sitä nimenomaan ihmisoikeus- ja yhdenvertaisuusperiaatteella.

Suomella onkin nyt valittavanaan kaksi tietä: Joko lyhennämme palvelusaikaa kuukaudella ja lopetamme sen vaahtoamisen, että tämä muka romuttaisi maanpuolustustahdon, tai toinen vaihtoehto on se, että Suomi herättää maailmalla kiusallista huomiota ja että Amnesty aloittaa kansainvälisen kampanjan adoptoimalla aseistakieltäytyjät. Päätös on nyt tässä eduskunnassa, tässä salissa ja tämän salin omantunnon varassa.

Työasiainvaliokunnassa sosialidemokraattinen ryhmä yksimielisesti kannatti siviilipalvelusajan lyhentämistä 12 kuukauteen eli 365 vuorokaudteen. Perustelut olivat samat kuin puheessani eli yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeusperiaatteet. Samalla esitimme myös siviilipalveluspaikkojen muistioon mainintaa siitä, että siviilipalveluspaikkoja pitäisi laajentaa muun muassa kolmannelle sektorille. Tämä tulikin muistioon kirjatuksi valiokunnan yhteisenä mielipiteenä. Toivon, että eduskunnassa käytäisiin periaatteellinen keskustelu nimenomaan ihmisoikeus- ja yhdenvertaisuusperiaatteesta eikä sorruttaisi sellaiseen keskusteluun, mitä siviilipalvelusmiehet tai varusmiehet ovat yksilötasolla.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Haatainen viittasi aivan oikein niihin ongelmiin, joita saattaa syntyä, jos ja kun siviilipalvelusajan kesto ei lyhennetä. Ongelman tässä yhteydessä on se, että ennen kaikkea totaalkieltäytyjien määrä saattaa tämän ratkaisun tuloksena tuntuvasti lisääntyä, ja se, jos

mikä, aikaansaa Suomen kansainväliselle maailmalle tulevaisuudessa hallaa. Kun totaali kieltäytyneiden määrä aikaisemmin lisääntyi, täytyy sanoa, että silloinen puolustusministeri Elisabeth Rehn ...

Puhemies: Ed. Laakso, vastauspuheenvuoro!

Puhuja: Minä olen vastaamassa ed. Haataiselle.

Puhemies: Olisi aika tulla siihen vastaukseen.

Puhuja: Rouva puhemies! Kun ed. Haatainen totesi, että SDP:n ryhmä työasiainvaliokunnassa yksimielisesti kannatti siviilipalveluksen keston lyhentämistä, haluaisin kysyä ed. Haataiselta ja todeta ihmetellen sen, kuinka kaksi SDP:n ministeriä kuitenkin on muuttanut mieltänsä tässä kysymyksessä, sekä ministeri Jaakonsaari että ministeri Backman, jotka aikaisemmin omissa aloitteissaan kannattivat siviilipalvelusajan keston lyhentämistä. Nyt he eivät hallituksessa enää muista omia aloitteitaan. Ei riitä siis se, että SDP:n työasiainvaliokunnan ryhmä on tällä kannalla. Pitäisi olla myöskin ministerien.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Haatainen puheenvuorossaan perusteli siviilipalvelusajan lyhentämistä yhdenvertaisuudella, nuorten yhdenvertaisella kohtelulla. Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että nimenomaan hallituksen esityksen mukainen siviilipalvelusajan pitäminen ennallaan merkitsee yhdenvertaista kohtelua varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten välillä. Tämä johtuu siitä, että kun tätä vertailua tehdään, ei voida tuijottaa pelkästään palvelun pituuteen vaan pitää pyrkiä arvioimaan kokonaisrasittavuus. Kun tätä kokonaisrasittavuutta arvioidaan ja otetaan huomioon siviilipalveluksen ja varusmiespalveluksen erilainen luonne ja erilaiset mahdollisuudet käytännössä osallistua normaaliin arkielämään ja siviilielämään, on täysin perusteltua, että siviilipalvelus on ajallisesti pitempi kuin tavallinen varusmiespalvelus. Valiokunnan mietinnön kanta edustaa nimenomaan varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten yhdenvertaista kohtelua.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Haatainen toi esille, että

hallituksen esitys ei ota huomioon kansainvälistä ihmisoikeussopimusta. Ulkoasiainvaliokunta käsittelee asiaa ja ulkoasiainvaliokuntahan on arvioinut myös tältä pohjalta siviilipalvelusajan pituutta eli siis kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen sekä YK:n ihmisoikeustoimikunnan siviilipalvelua koskevan päätöslauselman näkökulmasta. Siinähan sanotaan, että siviilipalveluksen kesto suhteessa varusmiespalveluksen keston ei saa olla niin pitkä, että siviilipalvelus tästä syystä katsottaisiin rangaistavaksi. Myös ministerikomitean suosituksen mukaan keston tulee olla suhteessa varusmiespalveluksen keston kohtuullisissa rajoissa.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Haataiselle todeta, että ei ole missään yhteydessä laillisesti eikä muutenkaan todettu, että siviilipalvelusmiesten palvelusaika olisi jollakin tavalla Suomen solmimien kansainvälisten sopimusten tai ihmisoikeussopimusten vastainen. Sellaisia ratkaisuja ei ole. Kuten ed. Zyskiewicz totesi, olennaista ei ole pelkästään kesto vaan myöskin palveluksen rasittavuus. Me tiedämme, että monet siviilipalvelusmiehet käytännössä kotona asuen tekevät omaa tutkimustyötään tai omia opintojaan ja käytännössä hyödyntävät täysimääräisesti tuon ajan, jonka he ovat siviilipalveluksessa. Kaiketi pitäisi pyrkiä myöskin laskemaan, kuinka monta tuntia siviilipalvelusmies on kiinni vuorokaudessa koko palvelusaikana ollessaan suorittamassa tuota tehtävää verrattuna varusmieheen. Tässä suhteessa sanon, että nykyinen palvelusaika siviilipalvelusmiehillä ottaen huomioon rasittavuus on aivan liian lyhyt ja sitä pitäisi ehdottomasti pidentää.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Haatainen todella jätti aivan tahallaan huomioimatta sen, miten asevelvollisuutta koskeva lainsäädäntö on muuttunut. Asevelvollisuusajat ovat lyhentyneet mutta asevelvollisuuspalveluksen sisältö on merkittävästi tiukentunut, ja sehän oli asevelvollisten ja varusmiesten omakin toive, että siellä ei olla turhan panttina vaan se aika kun siellä ollaan, siellä myöskin harjoitellaan ja usein joudutaan käymään inhimillisen sietokyvyn äärirajoilla. Tämähän on tämän uuden lain tarkoitus.

Näin ollen vaikka aika on lyhentynyt, niin aivan kuten edustajat Sasi ja Zyskiewicz täällä puhuivat ja lausuivat, nyt tässä vaiheessa on kuljettu siihen suuntaan, että tämä palvelusmuoto on tasa-arvoinen. Jos kohta on asevelvollisuusai-

ka lyhentynyt, se on myöskin tiukentunut. Sen sijaan siviilipalvelusmiehillä ei ole sisältö muuttunut miksiäkään eikä ole mitään perusteita siihen, että heidän palvelusaikaansa lyhennettäisiin. Jos sitä lyhennetään, se antaa huonon kuvan suomalaisesta armeijasta, suomalaisista ihmisistä, ja tämä siviilipalvelus alkaa maistua sellaisillekin, jotka normaalisti haluaisivat olla tietysti asepalveluksessa.

Mitä tulee ihmisoikeuksiin, niin nimenomaan siitä tässä on kysymys, että tämä rasittavuus ja kesto aika tasataan siviilipalvelusmiesten ja asevelvollisten välillä tässä vaiheessa. Ihmisoikeudet vaativat juuri tasa-arvoisuutta ja sitä tässä nimenomaan nyt toteutetaan.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Huomaatan myös sen ed. Haataiselle, että varusmiesten pisin palvelusaika on pidentynyt 1 vuoteen ja tätä taustaa vasten ja viitaten samaan, mihin edustajat Zyskiewicz ja Sasi viittasivat eli palveluksen rasittavuuteen, näen varsin kohtuullisena, että siviilipalvelusaika jatkuu ja pysyy 13 kuukautena. Siinä mielessä olen ed. Haataisen kanssa samaa mieltä, että Suomen raaanpuolustustahtoa ei missään nimessä voi rakentaa siviilipalvelusmiesten varaan.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Haatainen käytti puheenvuorossaan ilmaisua, että monien mielestä tämä loukkaa, ja sitten hän puhui myös kansainvälisestä maineesta. Kyllä lakiesitysten pitää perustua sellaiseen aukottomaan arvioon, joka ei ole pelkästään mielipide, ja kun hän puheenvuorossaan vertasi tätä palvelun keskimääräiseen keston, niin tämä ei ole kyllä lainsäädännön mukainen.

Astuessaan varusmiespalvelukseen mies ei tiedä, mikä hänen palvelusaikansa on. Hän voi joutua palvelemaan 12 kuukautta. Ei ole mitään muuta oikeaa vertailukohtaa silloin kuin 12 kuukautta, koska se voi olla jokaisen varusmiespalvelukseen astuvan velvollisuus. Sitä paitsi varusmiespalvelusaika pitenee 11 kuukaudesta 12 kuukauteen edellisessä uudistuksessa.

Useassa puheenvuorossa on jo sanottu, että tätä pitää verrata myös rasittavuuteen mutta ennen kaikkea palvelusitovuuteen ja siihen, että varusmiespalvelussa henkilö on sotilaskurin alainen, joka on aivan eri asia kuin kotoa pitäen suorittaa siviilipalvelusta. Siviilipalvelus on vain korvaava vaihtoehto, joka on vakaumuksen

puolesta järjestettävä, eikä se voi olla silloin helpompi, niin kuin se monesti on osoittautunut olevan. Jos ja kun siviilipalvelusta on lyhennetty, se on näkynyt heti siinä, että siviilipalvelukseen hakeutuvien määrä on huomattavasti lisääntynyt.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksen edustajat Zyskiewicz ja Sasi sanoivat, että varusmiesryhmät ovat nimenomaan tasa-arvoisesti kohdeltuja rasittavuuden suhteen. Ei ainakaan lääketieteelliseltä kannalta ole mitään perusteita tällaiseen väitteeseen. Nimitäin uskon, että edustajat Zyskiewicz ja Sasi rasittavuus-termillään tarkoittavat sitä, että siviilipalvelusmiehet jotenkin lorvivat ja tekevät jotain muuta tehotonta heidän mielestään.

Jos ihmistä katsotaan ihmiskroppana, niin se tarvitsee nimenomaan räsistusta. Näin muodoiin kokoomuslaisten pitäisi teoriansa mukaan olla huolissaan siitä, että nimenomaan siviilipalvelusmiesten epätasa-arvo korostuu siinä, että heidän kohdallaan rasittavuus ei oikein toimi.

Ed. H a a t a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai armeija vaatii fyysisistä kestoja, mutta ehkäpä siviilipalvelusmiehiltä tarvitaan henkistä kestävyyttä, kun he pitävät oman mielipiteensä ja valitsevat sen vaihtoehdon, joka on vastoin yhteiskunnan yleisiä moraalij- ja normikäsitteitä. Yleinen normihan on se, että mennään armeijaan. Nämä miehet ovat valinneet vaihtoehdon, jossa he eivät suostu tarttumaan aseisiin mutta ovat valmiit palvelemaan maataan muulla tavalla ja valitsemaan siviilipalveluksen tuoksi vaihtoehdoksi.

Nyt kun on kysymys siitä, että asepalvelusajaa on keskimäärin lyhennetty kuukaudella, niin eikö ole oikeus ja kohtuus, että myös siviilipalvelusajaa alennetaan kuukaudella?

Mitä tulee armeijan rasittavuuteen, niin kyllä minulle armeijan käyneet miehet ovat kertoneet, että siellä on hyvin erilaisia palvelupaikkoja rasittavuudeltaan. Näin on myös siviilipalveluksessa. Toiset suorittavat palvelun eri paikkakunnalla ja toiset kotiaan lähellä, ja he pääsevät varmaan siinä mielessä helpommalla. Toisaalta myös uudistuksen jälkeen rasittavuus vaihtelee siltäkin tavalla, että 50 prosenttia armeijan käyvistä miehistä tulee pääsemään kuudella kuukaudella, ja he, jotka valitsevat 12 kuukautta, myös saavat todennäköisesti hyötyä tulevassa elämässään tuosta valinnasta.

Korostan vielä, että haluan perustaa mielipi-

teeni ihmisoikeusnäkemykseen ja yhdenvertaisuusnäkemykseen, joka on tullut esille ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa, joka edellyttää sen harkitsemista, että kuukaudella lyhennetään. Perustan sen myös hallituksessa käytyyn äänestykseen, jossa on myös ihmisoikeusasiantuntijoita ollut läsnä, muun muassa ulkoministeri. Perustan käsitykseni myös niihin lukuisiin asiantuntijoiden mielipiteisiin, joita valiokunnassa ihmisoikeusasiantuntijoita kuulin. Minusta tästä ei pidä tehdä kiihkoisaa tunnekysymystä, vaan asioita pitää tarkastella kylmän viileästi faktoina.

Ulkiasiainministeri **H a l o n e n**: Arvoisa puhemies! Haluaisin vain ihan lyhyesti lähinnä ehkä kokoomuksen puolelta tulleiden puheenvuorojen johdosta todeta sen, että myös hallituksessa käytiin keskustelua näistä näkökohdista, joita täällä on ollut esillä ja joiden vuoksi hallitus myös äänesti.

Haluaisin todeta omalta puoleltani sen, että ulkoministeriön antamat asiantuntijalausunnot sekä lain valmistelun yhteydessä että nyt jälkepäin perustuvat sekä kansainvälisten sopimusten vakavaan tulkintaan että niissä aikaisemmin esittämiimme mielipiteisiin, joita ei ole siinä vaiheessa kiistetty. Päätöksenteko on nyt eduskunnan käsissä, mutta toivoisin, että tässä keskustelussa ei pyritäisi mitätöimään niitä kannanottoja, joita on kuitenkin vakavasti puolin ja toisin tehty.

Ed. **Z y s k o w i c z** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jos ulkoministeri Halonen äskeisellä puheenvuorollaan tarkoitti, että tämä laki, jota eduskunta on säätämässä ja mikäli se säätää sen työasiainvaliokunnan mietinnön mukaisesti, loukkaa joitakin Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia, niin haluaisin kuulla, mitä ne sopimukset ovat.

Ed. **A l h o** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun sekä edustajat Haatainen ja Hurskainen sekä ministeri Halonen ovat viittaneet ihmisoikeussopimukseen, niin jos katsoo ulkoasiainvaliokunnan lausuntoa, siinä sanotaan, että ihmisoikeussopimuksiakin arvioitaessa valiokunta piti tärkeänä, että siviilipalvelus ei saa olla luonteeltaan rankaiseva. Kun nyt kuuntelen kokoomuksen puolelta tulevia puheenvuoroja, niin niissä on hieman sellainen henki.

Tässä mielestä minusta on oikein arvioida tätä kysymystä, ei millimetrimittalla mitattuna, kummassa virtaa enemmän hikeä, verta ja kyyneleitä,

vaan ennen kaikkea siitä näkökulmasta, miten Suomi on sitoutunut ihmisoikeussopimuksiin ja miten se ne näkee. Mielestäni näkemys, jonka ministeri Halonen esitti, on relevantti tässä kysymyksessä. Tässä mielessä, en pidä tätä lakiesitystä onnistuneena.

Ed. **K e k k o n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ministeri Halonen on paikalla ja hän epäilemättä tuntee tämän problematiikan, niin jos se työjärjestyksen mukaisesti sopii, haluaisin tiedustella häneltä: Kun on tavattoman monta maata, joissa siviilipalvelusaika on olennaisesti pitempi kuin nyt Suomessa kaavaillaan, niin onko tällaista kansainvälisiin sopimuksiin liittyvää ihmisoikeus- ja tasavertaisuuskeskustelua käyty niissä maissa?

Puolustusministeri **T a i n a**: Arvoisa puhemies! Haluan myös muistuttaa ministerikollega Halosta siitä, että esitys, jota nyt käsitellään, on ministeri Jaakonsaaren esityksestä eduskuntaan annettu. Kun hallituksessa asiasta puhuttiin, niin ei minun mielestäni esillä ollut sellaista ajatusta, että olisimme antamassa ihmisoikeussopimusten tai Suomea sitovien sopimusten vastaista ehdotusta.

Minulla on myös se käsitys, että hyvin monissa niissä maissa, joissa yleensä siviilipalvelus on mahdollinen asevelvollisuuden suorittamista varten, siviilipalveluksen pituus on paljon pitempi kuin varusmiespalvelus. Joissakin maissa se on jopa kaksi kertaa pitempi, joten olettaisin, että mitään sellaisia sopimuksia ei ole, jotka vaatisivat jotain tiettyä ratkaisua. Yleensäkin ratkaisut, jotka koskevat maan puolustusta, ovat sellaisia, joissa mailla tietenkin on mahdollisuus tehdä omista lähtökohdistaan ratkaisuja.

Ed. **Z y s k o w i c z** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Alho viittasi eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan lausuntoon, jossa kiinnitettiin huomiota kansainvälisiin velvoitteisiin, niin olin itse ulkoasiainvaliokunnassa hyväksymässä tätä lausuntoa ja hyväksyin sen lausunnon, että tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota. Työasiainvaliokunta käsitellyssään on siihen ilmeisesti kiinnittänyt huomiota ja todennut mielestäni perustellusti, että nyt ehdotettu laki tässä muodossa ei loukkaa mitään Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita tai sopimuksia.

Ed. **A l h o**le edelleen vastaisin, että kun puhutaan yhdenvertaisuudesta nuorten yleensä mies-

ten kesken, ei kysymys ole rangaistavuudesta, jos haetaan sellaista järjestelyä, jossa kokonaisrasittavuus huomioon ottaen palvelusmuodot olisivat mahdollisimman yhdenvertaisessa asemassa keskenään. Kyllä silloin, kun yhdenvertaista kokonaisrasittavuutta arvioidaan, pitää kiinnittää huomiota sen kaltaisiin tekijöihin, kuten pystyykö tämä nuori viettämään useimmat yöt kotonaan vai joutuuko hän viettämään ne teltoissa metsässä rämpimässä jne. Kyllä tällaiset seikat väistämättä vaikuttavat ja niiden pitää vaikuttaa, kun arvioidaan näiden kahden eri palveluksen kokonaisrasittavuutta.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Rouva puhemies! Jos edustajat Sasi ja Zyskowitz kuuntelivat minua, niin en sanonut missään vaiheessa, onko tämä ihmisoikeussopimusten joittenkin säännösten vastainen vai ei, vaan minä sanoin nimenomaisesti, että kun täällä annetaan sellainen mielikuva, että asioita ei olisi pohdittu, niin näitä on pohdittu sekä hallituksessa että toivotavasti myös valiokunnassa ja katsottu myös sitä, millä tavalla on ollut äänestyskäyttäytyminen mahdollista ja perusteltua.

Oman käsitykseni mukaan, joka on tullut ulkoministeriön asiantuntijoiden kautta moneen kertaan esille, siinä on riski, kun se aika nyt on yli puolitoistakertainen. Vaikka sitä lasketaan näiden eri portaitten mukaan, se antaa aika paljon viitettä siihen, että voisimme joutua siitä vastaamaan. Kukaan ei varmasti mene sanomaan etukäteen omasta maastaan hyvin selvästi, miten päin on, mutta mielestäni tässä on hyvin selkeästi sen tapainen tilanne, jossa otamme tarpeettomia riskejä. Tämän erityisesti sanon myös entisenä oikeusministerinä, joka aikoinaan seurasi aseistakieltäytyjien nälkälakkoja ja kaikkia niitä tragedioita, mitä siitä seurasi. Siinä mielessä toivoisin, että myös puheenvuoroissa, joita varmasti hyvin vilpittömässä mielessä puolustetaan omalta puolelta, etenkin juristikoulutuksen saaneet ihmiset miettivätkin, mitä käytäntö tuo mukanaan. Nämä seikat, mitä on tuotu esille, ovat varsin huomionarvoisia, joten tässä mielessä vastuu on varmasti eduskunnan ja eduskunta on varmasti voinut kuulla asiantuntijoita, joten siitä vastuusta on nyt turha paeta.

Ed. H a a t a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa todetaan, että ulkoministeriö on työministeriölle esityksestä antamassaan lausunnossa todennut edellä mainittuihin ihmisoikeussopi-

musten määräyksiin, suosituksiin ja päätöslauselmiin sekä Suomen aseistakieltäytymiseen liittyvään toimintaan kansainvälisissä järjestöissä viitaten, että siviilipalvelusajan muuttamista tulisi vielä vakavasti harkita. Lisäksi valiokunta toteaa, että kysymys siviilipalvelusajan pituudesta selvitetään myös edellä esitetyt näkökohdat ja muut varusmiespalveluksen ja siviilipalveluksen vertausasiaan kuuluvat seikat huomioon ottaen.

Tämä lausunto kyllä sisältää hyvin paljon faktaa ja tietoa siitä, että olisi syytä harkita siviilipalvelusajan pituutta nyt, kun asepalveluksenkin pituutta keskimäärin kuukaudella lyhennetään.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt tuntuu ainakin ed. Haataiselta menevän vellit ja puurot sekaisin. Hän puhui alustavassa puheenvuorossaan aseistakieltäytyjistä ja siviilipalvelusmiehistä. Tässä on suuri ero, jos saan huomauttaa.

Ministeri Halonen: Mihin Suomi joutuisi tästä vastuuseen? Ihmisoikeuskysymyksestä puhui ed. Haatainen. Jos nyt sitten Suomi johonkin joutuisi vastaamaan, niin minulla on luettelo niistä Euroopan maista, joissa on siviilipalvelusta ja myös asevelvollisuutta eikä siis palkka-armeijaa.

Euroopan unionin maista Saksassa on asevelvollisuus 12 kuukautta ja siviilipalvelusaika 15 kuukautta. Puolassa, joka nyt ei vielä ole Euroopan unionin maa, on asevelvollisuus 12 kuukautta ja siviilipalvelusmiehet palvelevat 18 kuukautta. (Min. Halonen: Se ei ole Euroopan unionin maa!) — Ei, minä sanoin, ettei se ole Euroopan unionin maa vielä, mutta Euroopan neuvostossa on. — Tanskassa on 9—12 kuukautta asepalvelus ja siellä on sama aika myös siviilipalveluksessa. Ruotsissa asepalvelus on 7,5—15 kuukautta ja siviilipalvelusaika 12—15 kuukautta. Norjassa on 12 kuukautta ja 14 kuukautta, Itävallassa 8 kuukautta ja siviilipalvelusaika 12 kuukautta ja Suomessa 6—12 kuukautta ja nyt 13 kuukautta. Emme me tästä mitenkään erotu.

Ed. Soininvaara merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa vastauspuheenvuoroni olisi ministeri Tainan puheenvuoroon. Hän otti esille sen, että useassa maassa on jopa puolet pitempi siviilipalvelusaika kuin Suomessa. Olisi todella mielenkiintoista kuulla, mitkä nämä maat ovat. Mielestäni niitä on vain muutama.

Ed. Zyskowiczille: Ulkoasiainvaliokuntahan juuri puuttui siihen, ettei siviilipalvelusaika suhteessa varusmiespalvelusaikaan saa olla niin pitkä, että se voitaisiin katsoa rankaisevaksi.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todeta ensinnäkin sen, itsekin ulkoasiainvaliokunnassa paikalla olleena, kun mietintö tehtiin, että ei siellä epäilty sitä, että tämä ratkaisu olisi Suomen ihmisoikeussopimuksien vastainen, mutta haluttiin vain todeta, että siihen on syytä kiinnittää huomiota, kun asiaa käsitellään. Nythän työasiainvaliokunta on sen asian arvioinut ja tullut siihen lopputulokseen, että se ei loukkaa kansainvälisiä sopimuksiamme. Hyvä on. On joitakin henkilöitä, jotka epäilevät tätä, mutta se ei sinänsä ole käsitykseni mukaan edes vallalla oleva käsitys ja tietysti, kun ratkaisu on täällä tehty, ainahan asia voidaan viedä oikeudelliseen käsittelyyn, jonka jälkeen, jos siitä tulee toisen tyyppinen ratkaisu, sitten eduskunta miettii omalta osaltaan, mitä tekee. Mutta se, että joillakin on joitakin käsityksiä, ei ole peruste muuttaa hallituksen esitystä mielestäni.

Tietysti peruskysymys tässä on se, tehdäänkö kannattavammaksi mennä siviilipalvelukseen kuin varusmiespalvelukseen olosuhteissa, joissa on täysin vapaa valinta, kumpaanko järjestelmään mennään. Kyllä minun täytyy sanoa näin pari päivää itsenäisyyspäivän jälkeen, että kyllä meidän täytyy pitää huolta siitä, että meillä on asevelvollisuuteen perustuvat Puolustusvoimat, jonneka nuoret miehet menevät. Ajatelkaa, jos Suomen kansaa meidän armeijamme ei olisi puolustanut vuonna 39, missä tilanteessa tämä maa tänä päivänä olisi. (Välihuutoja vasemmalta) Mielestäni kiitos kuuluu kaikille niille nuorille miehille, jotka ovat Suomea kaikissa olosuhteissa puolustaneet.

P u h e m i e s : Vastauspuheenvuoro, ed. Sasi!

Ed. Rimmi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ehkä puolustusvaliokunnan varapuheenjohtajana saan tarjota matemaattista apua puolustusvaliokunnan puheenjohtaja Lammiselle. Täällähän puhutaan siviilipalvelusajan kestosta suhteessa asevelvollisuusajan kesto-

Meidän esityksemme siviilipalvelusajan lyhentämisestä perustuu juuri asevelvollisuuslain muutokseen, jonka tuloksena valtaosalla varusmiehistä palvelusajan kesto lyhenee olennaisesti.

Ed. Lamminen, kun te luettelitte näitä eri maita, niin te satuitte luettelemaan kaikki ne maat, joissa siviilipalvelusajan kesto suhteessa varusmiespalveluun on lyhyempi kuin Suomessa. Kannattaisi vähän opiskella tätä laskutaitoa politiikan ohella. (Ed. Lamminen: En Venäjästä maininnut sanaakaan!)

Rouva puhemies! Haluan vielä sanoa sen, että ongelmahan tässä on se, että kun siviilipalvelusajan kesto ei lyhennetä, niin totaali-kieltäytyjien määrä tulee varmasti lisääntymään. Tämä aikaansaa sen, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin sen jälkeen, kun näitä tapauksia tulee, tulee myös varmasti saamaan valituksia ja joutuu Suomen asioita käsittelemään. Sen jälkeen me tiedämme, onko Suomi rikkonut voimassa olevia sopimuksia vai ei.

P u h e m i e s : Tällä erää myönnän vastauspuheenvuoron ainoastaan ed. Kiljuselle, ja sen jälkeen ryhdymme puhujalistaan, koska vastauspuheenvuoroja on ollut jo yhtä paljon kuin puhujalista.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Reagoisin kokoomuksen edustajien, erityisesti ed. Zyskowiczin puheenvuoroon, kun hän puhui yhdenvertaisuudesta. Eikö nimenomaan yhdenvertaisuus tässä tilanteessa edellyttäisi siviilipalvelusajan lyhentämistä? Jos kerran keskimäärin asevelvollisuus aika, aseellinen asepalvelusaika lyhenee 9,5 kuukaudesta 8,5 kuukauteen eli yhdellä kuukaudella, niin vähintään minimissä silloin tietysti siviilipalvelusajan pitäisi lyhentyä yhdellä kuukaudella 13 kuukaudesta 12 kuukauteen. Jos suhteellisesti sitä käytettäisiin hyväksi, sen pitäisi lyhentyä 1,5 kuukaudella, mutta kun käytämme absoluuttisia kuukausia, niin vähintään yhdellä kuukaudella. Tätä, ed. Zyskowicz, edellyttäisi yhdenvertaisuus, jota te olette nyt juuri peräänkuuluttaneet.

Täällä on puhuttu myös paljon kansainvälisistä sopimuksista, jotka sitovat Suomea tässä asiassa. Yhtä olennainen on myös se kansainvälinen yleinen mielipide, jota muun muassa sellaiset kansalaisjärjestöt kuin Amnesty International tässä heijastavat. Jos katsotaan, että Suomen siviilipalvelusajan pituus nähdään rangaistuksena, joka se tulee olemaan, jos se on 13 kuukautta, kun yleinen asevelvollisuus aika lyhenee, niin täs-

sä tilanteessa me joudumme ikävällä tavalla kyllä kansainvälisessä keskustelussa mustalle listalle, mikä ei ole meidän etujemme mukaista.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): (Hälinää) Arvoisa puhemies! Arvostan sitä, että sain vielä vastauspuheenvuoron, koska ed. Kiljunen ...

Puhemies (koputtaa): Minä haluan sanoa näistä pelisäännöistä sen, että alkoon tästä tapaukko. Minä katson, että kun on henkilökohtainen hyökkäys, silloin on syytä antaa puheenvuoro, mutta mieluusti toivon vastauspuheenvuorojen olevan sellaisia, ettei niissä käytetä listojen ohi menevää käytäntöä, jolloin ihmiset, jotka ovat odottaneet pitkään puheenvuoroa, eivät saa sitä koskaan. Mutta minä annan nyt ed. Zyskowiczille vastauspuheenvuoron.

Puhuja: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljunen sanoi, että kun lyhennetään varusmiespalvelusaikaa keskimäärin, niin yhdenvertaisuus toteutuisi siten, että samalla lyhennetään myös siviilipalvelusaikaa. Näin voitaisiin ajatella, jos varusmiespalveluksen sisältö säilyisi täysin ennallaan. Mutta nyt, kun varusmiespalvelusaikaa lyhennetään, samalla tätä palvelusaikaa tehostetaan, jolloinkin tätä ei voida pelkäästään teknisenä kysymyksenä, jossa mitataan pelkäästään pituutta, käsitellä. Pitää ottaa huomioon sekin, että kun varusmiespalvelusaikaa yhtäältä lyhennetään, toisaalta sitä pidennetään. Kun kaikki nämä näkökohdat otetaan huomioon, ed. Kiljunen, asia ei ole lainkaan niin yksinkertainen kuin sanotte, vaan tällä hetkellä mielestäni tällainen kokonaisrasittavuus huomioon ottaen se merkitsee sitä, että nämä nuoret miehet, yleensä miehet, ovat yhdenvertaisessa asemassa silloin, kun pituudet ovat ne, mitkä ne ovat, ja siviilipalvelusaikaa ei lyhennetä.

Ed. J. Andersson: Arvoisa rouva puhemies! On mielekästä kuunnella kerrankin oikeaa debattia, missä näkyy arvopohja ja arvomaailma ja ihmiskuva aika selvästi eri ihmisillä.

Vihreillä valitettavasti ei ole omaa jäsentä työasiainvaliokunnassa. Meillä on pelkäästään varajäsen. Eli ed. Osmo Soininvaara on ollut kuunteluoppilaana eikä ole voinut osallistua itse äänestykseen, mikä meitä kovasti harmitti. Mutta näihin muihin debateihin on otettu kantaa paljonkin ja kiivaasti ja oltu aika voimakkaastikin sitä mieltä, että pitäisi lyhentää siviilipalvelusmiesai-

kaa. Tästä aiheesta on tehty monta lakialoitetta. Melkein joka ikinen vihreä edustaja jossain vaiheessa on tehnyt oman lakialoitteensa asiasta näiden vuosien aikana.

Mutta minulla on tässä kädessäni toinen lakialoite, vuodelta 90, eli nyt jo kahdeksan vuotta vanha aloite, joka on Backmanin nimissä. Tässä aloitteessa halutaan lyhentää siviilipalvelusmies-aikaa 11 kuukauteen. Backmanin aloitteessa myös halutaan laajentaa siviilipalvelusmiesten työtehtäviä niin, että voitaisiin tehdä myös ulkomailta kehitysaputoivia, ympäristötoivia, erilaisia rauhaa edistäviä töitä. Tämä olisi laajennus siviilipalvelusmiestehtäviin eli lyhennettäisiin aikaa ja laajennettaisiin työtehtäviä. Tämän lakialoitteen allekirjoittajina on monia monia täällä nyt salissa olevia ihmisiä. Muun muassa Backmanin lisäksi on Matti Vähänäkki, Liisa Jaakonsaari, Antero Kekkonen, Jouko Skinnari ja monia muita. Tässä on myös Pirjo Antvuori kokoomuksesta tämän aloitteen takana.

Uskon, että tämän jälkeen asiat ovat vielä muuttuneet, kun asepalvelusta on lyhennetty eli pitäisi olla vielä suurempi syy kuin silloin lyhentää myös siviilipalvelusaikaa. Ja puhutaan rasittavuudesta; ainoa argumentti, mikä enää on jäljellä, on tämä rasittavuus. Siitä ei ole mitään kunnon tutkimuksia eikä kukaan tiedä. Täällä on se mututuntu, mikä on rasittavampaa ja mikä vähemmän rasittavaa. Minun oma läheinen mututuntumani on vain mieheni ja hänen veljensä, jotka ovat molemmat olleet sivareita.

Mieheni oli Vantaan lentokentällä palomiehenä. Jos pohditaan, miten sitovaa hänen palvelusaikansa oli, hän oli ihan yhtä paljon poissa kuin olisi ollut armeijassa. Hän oli vuorokauden ympäri Vantaan lentoasemalla odottamassa, jos tapahtuisi onnettomuus. Onneksi ei tapahtunut kertaakaan. Oli se aika sitovaa. Rasittavuudesta kun puhutaan, mielestäni on mielekästä, kun saa fyysistä kuntoilua. Siellä se oli etenkin urheilua ja muuta vastaavaa muiden palomiesten kanssa, koska onneksi ei tullut tulipaloa, oli muuten vain harjoittelua. Mutta sitten on tämä psyykinen rasittavuus, mikä on kuulemma armeijassa kaikkein tylsintä, eli ikuinen odottaminen ja odottaminen ja odottaminen. Samalla tavalla oli siellä, ikuista odottamista.

Hän oli myös kaukana omasta kotikaupungistaan, niin kuin yleensä ollaan armeijassa, eli sama ongelma oli kuin muillakin nuorilla miehillä, kaukana poissa kotoa eikä saa usein tulla kotiin. Mutta myönnän, että on eri tavalla eri miesten kohdalla, koska hänen veljensä taas oli

kuuromykkäkoulussa Turussa ja teki pitkää päivää mutta oli kotikaupungissaan, eli oli sillä tavalla paljon mukavampi olo, että sai käydä katsoomassa tyttöystäväänsä paljon useammin. Eli tässä on suuria eroja, niin kuin on myös armeijas-
sa suuria eroja.

Muistan joskus lukeneeni iltapäivälehtiä, joita ei aina pidä varmaan uskoa, mutta Outi Siimes joskus, muistan näin, valitti, että armeija on aivan liian lepsua, ettei siellä kunnolla pääse treenaamaan, että se on aivan tällaista lälläriä. Eli armeijan rasittavuus on ehkä myös kyseenalainen asia, miten rasittavaa se oikeasti on. Olen monelta kaverilta kuullut, että kaikkein kauheimmat juttu on olla poissa kotoa ja ikuinen odottaminen eli tylsistyminen. Se tästä rasittavuudesta. Sitä pitäisi varmaan verrata, mutta se ei ole ollenkaan niin helppoa. Mikä on rasittavampaa, olla päiväkodissa tai olla armeijassa esimerkiksi?

Lamminen otti esiin näitä aikoja ja vertaili eri maita ...

P u h e m i e s (koputtaa): Edustaja Lamminen.

P u h u j a : Anteeksi, ed. Lamminen otti esiin sen, miten pitkiä eri maiden siviilipalvelusajat ovat verrattuina asevelvollisuusaikaan. Se, mikä tässä juuri onkin mielenkiintoinen asia, on se, että jos Suomessa tämän jälkeen on 6 kuukautta lyhin mahdollinen asevelvollisuus aika ja 13 kuukautta meidän siviilipalvelusaikamme, se on enemmän kuin tuplasti. Se on se vertailu, mikä tässä kiinnostaa, enemmän kuin tuplasti pitempi aika. Kyllä se ainakin minulle on aikamoinen eriarvoisuus, jos ajatellaan sitä, että on sidottu johonkin muuhun, kuin mitä itse haluaisi tehdä, siinä on aika suuri ero.

Hän otti esille eri maita, muun muassa Ruotsin. Kun Ruotsissa lyhin asevelvollisuus aika on 7,5 kuukautta ja pisin 15 kuukautta ja sivareiden kohdalla on 12 ja 15, niin huomataan, että se ei ollenkaan ole sama asia siellä. Ero ei ole ollenkaan samanlainen siellä, koska 7,5 kuukauteen verrattuna 12 kuukautta ei ole läheskään tuplasti. Ei tämä ero siellä ole niin rankaiseva kuin meillä, kun on yli tuplasti pitempi aika. Tanskassa ei ole mitään eroa, aivan sama pituus riippumatta siitä, kumman valitsee. Tanskassa ei ole mitään eroa. Norjassa lyhin asevelvollisuus aika on 9 kuukautta, pisin 12 ja sivariaika 14 kuukautta. 2 x 9 on mielestäni 18, ja heidän sivariaikansa 14.

Jos pysytään EU:ssa, siellä on yksi musta maa, joka on päässyt Amnestyn pahoilta listoille, joille

Suomikin nyt on pääsemässä. Ranskassa asevelvollisuus aika on 10 kuukautta ja sivariaika 20 kuukautta. Tämä on johtanut siihen, että vuosittain noin 500 ranskalaista miestä Amnesty adoptoi mielipidevangiksi ja vaatii heidän vapauttamistaan. Mutta tämä asia on järjestymässä vähitellen, koska Ranska on luopumassa asevelvollisuudesta kokonaan ja siirtyy palkka-armeijaan, eli jo nyt niitä, jotka ovat syntyneet vuoden 1979 jälkeen, ei enää ollenkaan pyydetä asevelvollisuuteen. Eli homma hoituu, vaikka siellä muuten ehkä ollaan konservatiivisia.

Italiassa on 10 kuukautta asevelvollisuus aika ja 10 kuukautta sivariaika eli aivan sama. Itävallassa on 8 kuukautta asevelvollisella, 12 sivarilla. 2 x 8 on 16 eli paljon alle tuplan. Saksassa on 12 armeijassa, 15 sivarilla. Siinä ei ole suurta eroa, 3 kuukautta.

Jos pysytään EU:ssa, joka nyt on ehkä sitä Länsi-Eurooppaa, johon me muuten aina haluamme verrata itseämme emmekä Itä-Eurooppaan, ainoa maa, joka kohtelee kovemmin ja ankarammin sivareitaan kuin Suomi, on Kreikka. Silloin ei lasketa Turkia Länsi-Eurooppaan, mutta jos Turkki otetaan mukaan, myös se on ongelmamaa. (Ed. Takkula: Entäs Ranska?) — Ranskassa tämä homma on hoidossa, niin kuin sanoin. Siellä luovutaan kokonaan armeijasta. — Kyllä Suomi joutuu tässä aika kummalliseen valoon. Kun meillä siellä on erittäin fiksu ulkoasiainministeri, joka vie eteenpäin ihmisoikeuksia kaikkialle muualle ja on jo saanut aikaan suuria muutoksia muiden maiden asenteissa ja pyrkii siihen, että Itä-Euroopan maat myös parantavat sivareidensa olosuhteita, on se aika kummallista, että me täällä kotimaassa menemme ihan eri suuntaan.

Jos ajatellaan, että pitää kohdella kaikkia tasavertaisesti, naisia, miehiä, kaikkia, oikeastaan me emme puhu itse asiasta ollenkaan. Jos todella halutaan kohdella kaikkia tasavertaisesti, pitäisi kaikilla, niin naisilla kuin miehillä, olla puolen vuoden yhteiskuntapalvelu, niin kuin muistaakseni myös ulkoasiainministeri Tarja Halonen on ottanut esiin ja ed. Erkki Tuomioja ja useampi vihreä edustaja. Olen itsekin siitä monta kertaa puhunut ja kirjoittanut. Eli olisi yhteiskuntapalvelua vaikkapa puoli vuotta. Jokainen saisi itse valita, haluaako sen tehdä asevelvollisuuspalveluksena vai ympäristötyönä, kehitysaputöissä, vanhainkodeissa, päiväkodeissa ym. Eli jokainen meistä voisi sitoutua tämän maan hoitamiseen ja antaa siihen aikaa itseltään ja olla mukana ja tuntea yhteenkuuluvuutta, mutta ei niin,

että pakotetaan yhdellä ainoalla tavalla tekemään tämä, vaan saa itse valita, mikä sopii parhaiten.

Nykyaikainen armeija minun ymmärtääkseni on aika paljon koneellistunut elikkä enää ei tarvita suuria ihmisjoukkoja, mitä marssitetaan, vaan tarvitaan semmoisia, jotka todella tietävät ja hallitsevat tietyt koneet ja vempaimet ja ovat niistä erittäin kiinnostuneita ja haluavat tehdä palvelunsa niin hyvin kuin mahdollista. Tässä mielessä kyllä se olisi oikea linja Suomelle, jos halutaan kohdella kaikkia tasavertaisesti. Mutta kun tämä nyt ei vielä tule toteutumaan, aion äänestää sen puolesta, että siviilipalvelusaika edes vähän lyhenee elikkä voidaan edes vähän kirkkaammin silmin katsoa muita maita silmiin, kun puhutaan ihmisoikeuksista.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin valiokunnan mietintöön ja siihen liittyvään vastalauseeseen tekninen korjaus myöhemmin puheenvuoron saavan ed. Huutolan puolesta. Hänen nimensä puuttuu tästä vastalauseesta teknisen kömmähdyksen vuoksi, ja se sinne kyllä tullaan asianmukaisesti liittämään, koska hän itse asiassa käsitykseni mukaan vastalauseetta hyvin keskeisesti myös muotoili ja koko vasemmistoliiton ryhmä työasiainvaliokunnassa on vastalauseen takana.

On aika sattumaa, että käsittelemme tällaista asiaa, joka liittyy keskeisesti ihmisoikeuksiin, samalla viikolla kun YK:n ihmisoikeuksien julistus viettää, itse asiassa taitaa tarkalleen olla huomenna, olemassaolonsa 50-vuotispäivää. Kyllä minä näen siviilipalveluskysymyksen nimenomaan ihmisoikeuskysymyksenä, niin kuin täällä aiemminkin puheenvuoron käyttäneet ovat asian julkituoneet.

Kun spekuloidaan, mikä on rasittavuutta suhteessa pituuteen, itse kävin laivaston vuonna 75 ja muistan sen suoranaisten simputuksen, mitä silloin harrastettiin. En tiedä, onko asepalvelukseen enää tänä päivänä tai moneen vuosikymmeneseen ollut sitä, mitä se oli niinkin vähän aikaa sitten kuin vuonna 75.

Joka tapauksessa, jos ajatellaan asepalvelusajkojen porrastusta ja mietitään sitä, mikä olisi oikeastaan näistä portaista se, mikä lähinnä tulisi kysymykseen, kun nuoret miehet tai naiset miettivät suhtautumistaan asepalvelukseen, niin kyllä kai silloin on lähtökohtaisesti lähempänä 6 kuukauden palvelus, koska ne, jotka ovat motivoituneita asepalvelukseen ja koulutukseen Puolustusvoimissa, varmasti hyvin herkästi myös

asennoituvat pitemmän palvelusajan läpikäymiseen.

Niin kuin täällä todettiin, tämä on ollut äänestyskysymys valiokunnassa, ja tämä oli myös äänestyskysymys hallituksessa elikkä silloinhan vasemmistoliiton ministerit ja vihreiden ministeri sekä ulkoministeri Tarja Halonen äänestivät hallituksessa siviilipalvelusajan lyhentämisen puolesta, mutta äänestyksessä tuli lopputulokseksi 12—4 hallituksen osalta. Kun todella 1.7. lyhenivät palvelusajat niin, että keskimääräinen aika on 8,5 kuukautta, kyllä tämä nyt vähintäänkin kohtuullista olisi. Vaikkapa perustuen tuohon vertailuun, mitä täällä tehtiin kansainvälisesti, olisi perusteltua, että myös siviilipalvelusaikaa lyhennettäisiin 12 kuukauteen.

On tietysti vähän vaikea sanoa, mikä loukkaa kansainvälisiä sopimuksia, suosituksia tai päätöslausemia jne. Se on tulkinta, mutta minä uskon, että ulkoministeri Halonen suhtautuessaan tähän kysymykseen niin kuin on suhtautunut kantaa huolta varmasti siitä, mikä on Suomen ulkopoliittinen kuva ihmisoikeuskysymyksissä maailmalla. Kun on nähtävissä, että tämän seurauksena muun muassa totaali kieltäytyjien määrä tulee lisääntymään, myös nämä ehkä meidän kannaltamme vähemmän myönteiset viestit maailmalle tulevat lisääntymään ja Suomi rupeaa ja tulee näkymään entistä kyseenalaisemmassa valossa kansainvälisissä ihmisoikeuskeskusteluissa eri foorumeilla.

Varsinkin vielä on otettava huomioon, että Suomi toimii puheenjohtajana Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien johtokomitean alaisessa asiantuntijaryhmässä, joka käsittelee kieltäytymistä asepalveluksesta omantunnonsyistä, ja Suomi vastaa myös YK:n ihmisoikeustoimikunnan aseistakieltäytymistä koskevan päätöslauselman valmistelusta. Tältäkin kannalta en ole kovin vakuuttunut, että tässä oltaisiin oikein hyvään suuntaan menossa. Sen vuoksi ehdottomasti tulen myös omalta osaltani äänestämään siviilipalvelusajan lyhentämisen puolesta valiokunnassa vähemmistöön jääneen ehdotuksen pohjalta.

Ed. L e k m a n : Arvoisa puhemies! Tässä lakiehdotuksessa pyrittiin siis muuttamaan siviilipalveluslakia niin, että siviilipalvelusmiesten lomaoikeudet tarkistetaan vastaamaan varusmiesten oikeuksia ja samalla tarkistetaan muutoksenhakua sekä täydennyspalvelua koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan asetettavaksi asevelvollisuuslain mukaiseen palvelukseen hakeutu-

valle siviilipalvelusvelvolliselle yläikäraja sekä hakukertoja koskeva rajoitus. Nämähän olivat niitä teknisiä ehdotuksia, joista ei kovinkaan paljon valiokunnassa pukistu, ja ne näyttävät menevän täällä salissakin pelkästään päänyökökkyksellä eteenpäin. Ihan hyvä tietysti niin!

Mutta työasiainvaliokunta otti käsittelyyn myös muutamia laki- ja toivomusaloitteita, jotka koskivat siviilipalvelusaikaa tai muutoin siviilipalveluksen suorittamista, ja sitä keskusteluahan tässä nyt ollaan käymässä.

Kannatin lämmöllä ed. Outi Siimeksen toivomusaloitteen hyväksymistä. Aloitteessa esitettiin, että asevelvollinen voisi hakeutua siviilipalvelukseen vasta harkinta-ajan jälkeen, nykyään kun on mahdollista, että asevelvollinen voi hetken mielijohteesta jättää siviilipalvelushakemuksen ja lähteä kotinsa saman tien. Usein tällaisella lähdöllä ei ole mitään tekemistä uskonnollisen tai eettisen vakaumuksen ja vakavien omantunnon-syiden kanssa. Näyttää siltä, että lähtö tapahtuu joskus hauskan viikonloppuillaan toivossa, ja vakaumus saattaa olla suuttumusta esimerkiksi äkseeraavaa esimiestä kohtaan. (Ed. Rinne: Kuinka paljon niitä on? — Ed. Kiljunen: Eikös vakau-musta tarvita armeijassa oloon?) — Tätä juupas — eipäs-keskustelua siviilipalveluksen tai varusmiespalveluksen rasittavuudesta en halua käydä perusteena siviilipalvelusajan pituudelle. Palvelua molemmilla puolilla on niin monenlaista ja ihmisiä molemmissa tehtävissä on niin erilaisia, että rasittavuus ei voi olla keskeinen kriteeri.

On kuitenkin erikoista, että edes halutaan keskustella siviilipalvelusajan lyhentämisestä tilanteessa, jossa varusmiesaikaa on tosiasiallisesti pidennetty. Suomen turvallisuuspolitiikka on aina perustunut uskottavaan kansalliseen puolustus-kykyyn. Meillä on pitkä itäraja puolustettavana, eikä se onnistu ilman yleistä asevelvollisuutta. Tästä syystä siviilipalvelun helppous ei missään tapauksessa saa muodostua niin houkuttelevaksi, että se olisi valinnan perusteena.

Mielestäni me emme voi Suomessa antautua sellaisen painostuksen edessä, että ulkomaisin toimintaperiaattein liikkuvat järjestöt meitä uhittelevat, mikäli emme lyhennä siviilipalvelusaikaa. Saatujen selvitysten perusteella tässä ei edes ole ristiriitaa, varsinkaan kun varusmiesten koulutuksen tiivistäminen ja palvelusaikauudistus on kesällä toteutettu.

Ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa todetaan, etteivät Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset sisällä nimenomaisia määräyksiä siviilipalvelusajan pituuden suhteesta va-

rusmiespalveluksen pituuteen. Valiokunta totesi, että säännökset sallivat harkintavallan käytön oikeudellisten normien ja periaatteiden määrittämien rajojen sisällä.

Amnesty mainitsee lausunnossaan ainoastaan siitä, että sen käsityksen mukaan normaali asepalvelus on lyhentynyt Suomessa 6 kuukauteen. Se ei koko lausunnossaan edes mainitse, että saman asevelvollisuuslain muutoksen yhteydessä asevelvollisuusaikaa myös pidennettiin 11:sta 12 kuukauteen. Kun se levittää kansainvälisen verkostonsa kautta näin tarkoitushakuista tietoa Suomen asevelvollisuuden suorittamisesta, ei ole ihme, vaikka pääsemmekin mustalle listalle ulkomailla. On myös tarkoitushakuisesti unohdettu varusmiesten maastovuorokaudet, viikonloppupalvelut, kertausharjoitukset tai pakollinen läsnäolo varuskunnassa. Siviilipalvelusmiesten palvelusaikaa voisi näistä syistä jopa pidentää.

Pääasia on kuitenkin, että niin tärkeällä asialla kuin uskonnolliseen tai eettiseen vakaumuksen perustuvalla vakavalla omantunnonsyillä ei leikitellä, vaan nuoret suhtautuvat arvostaen ja kunnioittaen mahdollisuuteensa toteuttaa maanpuolustusta.

Ed. Huutola: Arvoisa rouva puhemies! Aluksi totean, että työasiainvaliokunnan 1. vastalauseesta on jostain teknisestä syystä jäänyt allekirjoittaneen nimi pois. Sen takia tämän kerron, että kun olen myös laatinut sen vastalauseen, sen vuoksi vähän harmittelen, mutta varmaan se tässä myöhemmin tulee oikaistua. Itsekin tarkastelen asiaa oikeastaan niistä kahdesta näkökulmasta, mitkä täällä aikaisemminkin ovat tulleet esille. Ne ovat ihmisoikeuskysymys ja yhdenvertaisuuskysymys.

Työasiainvaliokunta käsitteli näitä aloitteita. Oikeastaan kaikki asiantuntijalausunnat, jotka siinä varsinaisesti olivat esillä, arvioivat sitä, onko siviilipalvelusaika, 13 kuukautta, liian pitkä vai ei verrattaessa ihmisoikeuskysymyksiin. Minun henkilökohtainen näkemykseni asiassa oikeastaan pohjautuu siihen, mikä on armeijan varsinaisen asevelvollisuuden palvelusaika, onko se 6, 8 vai 12 kuukautta.

Täällä on esitetty erilaisia näkemyksiä, mihin tätä aikaa tulisi verrata, tulisiko siviilipalvelusaikaa verrata asevelvollisuuden pisimpään aikaan eli 12 kuukauteen vai ko lyhimpään aikaan, kuuteen kuukauteen. Minusta on selvää se, että ne, jotka haluavat suorittaa siviilipalveluksen eivätkä asevelvollisuutta, ovat niin sanotusti kuuden kuukauden miehiä. Mitä todennäköisimmin he

ovat henkilöitä, jotka muutoin palvelisivat kuusi kuukautta armeijassa. On tietysti perusteltu niin, että voidaan määrätä, että se on 12 kuukautta, mutta kovin heikkoja sotilasjohtajia, kovin heikkoja joukkueenjohtajia Suomen armeija saisi, jos sinne vastentahtoisesti, nimenomaisesti tosiasiassa vastentahtoisesti 12 kuukaudeksi määrättäisiin.

Itse uskon asevelvollisuuden suorittaneena, että Suomen nuorisossa riittää henkilöitä, jotka ovat halukkaita puolustamaan Suomea ja myös hakeutuvat pitempään asevelvollisuuteen, jos vain pääsevät. Mielestäni joka tapauksessa näin on, eli on ehdottomasti liioiteltu sitä näkemystä, että jos siviilipalvelusaikaa lyhennettäisiin, se johtaisi siihen, että Suomen nuorisolla ei olisi halukkuutta asevelvollisuuden suorittamiseen. Kuukauden lyhentäminen siviilipalvelusajasta ei aiheuta sitä eikä sillä ole siihen merkitystä. Siihen on toki hyvä vedota, sen kyllä tässä myönnän, mutta tosiasialliset perusteet eivät siihen mielestäni riitä, vaan uskon, että suomalaisella nuorisolla on halukkuutta asevelvollisuuden suorittamiseen.

Toinen näkökulma, mitä työasiainvaliokunnassa ja myös täällä salissa on ihan oikeinkin käsitelty, on se, mikä on rasittavuus, mikä on rasittavuuden määrä, millä sitä voitaisiin perustella. Onko tosiaan niin, että siviilipalvelusmiehen aika on aikaa, jolloin voi vain vihellellä ja elellä vapaasti ja vietellä hauskaa vaikka tyttöystävänsä kanssa? Minusta se keskustelu on semmoista, jolle ei oikein löydy todellista näkökulmaa eikä pohjaa eikä perustaa. Kun tehdään vertailuja, niin armeijan käyneenä kyllä voin sanoa, että lihoi kymmenen kiloa ja pahaksi onneksi en ole vielä laihunut siitä pois päin, joten voi todeta itse asiassa, että se oli elämäni helpoin aika. Minulla henkilökohtaisesti ei ole koskaan ollut niin helppoa aikaa kuin armeijassa ollessa. (Ed. Ihmäki: Onpa hyvä, ettette mennyt siviilipalvelukseen!) Itse asiassa syömään käsketään, kun on nälkä, ja nukkumaan, kun nukuttaa ja ilta tulee. Ei sen helpompaa aikaa ihmisen elämässä ole kuin armeijan aika, jolloin kaikki on ohjattua ja turvattua ja varsin helppoa. (Ed. Kekkonen: Edustaja yleistää nyt kovasti!) Tästä näkökulmasta katsottuna minun mielestäni se oli helppoa ja ihan kaikkea en viitsi kertoa, kuinka helppoa se oli. Ei ole rikos vielä vanhentunut.

Mutta joka tapauksessa myöskin siviilipalvelusmiesten puolella varmaan on eri tyyppisiä paikkoja, ja se, mikä tästä hallituksen esityksestä itse asiassa puuttuu, on se, mihin myös viitataan

työasiainvaliokunnan lausunnossa ja monissa muissakin lausunnoissa siviilipalveluspaikkojen puuttumisesta. Ongelmanahan on se, että he joutuvat itse hankkimaan niitä paikkoja ja järkevistä siviilipalveluksen suorittamispaikoista on puute. Tältä osin työasiainvaliokunta puuttuikin siihen ja minusta ihan oikein vaati, että pitää käynnistää toimet, millä tavalla tämä jatkossa järjestetään. Onko se työvoimahallinto tai jokin muu, jonka toimin päästäisiin jonkin verran saman suuntaiseen järjestelmään, että kaikilla siviilipalvelusmiehillä on sama rasittavuus siviilipalvelusajan suorittamisessa.

Ihan näillä perusteilla kyllä itse olen sitä mieltä, että siviilipalvelusajan muuttaminen yhdenvertaisuusperiaatteeseen ja ihmisoikeuskysymyksiin viitaten 12 kuukauteen on perusteltua ja oikein, eikä tämä muutos aiheuta Suomen puolustuksen kannalta yhtikäs mitään järjestyttävää.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Kyseisten lakiehdotusten käsittelyssä työasiainvaliokunta otti mukaan aloitteet, kuunteli kaikki kutsutut asiantuntijat ja sai lausunnot ulkoasiainvaliokunnalta ja puolustusvaliokunnalta. Lisäksi valiokunta tarkasteli tätä asiaa perustuslakivaliokunnan vuonna 85 antaman lausunnon pohjalta peilaten. Käsittely oli mielestäni erittäin maltillista ja perustui hyvin asialliseen keskusteluun ja käsittelyyn, ja siinä mielessä täällä salissa alussa tapahtuneet purkaukset, jotka olivat mielestäni aika tunteenomaisia, ihmetyttivät, kun valiokunta kykeni kuitenkin asialliseen käsitteilyyn.

Tuossa käsittelyssä nousi ilman muuta päällimmäiseksi siviilipalvelusajan pituus, vaikka se ei näihin lakiehdotuksiin suoranaisesti sisältenyt. Perustuslakivaliokunnan mukaan maanpuolustusvelvollisuus merkitsee hallitusmuodon 75 §:n tarkoituksen huomioon ottaen rauhan aikana määrätyn ikäisten terveiden miesten velvollisuutta palvella tietty aika vakinaisessa väessä tai korvaavassa palvelussa. Tässä haluan korostaa sanaa "korvaava" palvelu. Siviilipalvelu koetaan aika monen puheenvuoroissa vaihtoehtoiseksi palveluna. Sitä se ei ole, vaan se on juuri asevelvollisuuslain mukainen korvaava palvelus.

Kun ulkoasiainvaliokunta oli lausunnossaan arvioinut siviilipalvelusajan pituutta verraten sitä kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, niin niiden sopimusten varjolla ulkoasiainvaliokunta on pitänyt tarpeellisenä, että kysymys siviilipalvelusajan pituudesta selvitetään ja lausunnossa esitetyt muutkin näkökohdat näiden vertailussa

otetaan huomioon. Työasiainvaliokunta selvitti tätä asiaa, kuuli ihmisoikeusasiantuntijoita, kaikkia mahdollisia, mitä jäsenet siellä keksivät. Muun muassa Martin Scheinin oli mukana. Näissä lausunnoissa ei ollut ehdotonta harkintavallan poistoa eduskunnalta, vaan ilmeni, että tästä voitaisiin päättää normaalissa lainsäädäntöjärjestyksessä sekä harkita puhtaasti täällä eduskunnassa siviilipalvelusajan pituus.

On toki todettava, että asiantuntijat jakautuivat melko samalla lailla kuin täällä salissa istuvat edustajatkin varmasti tulevat jakautumaan kahteen eri leiriin. Osa painotti hyvin paljon ihmisoikeussopimuksia ja osa totesi, että niiden merkitys tämän asian käsittelyssä ei ole niin suuri, että meillä olisi syytä lähteä siviilipalvelusaikaa muuttamaan.

Näiden selvitysten ja valiokuntien lausuntojen perusteella työasiainvaliokunta katsoi, että arvioitaessa siviilipalvelusajan pituuden suhdetta varusmiespalvelusajan pituuteen säännökset sallivat harkintavallan käytön oikeudellisten normien ja periaatteiden määrittelemien rajojen sisällä. Tältä pohjalta valiokunnan enemmistö mietinnön sitten hyväksyi.

Käsittelyssä nousi esille muutamia ongelmakohtia siviilipalvelusmiesten puolelta eli siviilipalvelusmiesten asunto-olot. Tähän valiokunta kiinnitti aivan oikeutetusti ja yksimielisesti huomiota, että tätä asiaa on tarkasteltava ja näitä epäkohtia ennen kaikkea korvauskäytännön osalta poistettava.

Samoin vaihtoehtoisena rankaisuna siviilipalvelusvelvollisuuden rikkomisesta ja totaaliikieltäytymisestä nousi esiin aika uusi asia eli niin sanottu yhteiskuntapalvelus. Mielestäni tämä olisi asia, joka olisi otettava aivan vakavasti, sillä ei vankeustuomio ole oikea tapa suhtautua totaaliikieltäytyjiin. Yhdyskuntapalvelun kautta heidät saataisiin ikään kuin mukaan vastuuseen kansallisesta palvelusta. Tätä kautta siihen voisi tulla ehkä uudenlainen asenne. Tämänkin asia tulisi ehdottomasti selvittää. Muun muassa oikeusministeriön asiantuntija totesi, että lainsäätäjä voi käyttää harkintavaltaansa kyseisessä asiassa. Mielestäni eduskunnan on sita nyt tämän lain käsittelyn yhteydessä juuri käytettävä.

Varusmiespalvelun ja korvaavan siviilipalvelun rasittavuuden ym. vertaileminen on hyvin vaikea kysymys. Se on tullut täällä jo moneen kertaan esillekin, että kummakin palvelusmuodon sisällä on niin poikkeavia palvelupaikkoja ja -tapoja, että niiden vertailu on aika mahdotonta. Näkisin, että ainoastaan palvelusaikojen kes-

kimääräinen tuntimäärä saatettaisiin jollakin tavalla selvittää, mutta asiantuntijat eivät olleet tähän valmiit mitään luotettavaa selvitystä antamaan, joten katsoimme, että tämä ei ole riittävä pohja arvioida tätä.

Itse lähestyn asiaa Suomen maanpuolustuksen näkökannalta. Suomi on sotilaallisesti liittoutumattomana maana edelleen velvollinen vastaamaan kansalaistensa turvaamisesta myös ulkovaltojen taholta tulevia uhkia vastaan. Samoin Suomen pitkät rajat ja laaja pinta-ala asettavat hyvin suuria vaatimuksia maanpuolustusjärjestelmälle.

Ilmeisesti taloudellisesti meillä ei ole resursseja vaihtoehtona valita palkka-armeijaa. Siinä mielessä näen, että meidän on jatkettava maanpuolustusta juuri asevelvollisuuslain nojalla. Näin jäljelle jäävät vain asevelvollisuuslain mukaiset toimenpiteet. Kun asevelvollisuuslain mukaista palvelusaikaa heinäkuussa lyhennettiin, sitä samalla myös pidennettiin. Täällä on tullut kummasti esille, että aikaa olisi vain lyhennetty; 12 kuukautta oli kuukauden pidennys. Meille eivät ainakaan asiantuntijat tuoneet esille, että asevelvollinen itse saisi valita, kumman hän haluaa. Tässä mielessä edellä olevasta johtuen katson, että ei ole oikein verrata siviilipalvelusaikaa vain lyhimpään asepalvelusaikaan.

Arvoisa rouva puhemies! Kun palvelusaika sekä lyheni että piteni eikä varusmiespalveluun osallistuva itse voi suoraan päättää palvelusajansa pituutta, ei ole myöskään siviilipalvelusaikaa syytä nyt muuttaa.

Ed. O. S i i m e s : Arvoisa puhemies! Kun nyt keskustellaan siviilipalvelusmiesten ja varusmiesten välisestä yhdenvertaisuudesta, on syytä palauttaa mieleen muutama seikka. Ensinnäkin siviilipalvelus on tarkoitettu vain rauhanajan vaihtoehdoksi niille asevelvollisille, joilla uskonnolliset tai eettiset vakavat omantunnon syyt estävät tavallisen varusmiespalveluksen ja jopa aseettoman palveluksen suorittamisen. Siviilipalvelus ei ole eikä sen tule olla keino päästä asevelvollisuudesta helpommalla.

Suomen puolustusvoimien uskottavuus ja toimintakykyisyys perustuu laajaan koulutettuun reserviin, jonka ylläpidon edellytys on, että asevelvollisten pääosa edelleen suorittaa asepalveluksen. Edelleen on hyvä muistaa, että niiden, joiden vakaumus estää aseisiin tarttumisen, ei suinkaan ole välttämätöntä valita siviilipalvelusta, vaan heillä on mahdollisuus suorittaa 11 kuukauden aseeton palvelus Puolustusvoimissa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta ei ehdotettu muutoksia siviilipalvelusajan pituuteen. Työasiainvaliokuntakaan ei mietinnössään esitä muutoksia siviilipalvelusajan pituuteen. Muutostarve olisi kuitenkin ollut olemassa, koska asevelvollisuuslakia on hiljattain muutettu muun muassa siten, että uudet pisimmät varusmiespalvelusajat pitenevät entisestä 330 vuorokaudesta 362 vuorokauteen. Pisimmän palvelusajan suorittavat kaikki reservin upseereiksi ja aliupseereiksi koulutettavat varusmiehet sekä suuri joukko erikoistehtäviin koulutettavia varusmiehiä. Asevelvollisilla itsellään ei ole oikeutta päättää, mihin tehtävään heidät koulutetaan, vaikka halukkuus pyritäänkin huomioimaan valinnoissa. Lähtökohtana on siis pidettävä asevelvollisen velvollisuutta palvella 12 kuukautta sekä tämän lisäksi tulevaa velvollisuutta osallistua kertausharjoituksiin.

Kun varusmiesten palvelusajat muuttuivat, olisi siviilipalvelusaikaakin pitänyt tarkistaa. Nyt siviilipalveluksen ja varusmiespalveluksen pituusero on kaventunut entisestä kahdesta kuukaudesta vain yhteen. Eriarvoisuutta lisää siviilipalvelusmiesten varusmiehiä huomattavasti paremmat mahdollisuudet saada hyväkseen täydet 30 kuntoisuuslomapäivää, varusmiespalveluksen suorittaneiden kertausharjoituksiin osallistumisvelvollisuus sekä varusmiesten iltojen ja viikonloppujen täyttyminen koulutuksesta ja palveluksesta. Palvelusaikauudistuksen myötä tähän varusmiespalveluksen tehokkuutta kasvatettiin juuri iltojen ja viikonloppujen koulutuskäyttöön ottamisella. Sen lisäksi lisättiin maastoharjoitusvuorokausia merkittävästi varusmiespalvelukseen.

Maastoharjoitusvuorokausien lisääntymisen vaikutusta varusmiesten palvelusaikaan voidaan arvioida seuraavin esimerkein. Kuuden kuukauden palvelukseen sisältyvien 60 maastoharjoitusvuorokauden on arvioitu tarkoittavan 408:aa lisätuntia palvelukseen, joka on varsin varovainen arvio. Kahdeksantuntisiksi palveluspäiviksi muunnettuna se tarkoittaisi 51:tä lisäpäivää. Tuplamittaisessa 12 kuukauden varusmiespalveluksessa sen voitaisiin arvioida tarkoittavan 102:ta lisäpalveluspäivää. Varusmies suorittaa näin ollen 464 päivää varusmiespalvelusta, mikäli hän palvelee pisimmän palvelusajan. Tämä on huomattavasti enemmän kuin 13 kuukauden siviilipalvelus.

Siviilipalveluksen tulisikin olla kestoltaan selkeästi pisimpiä varusmiesten palvelusaikoja pi-

dempi, jotta varusmiespalveluksen kokonaisraittavuus tulisi kompensoiduksi, eikä siviilipalveluksesta muodostuisi keinoa päästä helpommalla.

Edellä mainituista syistä olisin toivonut, että työasiainvaliokunta olisi hyväksynyt lakialoitteen n:o 14 näiltä valtiopäiviltä, jossa ehdotetaan siviilipalvelusajan pituudeksi 450 päivää.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Kollegat, kansalaiset! Ihmettelen eniten sitä, kun meillä työasiainvaliokunnassa oli Puolustusvoimain komentaja Hägglund asiasta asiantuntijana, hän puhui mielestäni vakuuttavimmin, ylivoimaisesti korrekteinmin koko asiasta. Mutta koska ilmeisesti hienotunteisuus estää kaikkia muitakin työasiainvaliokunnan ihmisiä puhumasta siitä, mitä Puolustusvoimain komentaja puhui, niin minäkään en puhu siitä, mitä hän puhui. Mutta se vääristelyn taso, mitä täällä kuulee, on hämmästyttävä. Ehkä sitten muistelmissa saadaan kuulla, tai minun muistelmissani, mitä Hägglund puhui. Mutta kuten sanoin, minäkään en nyt puhu siitä asiasta.

Mutta joka tapauksessa käsitys, mikä on siviilipalvelumiehistä olemassa, on hyvin väärä. Minulle tuli mieleen se, kun itse halusin pikkupoikana lentäjäksi. Sitten tuli likinäköisyys enkä päässyt lentäjäksi. Olin tällä hetkellä varmaan joku kenraali, mutta niin siinä vain kävi. Mielestäni Puolustusvoimain komentaja on sen tasoisia miehiä, jotka tajuavat näitä asioita. Mielestäni kansanedustajaltakin voisi vaatia jonkinlaista rehellisyyttä suhteessa siihen, mitä täällä puhutaan. Kun äänestys vielä oli työasiainvaliokunnassa 9—8, niin kun puhutaan jostakin yksimielisyydestä tai muuta vastaavaa, se on mielestäni kuvottavaa, kun tosiaan tietää, minkä tasoisia miehiä meillä on johdossa.

Mielestäni isänmaallisuudesta tai jostain tämän kaltaisista asioista puhuminen, äidinmaallisuudesta, tyttären ja pojan maallisuudesta ja isoisan ja mitä tahansa runoilijana voisi keksiä, on aika väärä lähtökohta tähän asiaan. Jos ajatellaan Suomen tulevaisuutta ja kun meistä tulee EU:n puheenjohtajamaa 99, niin mielestäni isänmaallinen teko olisi olla esimerkiksi sille, että niin sanottu entinen ex-itäblokki rauhoittaisi — voisi sanoa, kun John Lennonkin täyttää 18 vuotta haudassa, imaginen pohjalta jotakin, kuinka hän sanoikaan, imagine all the world living in peace, rauhassa.

Samalla lailla minusta, jos 40 miljoonaa neuvostoliittolaista nuorta miestä kaikessa hädäs-

sään ja paniikissaan rupeaisi siviilipalvelumiehiksi, noin prosentuaalisesti se olisi Suomelle kylä helpotus, uskomaton helpotus. Se kuvastaisi meille jotain suomalais-ugrilaista tajuntaamme. Meidän on aina muistettava se, että 80 prosenttia Venäjän maisemista, joista, metsistä ja järvistä oli suomalais-ugrilaisia ennen kuin ne väännettiin vallankumouksen jälkeen Venäjäksi. 80 prosenttia siitä isosta maasta, voitaisiin väittää, ainakin niin väittävät tutkijat.

Jos pystyisimme olemaan esimerkki ja kun pystymme olemaan esimerkki, kun tästä äänestään — toivon, että keskustalaiset pystyisivät äänestämään ainakin tyhjää, jollei muuta. Nimittäin on pakko kuitenkin kertoa yksi asia. Halusin tänään yhden sanan pois siitä lausunnosta, tai mikä se on, te tiedätte, kun työvaliokunta laitto i mietinnön loppuun — sopimus, toivomus, okei, ed. Siimeksen. Kun siinä luki ”riittävän pitkän harkinta-ajan jälkeen”, halusin pitkän-sanat pois. On pakko myöntää, että ainakin kristillisellä puolella oli pientä halua poistaa se, mutta hävitettiin taas 9—8.

Olen saanut melki vasemmistolaisen leiman sen takia, että olen tässä asiassa Suomen puolella ja tajuun tämän uskomattoman, arvoisa rouva puhemies, paikan, missä olemme. Jotenkin luulen olevani sen hengen edustaja tässä maassa. Mutta hämmästelen kyynistä oikeistoamme, vaikka olen luullut, että siellä todella on itsenäistä ajattelua. Että tässäkin joku; en tajua mikä se on. En uskalla edes sanoa, mikä se on.

Mutta voin verrata sitä jotenkin sen kaltaiseen asiaan, että kun meillä oli hoitotyöstä ja työuupumuksesta ja kaikesta muusta puheita, niin kaikki naiset puhuivat, kuinka uskomattoman raskasta on hoitotyö, kuinka todella väsyttävää, kuvottavaa, kuinka siellä on kiire ja aina kaikkea.

Tässä asiassa 17-, 18-, 19-, 20-vuotiaat miehet, mitä he tekevät 6 kuukautta? Ei tarvitse ostaa, arvoisa ministeri, paikkaa jostain, että pääsisi kuntoilemaan. Sen ikäiset miehet saavat ilmaiseksi 6 kuukautta täyshoitoa — ja naiset, ed. Siimes. Niin uskomaton kunto löytyy sieltä takaa. En halua vedota mihinkään Einsteinini, mutta silti ajan suhteellisuus siinä iässä on käsitteettömän uskomatonta. Jopa 15 minuuttia poissa rakkaan syylistä saattaa olla tuhoisaa, joskus.

Nämä asiat on vääristelty täysin. Nimittäin, te kuulitte täällä, kun puhuttiin työuupumuksesta, suomalaiset kärsivät elämänuupumuksesta ja kaikesta muusta vastaavasta täysillä. Täällä

kaikki hehkuttivat, kuinka uskomattoman vaikeata on laitostyö, kuinka vaikeata on kaikki se. Tietäisittepä, mitä he tekevät, kun siellä nuoret vievät ruumiita. Sen takia ne miehet, siviilipalvelumiehet, ehkä voitaisiin korottaa. Ehkä siviilipalveluherrasmies voisi olla oikea nimike. Ehkä minäkin kansanedustajana voisin saada jonkin tittelin. Mutta mitä he tekevät, te ette ikinä joudu tekemään mitään semmoista: viemään ruumiita, haistaa, maistaa kaikkea. Se on niin rankkaa työtä verrattuna siihen, kun te istutte täällä ja me istumme täällä ja mitä ne pojat tekevät siellä luonnossa. Minullakin on kaksi jousipysäy varmuuden vuoksi. Se on ihan eri asia, kun puhutaan rasituksesta. Se on hämmästyttävää itsepetosta, johon täällä syöllistytään tällä tasolla.

Vielä sanon loppuun amnestymiehelle, amnestykansanedustajalle, että Suomi saa huonon maineen suomalaisen oikeistolaisen — en tarkoittanut rouva puhemiestä, vaan tuota naista tuolla — järkevyyden takia tässä asiassa. Kuukaudesta on kyse. Vielä sanon tosiaan, että en kerro sitä, mitä Hägglund sanoi, mutta jokainen oikeistolainen, joka sen kuuli, tietää sen ja tajuaa sen. (Ed. Rinne: Sanoi hyvin!) — Sanoi hyvin, sanoo ed. Rinne. Me tajuamme ja tiedämme sen. Minun mielestäni epärehellisyys tässä asiassa on hämmästyttävä, koska jos tosi tiukka paikka tulee, kyllähän miehiä löytyy, vai mitä, ed. Rinne?

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virtanen puheenvuorossaan puhui aika paljon muusta asiasta kuin siitä, mistä tässä on kysymys, asiasta, joka sinänsä pitää paikkansa, mutta mielestäni asian käsittelyssä pitäisi pitää kiinni peruslähtökohdasta eli Suomen turvallisuudesta. Kun me olemme liittoutumaton maa, Suomen turvallisuus perustuu asevelvollisuusarmeijaan, laajaan, koulutettuun reserviin. Se ei ole suunnattu hyökkäykseen ketään vastaan vaan Suomen kansan puolustamiseen. Sen vuoksi meille on tärkeää, että meillä tulevaisuudessakin on toimintakykyinen, koulutettu, laaja reservi, ja sen vuoksi ei pitäisi olla sellaisia vaihtoehtoja, jotka houkuttelevat nuoria miehiä valitsemaan muun kuin asepalvelusvaihtoehdon.

Arvoisa puhemies! Siviilipalvelusjärjestelmä on varattu sen vuoksi, että on niitä, joilla on vakavia uskonnollisia tai eettisiä syitä ja jotka eivät voi aseellista palvelua suorittaa. Olkoon niin. On hyvä, että heillä on mahdollisuus siihen,

mutta siitä ei pidä tehdä sellaista houkuttelevaa vaihtoehtoa, joka houkuttelisi nuoria miehiä kieltäytymään asepalveluksesta.

P u h e m i e s : Ed. Virtanen, olemme melkein neljä vuotta yhdessäkin harjoitelleet sitä, että vastauspuheenvuoro pyydetään nousemalla seisomaan ja sanomalla "vastauspuheenvuoro". Se on perussääntö.

Ed. V i r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt oli vähän aikaa sitten lehdissä siitä, kuinka kuusi kuukautta on houkutellut todella paljon poikia menemään armeijaan. Se on mennyt juuri niin päin kuin halutaankin, että armeijasta löytyy vetovoimaa. Minä sanon niille ihmisille, jotka nyt puhuvat siitä, ketkä olisivat niitä, että minä väitän, että ne ovat lusmuilijat, ne raukkikset ja tietyt, jotka eivät uskalla. Minä olin Etelä-Pohjanmaalla läänintaiteilijana aikoinaan. Jokainen, joka oli siellä siviilipalveluksessa aikoinaan, oli rohkein siitä porukasta, kun uskalsi olla siviilipalveluksessa, mutta nyt tämä kuusi kuukautta houkuttelee kaikki lusmuilijat sinne pääsemään helpolla.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Minun ajatukseni oli käyttää puheenvuoro enemmänkin niistä lähtökohdista, joilla ulkoasiainvaliokunta tarkasteli esillä olevaa asiaa. Mutta en voi välttää nyt sitä, että jossain määrin vastauspuheenomaisesti reagoin muutamiin kysymyksiin, kun varsinaista dialogia ei ole mahdollistakaan käydä välittömästi.

Häkellyin aavistuksen verran ed. Lekmanin puheenvuorosta, kun hän sanoi seuraavalla tavalla: "- varusmiesaikaa on tosiasiallisesti pidennetty." Minä häkellyin tästä, koska ne luvut, jotka me olemme saaneet nyt ja jotka kertovat keskimääräisestä palvelusajasta, osoittavat sen, että se lyhenee. Se on aivan totta, että eräillä palvelusaika pitenee 12 kuukauteen, mutta keskimäärin ottaen se lyhenee, ja se on tosiasia. Keskustelu menee erittäin vaikeaksi, jos me tuomme täällä ikään kuin väitteen, joka ilmiselvästi on totuuden vastainen, ja yritämme sillä perustella muut lähtökohdat omassa argumentaatioissamme. Me emme pysty järkevään dialogiin. Meidän täytyy tunnistaa se, että palvelusajat lyhenevät.

Me kävimme osittain ed. Zyskoviczin kanssa keskustelua jo aikaisemmin, kun totesin, että jos yhdenvertaisuuden perään kuulutetaan, silloin pitäisi siviilipalvelusaikoja lyhentää. Ed. Zysko-

wicz vastasi, että kysymys ei ole vain määrällisestä ajasta vaan pitää tarkastella myös palveluksen rasittavuutta ja asepalveluksen, varusmiespalveluksen, rasittavuus kasvaa.

Tietenkin nopea vastareaktio tähän olisi se, että hyvä on, kasvatetaan sitten siviilipalvelusajan rasittavuutta. Tämä on tietenkin teoreettinen huomio, koska me näemme, että rasittavuuden laskeminen on tavattoman vaikeaa ja kansainvälisesti, arvoisa puhemies, ainoa yksiselitteinen mittari, jolla palvelusaikoja verrataan toisiinsa, on kokonaispalvelusaika. Se on ainoa kansainvälisesti hyväksyttävä mittari, jolla näitä vertailuja tehdään. Minusta tuntuu oudolta, että me täällä Suomessa emme olisi tältä pohjalta myös asiassa etenemässä.

Kysymyshän on nimittäin näin päin, että voi olla hyvin totta, että keskimäärin ottaen asepalveluksessa olevien varusmiesten palvelus on fyysisesti rasittavampaa kuin siviilipalveluksessa olevien ihmisten. Jopa päivittäinen ajan käyttö on väljempää siviilipalvelusmiehillä kuin varusmiehillä. Todellisuudessa kuitenkin, jos otamme elämänsäkaaren huomioon, täytyy tietenkin huomoida se, että se asevelvollisuuteen käytettävä aika — siviilipalvelusmiehet suorittavat nimittäin myös asevelvollisuutta — joka on varattu tähän palvelukseen, on heidän elämänsäkaarensa opiskeluista, normaaleista työsuorituksista pois. Se on luonnollisesti se kuorma, jonka jokainen joutuu kantamaan.

Sen lisäksi jokainen meistä tietää, jos me puhumme palvelun rasittavuudesta, että jollei siviilipalvelusmiehillä, jos keillä, ole fyysinen rasittavuus palvelussuorituksessa niin vahva kuin asevelvollisilla tai asepalvelusta suorittavilla, sosiaalinen rasittavuus on aivan toista luokkaa. Suomalaisessa yhteiskunnassa edelleen siviilipalvelusmiehiä jossain määrin katsotaan otsat kurussa, arvioidaan, että he ovat ikään kuin laistamassa sellaista kansalaisvelvoitetta, joka kuuluu kaikille miehille. Tässä suhteessa tämä sosiaalinen rasittavuus näkyy muun muassa työpaikkojen saannissa. Työnantajat monta kertaa katsovat, missä on palvelu suoritettu, ja siviilipalvelusmiehet epäilemättä työmarkkinoilla ovat epäedullisemmassa asemassa kuin aseellisesti varusmiespalvelun suorittaneet. Tämä on sosiaalinen rasittavuutta, joka ehdottomasti täytyy myös oikeudenmukaisuuden nimissä huomioda. Senpä vuoksi emme lähde eikä ole tarkoituksenmukaista lähteä spekulimaan laadullisilla rasittavuuskriteereillä vaan pidettäköön yhtä selkeätä mitattikkua, joka on palvelusajan pituus, ja siltä

pohjalta me joudumme nämä johtopäätökset tekemään, arvoisa puhemies.

Ed. O. Siimes on tuonut esille toivomusaloitteen, joka on myös työasiainvaliokunnan mietinnössä ja jossa pohditaan sitä, että siviilipalvelusjärjestelmää tulisi sikäli kehittää, että tulisi niin sanottu harkinta-aika ottaa käyttöön, riittävän pitkä harkinta-aika. Ed. Siimekselle, joka puheenvuoroissaan toi esille ja myös mietinnössä on korostanut yhdenvertaisuuden periaatetta, jossain määrin provokatiivisesti voisi heittää vastakysymyksen: Eikö myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta silloin pitäisi olla harkinta-aika myös asepalvelukseen meneville? Eikö monta kertaa tilanne ole se, että nuoret miehet eivät ole riittävästi harkinneet omaa sisäistä vakaumustaan mennessään armeijaan? Monta kertaa tuo vakaumus kypsy, kun ollaan asepalvelusta suorittamassa, että toisen tyyppinen tapa suoriutua tästä olisi ollut sittenkin todellisten eettisten vakaumusten mukaista. Eikö yhdenvertaisuuden nimissä silloin tämän harkinta-ajan pitäisi koskea myöskin aseellista palvelusta suorittavia? Heitän sen aavistuksen verran provokatiivisesti, arvoisa puhemies, vain näyttääkseni tämän kontrastin tässä asiassa, koska epäilen, etten ole tekemässä tästä toivomusaloitetta, enkä usko, että se tässä keskustelussa veisi asiaa eteenpäin.

Sen sijaan ed. Siimeksen näkemys siitä, että tällä ehdotuksella avattaisiin keskustelu ylipäänsä siviilipalvelusjärjestelmän kehittämisestä, on erinomaisen paikallaan. Suomessa kaivattaisiin vakavaa keskustelua, mikä näkyy tässäkin salityöskentelyssä, siitä mikä on siviilipalveluksen luonne ja kuinka sitä tulisi kehittää. Ulkoasiainvaliokunta on jo aikaisemmassa vaiheessa kiinnittänyt huomiota siihen, että kun Suomi on luomassa siviilivalmiusjärjestelmää, jolla osallistutaan kansainväliseen konfliktien ennaltaehkäisyyn, konfliktien jälleenrakennustyöhön, meillä olisi mahdollista ehkä käyttää nykyistä siviilipalvelusjärjestelmäämme osana tämän tyyppistä kansainvälistä toimintaamme, mikä todellisuudessa tarkoittaisi myös sitä, että siviilipalveluksen voisi suorittaa tarpeen mukaan ulkomailla osana tällaista siviilivalmiusjärjestelmää. Tämän tapaiset kysymykset olisivat hyvin olennaisia keskustella. Meillä on tällä hetkellä hyvin vakavana ongelmana se, että palveluspaikkoja siviilipalveluksessa on liian vähän. Ehdottomasti tulisi helpottaa yksityisoikeudellisten palveluspaikkojen saantia, ja tässä suhteessa olisi paljon tehtävää.

Eräs ongelma, johon on kansainvälisesti kiinnitetty huomiota, on se, miten siviilipalvelusmiesten asema sodan oloissa on varmistettu. Se on häilyvä tällä hetkellä. Se ei vastaa monien ihmisten vakaumusta, jotka siviilipalvelusta suorittavat. Täällä on siis monia osalohkoja, jotka jouduttaisiin vakavasti miettimään, mukaan lukien tietysti palvelusajan pituus, joka tänään meillä on keskeisimpänä teemana.

Arvoisa puhemies! Minulla on vielä yksi teema, jonka halusin ottaa esiin ja joka ed. Saaren puheenvuorossa kilpistyy kaikkein selkeimmin mutta tulee muissakin puheenvuoroissa, eli siviilipalvelusjärjestelmä suhteessa meidän puolustusdoktriiniimme. Ed. Saari sanoi suurin piirtein tällä tavalla, että meillä on yleinen asevelvollisuus, pieni maa, suuri pinta-ala. Me joudumme nojautumaan laajaan reserviin, ja Suomen puolustus on hoidettavissa ainoastaan sillä tavalla, että meillä on yleinen asevelvollisuusjärjestelmä siinä muodossa kuin se tällä hetkellä on, eikä pidä luoda vaihtoehtoisia järjestelmiä, jotka olisivat houkuttelevia, jotka olisivat murentamassa yleistä asevelvollisuusjärjestelmää.

Arvoisa puhemies! Tämä lähtökohta arvioitaessa asepalvelulle vaihtoehtoisia palvelujärjestelmää on kansainvälisten sopimusten vastainen. Tässä tullaan niihin kysymyksiin, joista ulkoministeri Tarja Halonen on monta kertaa puhunut. Kansainvälisissä sopimusjärjestelmissä, kun arvioidaan näitä vaihtoehtoisia palvelusmuotoja, joita siis suomalainen siviilipalvelusjärjestelmä on, niiden peruskriteerit ovat ihmisoikeudellisia. Kysymys on siis eettisen vakaumuksen, uskonnollisen vakaumuksen omaavista ihmisistä, jotka eivät voi tästä vakaumuksesta johtuen suorittaa asepalvelusta. Tätä järjestelmää, joka on luotu sille rinnan ikään kuin korvaavaksi järjestelmäksi, ei voida arvioida, arvoisa puhemies ja ed. Saari, lainkaan puolustuksellisista lähtökohdista. Se ei ole sen järjestelmän kansainvälisoikeudellinen perusta. Sen perusta on ihmisoikeudellinen. Jos sitä arviointia ruvetaan tekemään, me ajaudumme hyvin vaikeaan asetelmaan, koska siinä tapauksessa luonnollisesti me joudumme sen kaltaiseen kummalliseen keskusteluun kuin täällä tänään, jossa emme pysty luontevasti muun muassa lyhentämään yhdenvertaisuusperiaatteesta lähtien siviilipalvelusaikaa.

Arvoisa puhemies! Silti olisin halukas itsekin nyt keskustelemaan ja vähän hairahtumaan samalle tielle, millä ed. Saari oli, eli arvioimaan puolustusdoktriiniimme näkökulmasta siviilipalvelusjärjestelmää. Siinäkin tapauksessa minun

johtopäätökseni ovat erilaiset kuin ed. Saaren. Suomi ja ne turvallisuuskuvat, uhkakuvat, joiden varassa me asevelvollisuusarmeijaamme ylläpidämme, ovat luonnollisesti muuttuneet. Suomen asema on muuttunut osana kansainvälistä kehitystä. Konfliktiskenaariot, jotka Suomea uhkaavat, eivät ole enää perinteisiä maahantunkeutumistyyppisiä sodankäyntitilanteita, joissa laajaan miesvoimaan perustuvat massa-armeijat operoisivat, vaan tämänpäiväiset konfliktikuvat Euroopassa ja maailmalla laajemminkin ovat enemmänkin alueellisia riskejä ja niissä tarvitaan niin sanottua kansainvälistä kriisinhallintaa, johon myös Suomen on syytä osallistua.

Tässä skenaariossa ilmiselvästi tällainen yleinen asevelvollisuusarmeijakonsepti on tietyn tyyppinen anakronismi. Jos me katsomme eurooppalaista kehitystä, me näemme sen eräänä vaiheena. Sen klassisimpana muotona on tietysti Ranska, jossa asevelvollisuusarmeija suuren valankumouksen jälkeen otettiin käyttöön ensimmäisenä maailmassa. Silloin se oli vallankumouksellinen uudistus, koska tällaiset ruhtinaiden ammattiarmeijat poistuivat ja haluttiin koko kansan ottavan vastuun puolustuksesta, kun kansakunnan yhteisestä intressistä oli kysymys. Asevelvollisuusarmeija levisi Ranskasta muualle maailmaan. Nyt Ranska on tehnyt päätöksen, että vuonna 2002 luovutaan asevelvollisuusarmeijasta ja siirrytään palkka-armeijaan. Ranska siirtyy sille tielle, millä Englanti ja Yhdysvallat ovat jo olleet pidempään. Benelux-maista Hollanti ja Belgia ovat myös hylänneet asevelvollisuusarmeijan. Espanja on tulossa tälle samalle tielle ja samoin Venäjä. Ne ovat siirtymässä ammattiarmeijaan.

On täysin selvää, että pienille, sotilaallisesti liittoutumattomille maille ammattiarmeija ei ole käyttökelpoinen muoto hoitaa aseellista puolustustaan. Meillä puolustus joudutaan miettimään muulla tavalla ja Suomessa luonnollisesti tämä perusta on ollut se, että me nojaamme laajaan reserviin, aluepuolustusjärjestelmään.

Tämä kuitenkin on muutoksen tilassa. Tämä on kuitenkin myös Suomen osalta muutoksen tilassa, mikä ei kuitenkaan näy. Meillä edelleenkin 80 prosenttia miesikäluokasta suorittaa yleisen asevelvollisuuden. Se on muuten Euroopan maiden joukossa Turkin ja Kreikan ohella korkein prosentuaalinen osuus. Kaikkialla muualla Euroopassa se on alle 50 prosenttia, Ruotsissa noin 45 prosenttia, Saksassa 40 prosenttia. Tanskassa on siirrytty vapaaehtoiseen asevelvollisuuteen, ja siellä noin 25 prosenttia miesikäluokasta

suorittaa asevelvollisuuden. Kaikkialla muualla selkeästi pienennetään miesvoimaa armeijoissa ja tunnistetaan, että armeijat teknistyvät. Vaaditaan enemmän ammattitaitoa, ammatillista osaamista eikä voida tavallaan värvätyn sotilasvoiman, yleistä asevelvollisuutta suorittavien varassa suoriutua puolustustehtävistä.

Suomessakin tämä muutos on jo nähty. Se heijastuu useillakin eri tasoilla. Meidänkin puolustusvoimamme ovat yhä enemmän teknistyneet. Ilmavoimat ovat tästä klassisena esimerkkinä. Se pakottaa siihen, että meillä on yhä enemmän ammattimaisempaa otetta myös siinä henkilöstössä, joka armeijan piirissä työskentelee pysyvämmiin. Toiseksi tässä luonnollisesti taustalla on myös kansainvälinen kehitys. Kansainväliseen kriisinhallintaan osallistuminen ei ole mahdollista yleistä asevelvollisuutta suorittavien värvättyjen sotilaiden toimesta, vaan sekin vaatii parempaa koulutusta, ammattimaisempaa otetta.

Ed. Siimes, vielä kolmantena seikkana, josta te olette puhunut paljon monissa yhteyksissä, on kysymys naisten vapaaehtoisesta asevelvollisuudesta, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta. Tämä on sikäli mielenkiintoinen kysymys, että te olette naisten vapaaehtoista asepalvelua korostanut monissa yhteyksissä siitä näkökulmasta, että tasa-arvon pitää toteutua. Jos tasa-arvo halutaan vakavasti toteuttaa, ed. Siimes, se edellyttäisi sitä, että myös miehillä, eikä niin, asepalvelus olisi vapaaehtoinen. Me siirtyisimme silloin Suomessa euroarmeijamalliin, siihen malliin, johon Ruotsissa ollaan vahvoihin askelin siirtymässä, siihen malliin, joka Tanskassa on jo toteutettu, jossa on kysymys vapaaehtoisesta asevelvollisuudesta, käyttäisin termiä ”valikoiva asevelvollisuusjärjestelmä”.

Tämä on se tie, johon myös suomalainen armeijajärjestelmä tulee väkisin muuntumaan. Siinä kokonaiskontekstissä, ed. Saari, myös meidän tulee nähdä, että siviilipalvelusaika ja sen käsitteleminen, yleensä siviilipalvelusjärjestelmän käsittely, sijoittuu omaan suhteelliseen kehikoonsa. Se ei ole varsinaisesti uhkaamassa meidän aseellista puolustuskykyämme. Päinvastoin me välttäisimme kansainväliset mustat listat ja sen, että me joutuisimme kansainvälisissä ihmisoikeuskeskusteluissa kohdemaaksi, mikä yleisesti ottaen on heikentämässä meidän neuvotteluvoimaamme ja asemaamme kansainvälisessä keskustelussa, sen me voisimme välttää sillä, että me luontevalla tavalla nyt lyhentäisimme tätä siviilipalvelusaikaa. Siinä suhteessa se esitys, joka täällä

salissa on tulossa siitä, että se lyhenisi 12 kuukauteen, saa minun jakamattoman tukeni.

Ed. Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen esitti täällä keskimääräistä palvelusaikaa ainoana oikeana suhdelukuna. Samoin hän esitti ainoana oikeana kansainvälisenä mittarina päivien lukumäärän. Ihmettelen vähän, mihin nämä hänen ainoat oikeansa perustuvat. Niillä ei ole olemassa minikäänlaista sopimusperustetta, ainoastaan hänen oma mielipiteensä vastaan muiden mielipiteet.

Asevelvollisuutta kestää Suomessa 50–60 ikävuoteen saakka, ja itse asiassa ed. Kiljunen aloitti puheenvuoronsa ihmettelemällä, että täällä oli sanottu, että itse asiassa asevelvollisten palvelusaika varusmiespalveluksessa on pidentynyt. Näin on tosiasiaa käynyt. Kaikki, jotka sinne menevät, ovat velvollisia palvelemaan 12 kuukautta. Kukaan ei voi siitä kieltäytyä. Se on esimiehen vallassa päättää, palveleeko sitten 12, 9 vai 6 kuukautta. Yli 65 prosenttia palvelee sen pisimmän ajan.

Ed. O. Siimes (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljuselle en malta olla komentoimatta muutamaa asiaa.

Ensinnäkin, mitä tulee tähän hänen tulkintaansa siitä, mitä olen puhunut tasa-arvosta ja naisten asepalvelusmahdollisuudesta, niin tulkinta on varsin väärä. En ole koskaan väittänyt, että naisten vapaaehtoinen asepalvelus olisi sinällään tasa-arvokysymys. Tasa-arvokysymystä siinä asiassa on se, että naisille sitä kautta avautuu mahdollisuus sotilasuralle, sotilasammatin valintaan, jonka välttämättömänä edellytyksenä on asepalveluksen suorittaminen.

Mitä tulee sitten ihmisoikeuskysymyksiin, mistä ed. Kiljunenkin puhui ja muutkin ovat paljon puhuneet, asiantuntijat tekivät mielestäni varsin selväksi asian käsittelyn aikana valiokunnassa sen, että emme loukkaa mitään kansainvälisiä sopimuksia, emme loukkaa ihmisoikeuksia pitämällä nykyisen 13 kuukauden siviilipalvelusajan, ja vaikka sitä pidennettäisiin, emme silti loukkaisi mitään ihmisoikeussopimuksia. Kysymys on täysin poliittisen harkintavallan asiasta. Ja se poliittinen harkintavalta mitataan sitten tietenkin tässä salissa.

Mitä tulee kysymykseen varusmiespalveluksen rasittavuudesta, josta on myös paljon puhuttu, ja sosiaalisesta rasittavuudesta, johon ed. Kiljunen erityisesti viittasi, kyllä varusmiespalveluk-

sen sosiaalinen rasittavuus on myös eräs selkeä rasittavuustekijä, onhan varusmies siellä ensinnäkin kovan kurinpidon alaisena, käskyn alaisena ja myös tiiviissä sosiaalisessa yhteisössä 24 tuntia vuorokaudessa vailla varsinaista yksityisyyttä.

Tässä joitakin näkökohtia ed. Kiljusen puheenvuoroihin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen käytti paljon aikaa meidän puolustuspoliittisen doktriinimme käsitteelyyn. Olemme siinä selkeästi eri mieltä. Minun käsitykseni mukaan paras tae Suomen turvallisuudelle on laajaan toimintakykyiseen reserviin perustuva asevelvollisarmeija. Täytyy muistaa, että koskaan historian aikana tätä maata, olemme kuuluneet mihin valtioon tai mihin liittoon tahansa, loppukädessä eivät kuitenkaan ole puolustaneet muut kuin suomalaiset itse.

Kun ed. Kiljunen totesi, että kansainväliset sopimukset estävät meitä harkitsemasta siviilipalvelusjärjestelmäämme puolustuspoliittisesta näkökulmasta, tätä minä en kyllä jaksa lainkaan ymmärtää. Aikaisemminhan meillä oli niitä varthen, joilla oli uskonnollisia tai eettisiä vakaumuksen syitä kieltäytyä asepalveluksesta, lautakunta, joka tutki ja selvitti vakaumuksen todellisuutta ja syvyyttä. Kun lakia muutettiin, tuli siviilipalvelusmahdollisuus. Enää ei tarvitse asianomaisen vakaumuksen syvyyttä tutkia, vaan hän automaattisesti osoittaa vakaumuksensa valitessaan siviilipalvelusvaihtoehdon. Tältä perustaltahan putoaa pohja pois, mikäli siviilipalvelusajasta ja siviilipalvelusvaihtoehdosta tehdään niin paljon helpompi ja houkuttelevampi, että se houkuttelee nuoria miehiä hakeutumaan sinne, vaikka heillä ei eettistä vakaumusta olisikaan. Minä en ymmärrä, mikä kansainvälinen sopimus voisi estää meitä tältä pohjalta harkitsemasta tätä kysymystä.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritän tiiviisti vastata.

Ensinnäkin ed. O. Siimekselle tasa-arvonäkökulmasta. Ehkä esittäisin sen kysymyksen muodossa: Oletteko te samaa mieltä siitä, että nimenomaan tasa-arvonäkökulmasta miesten palvelu, asevelvollisuus, pitäisi pystyä suorittamaan va-

paaheitoisesti aivan kuten naisilla tällä hetkellä? Se on ehkä riittävä huomio minulta tästä kysymyksestä.

Täällä viitattiin siihen, mikä on kansainvälisesti se sopimuskehikko, jolla näitä asioita arvioidaan, ja mikä on se tapa, jolla näitä vertailuja tehdään. Normaali vertailutapa on se, kun Amnesty International tai ihmisoikeustuomioistuinten näitä vertailuja vaihtoehtoisen asepalvelun pituudesta tai rasittavuudesta tekevät, että katsotaan, että se ei ole rankaisu. Koska se on vaihtoehto asepalvelulle, siinä vertaillaan palvelusajan pituutta. Normaali käytäntö on kansainvälisesti hyväksyä puolitoistakertainen palveluksen pituus vaihtoehtoissa palvelusmuodossa, jolloin sen ei katsota olevan rankaisu. Siitä ylitse menevänä sen katsotaan olevan rankaiseva. Tämä on se käytäntö, jolla normaalia vertailua tehdään.

Ed. Saari kyseli sen perään, mitkä ovat ne kansainväliset sopimusjärjestelyt, jotka estävät arvioimasta siviilipalvelusjärjestelmää puolustuspoliittisista näkökulmista. Ne ovat juuri ne ihmisoikeussopimukset, jotka ovat mahdollistamassa sen, että meillä on olemassa eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen omaaville ihmisille vaihtoehtoinen asevelvollisuuden suorittamisen muoto. Se on vaihtoehto aseelliselle palvelukselle. Sen vuoksi sitä ei voida arvioida puolustuspoliittisista näkökulmista, koska nämä ihmiset irtautuvat siitä järjestelmästä, joka perustuu nimenomaan aseelliseen puolustukseen.

Sitten täällä oli kysymys, ed. Tiilikainen, muun muassa siitä, että nykyisessä järjestelmässä on velvollisuus palvella 12 kuukautta. Täällä jo tuli vastaan muutamissa puheenvuoroissa se, että tuskinpa ketään pakotetaan palvelemaan 12 kuukautta asevelvollisena, jos asianomainen ehdottoman jyrkästi vastustaa sitä. Aivan varmasti se ei ole tarkoituksenmukaista, vaan ihminen päästetään kuudella kuukaudella.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Myönnän vielä vastauspuheenvuoron ed. Siimekselle ja sen jälkeen puhujalistaan.

Ed. O. Siimes (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin yleinen asevelvollisuus on Suomen maanpuolustuksen perusta ja lähtökohta. Se ei ole tasa-arvokysymys eikä siitä pidä tasa-arvokysymystä tehdä.

Aikaisempaan ed. Kiljusen puheenvuoroon vielä sen verran lyhyesti kommentoisin, että hän

kysyi harkinta-ajasta asepalvelukseen menijöille. Ehdotin omassa toivomusaloitteessani harkinta-aikaa siviilipalvelukseen lähtijöille siinä tapauksessa, että varusmiespalveluksen suorittaminen on jo aloitettu, minkä valiokunta sitten pontena myöskin hyväksyi mietinnössään. Vastavalla tavalla hallituksen esityksessä on pyritty rajoittamaan nimenomaan näiden palvelusmuotojen välillä edestakaisin seilaamista. Sehän oli myös oma tavoitteeni, että estäisin harkitsemattomat lähtemiset toisesta palvelusmuodosta toiseen. Siviilipalveluksen jo aloittaneilla henkilöillä ei tänä päivänä ole ehkä valitettavasti lainkaan mahdollisuutta ja oikeutta siirtyä takaisin varusmiespalvelukseen, vaikka he niin haluaisivatkin. Tätä mahdollisuutta tietysti voitaisiin tulevaisuudessa myöskin arvioida lisättäväksi lakiin.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Keskustelun alussa hallituspuolueiden edustajat ovat riidelleet värikkäästi siitä, mikä on oikein ja väärin tässä asiassa. Kun hallituksen esitys on ollut yksimielinen, tuntuu omituiselta, että tällainen erimielisyys pulpahtaa nyt esille. Minusta hallituksen lakiesitys tulisi hyväksyä sellaisenaan ja pitäytyä niissä asioissa, jotka ovat sisällä tuossa alkuperäisessä hallituksen esityksessä. Siviilipalvelusajan pituuteen ei tule puuttua. Minusta se on kohdallaan voimassa olevassa laissa.

Kun valiokunnan mietintöön liitettyssä vastauslauseessa ja täällä käydyssä keskustelussa on vaadittu voimakkaasti siviilipalvelusajan lyhentämistä, haluan asiasta esittää muutaman ajatuksen.

Ensin haluan korostaa sitä, että on oikein ja luonnollista, että lainsäädäntömme tarjoaa siviilipalvelusmahdollisuuden niille, jotka eivät halua eettisistä tai uskonnollisista syistä suorittaa varusmiespalvelusta armeijassa. Yhtä luonnollista on mielestäni myös se, ettei siviilipalveluksesta saa tulla sellainen, että se houkuttelee asevelvollisia vain siksi, että se on helpompi vaihtoehto.

Kun meillä varusmiespalvelussa palvelusajat ovat 6—12 kuukauden välillä, ei ole kohtuutonta, että siviilipalvelusajaksi on 13 kuukautta. Vertailukohdaksi on otettava pisin mahdollinen eli 12 kuukauden palvelus armeijassa. Vaikka nykyisin voikin yleensä itse vaikuttaa palvelusajansa pituuteen eli lausua mielipiteensä siitä, haluaako palvella 6 vai 12 kuukautta, lopullinen ratkaisuvalta on kuitenkin aina armeijalla. Keskimääräisistä luvuista on siksi turha puhua, sillä

osa varusmiehistä määrätään, nimenomaan määrätään 12 kuukauden varusmiespalveluun.

Kun verrataan 12 kuukauden ja 13 kuukauden palvelusaikojen pituutta toisiinsa, ero on pieni mutta silti tarpeellinen. Koska siviilipalvelus on luonteeltaan helppoa varusmiespalvelukseen verrattuna, ei ole oikein, jos palveluajat määrätään saman pituisiksi.

Kuten perustuslakivaliokunta on jo vuonna 1985 lausunut, kansalaisia pitää kohdella yhdenvertaisesti. Kun tässä yhteydessä tarkastellaan yhdenvertaisuutta, ei kriteeriksi riitä pelkästään palvelusaikojen pituus, vaan kyllä tässä on tarkasteltava eri palvelumuotojen kokonaisrasittavuutta. Perustuslakivaliokunnan mielestä silloin on otettava huomioon muun muassa palveluksen fyysinen ja psyykinen rasittavuus, palvelusajan pituus, työ- ja vapaa-ajan menetys, erottaminen perheestä ja muusta totutusta ympäristöstä sekä palvelukseen sisältyvät asuinpaikan valinnan ja liikkumisvapauden rajoitukset.

Jos verrataan varusmiespalvelusta armeijassa ja siviilipalvelusta kokonaisrasituksen näkökulmasta, niin mielestäni varusmiespalveluksen kokonaisrasittavuus on nykyisten palvelusaikojen puitteissa paljon suurempi kuin siviilipalveluksen. Siksi ei ole tarvetta lähteä muuttamaan palvelusaikoja. Jos muuttaa pitäisi, niin pikemmin siviilipalvelusta tulisi pidentää. En kuitenkaan esitä tätä vaan katson, että nykyisellään palvelusajat ovat kohdallaan eikä muutoksia tarvita.

Maamme puolustusratkaisun keskeisenä periaatteena on alueellinen puolustus, joka voidaan toteuttaa vain yleisen asevelvollisuuden kautta tuotettavalla suhteellisen vahvalla kenttäarmeijalla. Näin on lausuttu runsas vuosi sitten täällä eduskunnassa hyväksytyssä turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Tämä toimii vain silloin, kun armeijaan voidaan kouluttaa riittävä määrä reserviläisiä. Ei ole siksi perusteltua tehdä armeijasta kieltäytyvien hyväksi ratkaisuja, jotka vaarantavat maamme hyväksytyn puolustusratkaisun. Historia on osoittanut, että tämä puolustusratkaisu on meidän oloissamme toimiva ratkaisu. Siksi muutoksiin ei ole tarvetta.

Edellä on keskustelussa vedottu ihmisoikeus-sopimuksiin. Sota on totaalisesti ihmisoikeuksien vastainen. Niin kauan kuin on sotia tai sodan mahdollisuus on todellinen, on itsenäisen maan varauduttava pahimman varalle. Siksi meillä tarvitaan yleinen asevelvollisuus ja siksi on syytä kantaa huolta myös siitä, että niitä, jotka valitsevat vaikeamman ja vaativamman vaihto-

ehdon eli palvelun armeijassa, ei aseteta kohtuuttomasti huonompaan asemaan kuin niitä, jotka eivät halua armeijan palvelukseen mennä.

Näillä perusteilla kannatan hallituksen esitystä muuttamattomana. Minusta siviilipalvelusajaa ei tule tässä yhteydessä lyhentää.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! Tämän esillä olevan lakiesityksen ydin on sovitaa siviilipalvelusmiesten lomaoikeudet varusmiesten voimaan tulneiden uusien säännösten mukaisiksi, ja tässä mielessä yksimielisenä työasiainvaliokunnasta lähtenyt hallituksen esitykseen vastannut mietintö näkee tämän asian perusteltuna, ja henkilökohtaisestikin olen tämän hallituksen esityksen takana. Sen sijaan tähän liittyi useita lakialoitteita, jotka nostivat esille keskustelun siviilipalvelusajasta. Tätä keskustelua käytiin jo työasiainvaliokunnassa. Asiasta äänestettiin ja äänestystulos merkitsi sitä, että mietinnössä esitetään siviilipalvelusajan säilyttämistä nykyisellään.

Nyt tämän eduskuntakeskustelun aikana minusta kaikkein yllättävin ja hämmästyttävin näkökulma on se, joka nosti jo työasiainvaliokunnassa päätään, että monet edustajakollegojen käyttämät puheenvuorot tuovat esiin sen näkökulman, että siviilipalvelus olisi asevelvollisuuden ja varusmiespalvelun vaihtoehto. Siitähän ei missään nimessä ole kysymys, vaan meillä on asevelvollisuuslaki, joka merkitsee asevelvollisuuspakkoa, ja siviilipalvelus on varusmiespalvelun rinnalla oleva korvaava vaihtoehto, korvaava palvelumuoto niille nuorille, jotka uskonnollisen tai eettisen vakaumuksen vuoksi eivät ole valmiit suorittamaan varusmiespalvelusta. Tämän vuoksi minusta eduskunnan keskeinen tehtävä on ensisijaisesti säilyttää asevelvollisuuden merkitys ja arvostus. Samalla totean, että meidän tulee myös turvata edellytykset niille nuorille, jotka aidon vakaumuksen vuoksi ovat päätyneet tai päätyvät siviilipalvelukseen.

Siinä, mikä on palvelusaika siviilipalveluksessa, mielestäni hyvin olennainen kysymys on se, millä tavalla suhtaudumme nykyiseen varusmiespalvelukseen. Täällä on aika monissa puheenvuoroissa nostettu esille uuden järjestelyn tuoma keskimääräinen palvelusaika. Kuitenkin hyvin olennaista on se, että uudistuksen myötä varusmiespalvelusaika käytännössä jatkui 11 kuukaudesta 12 kuukauteen. Me saamme käydä loputonta keskustelua siitä, pakotetaanko ketään 12 kuukauden palvelusaikaan. Tosiasia on, että noin 35 prosenttia asevelvollisista joutuu

palvelemaan 12 kuukautta varusmiespalveluksessa. Heistä varmasti merkittävä osa on tähän valmis vapaaehtoisesti nähdén sen vastuullisen tehtävän, joka on myös reservin palveluksessa ja johtotehtävissä olevilla suomalaisilla miehillä.

Minusta tältä pohjalta aikakysymystä, siviilipalvelusajan pituutta, tulee myös arvioida. Siinä mielessä 13 kuukautta on mielestäni sellainen aika, joka ottaa huomioon suhteen varusmiespalvelukseen ja kestää arvioitaessa asiaa ihmisoi-keuksia vasten.

Nimittäin tämäkin kysymys on viime kädessä kansallisesti ratkaistava asia. Tässä mielessä näitä kahta palvelusmuotoa on äärimmäisen vaikea arvioida rasittavuus ym. lähtökohdista. Mutta tosiasia on kuitenkin, että siviilipalveluksen valinneet eivät joudu kurinalaiseen toimintaympäristöön, samalla tavalla totaalisesti sitomaan ajankäyttönsä palvelusaikaan kuin varusmiespalveluksen suorittavat. Tässäkin mielessä yhden kuukauden pitempi palvelusaika on kaikella tavalla perusteltua ja kestää kyllä varmasti kansainvälisenkin arvioinnin.

On aivan toinen asia, jos korostamme suomalaisina kuuden kuukauden eli lyhintä varusmiespalvelusajaa. Minusta se on henkisesti epärehellinen, väärä lähtökohta, koska kuitenkin, niin kuin edellä totesin, yli kolmannes suomalaisista varusmiehistä joutuu palvelemaan, on viime kädessä pakotettu palvelemaan 12 kuukautta varusmiesajana.

Arvoisa puhemies! Vielä haluan pysähtyä vakaumusnäkökulmaan. Taisi olla ed. Kiljusen puheenvuoro, jossa viitattiin vakaumuksen pohjalta nousevaan ratkaisuun, että siihen liittyy sosiaalinen rasittavuus. Minä rohkenen sanoa, että aito vakaumus on myös voimanlähde. Siinä mielessä en ymmärrä sitä, että vakaumuksen pohjalta tapahtuva toiminta sisältää jonkin ylimääräisen sosiaalisen rasittavuuslisän. Jos ihminen on aidosti kiinnittynyt johonkin vakaumukseen, olen täysin vakuuttunut siitä, että tämä vakaumus merkitsee hänelle myös sitä näköalaa, joka pitää sisällään lisäarvoa ja edesauttaa toimimaan oman vakaumuksensa pohjalta, vaikka joissakin tilanteissa se voi vaatia vähän enemmänkin.

Sitten fyysiseen ja psyykkiseen rasittavuuteen. Minusta sen mittaaminen varusmiespalveluksen osalta verrattuna siviilipalvelukseen on täysin mahdollinen asia. Täällä on minusta hämmästyttävällä tavalla jonkun edustajan, kuuntelin työhuoneestani puheenvuoroa, toimesta vähätelty varusmiespalvelun rasittavuutta. Minusta ei ole kansanedustajan tehtävä eikä Suomen eduskun-

nankaan tehtävä aliarvioida sen enempää varusmiespalvelun rasittavuutta kuin siviilipalvelunkaan rasittavuutta.

Minusta olennainen kysymys on se, että on hyvin eri tavalla sekä fyysisen että henkisen rasittavuuden kokevia ihmisiä. Nämä määrääjat, jotka on määritetty, ovat kuitenkin lähtökohdaltaan kohtuullisia niin varusmiespalvelun 6—12 kuukauden palvelun osalta kuin siviilipalvelun 13 kuukauden osalta. Ne ovat lähtökohtia, jotka pitävät sisällään tietyn henkisen ja fyysisen rasittavuuden, mutta terveille suomalaisille miehille näistä on mahdollista suoriutua ja selviytyä. Minusta tämän pitäisi olla myös se näköala, jonka pohjalta me lainsäätäjinä olemme vahvistamassa niitä lähtökohtia, mistä meidän maamme asevelvollisuus hoidetaan.

Sitten vielä viimeisenä näkökulmana otan esille siviilipalvelupaikat. Tämä liittyy mietinnön kannanottoon. Olen sitä mieltä, että kun meillä on tietty osa nuoria, jotka vakaumuksensa pohjalta suorittavat siviilipalvelun, heille pitää olla tarjolla sellaiset mahdollisuudet, että he voivat ajallaan siviilipalvelun suorittaa.

Ihan viimeisenä asiana, arvoisa rouva puhemies, korostan sitä, että kyllä Suomen eduskunnan tehtävä on hyvin selkeästi puolustaa yleistä asevelvollisuutta, sitä Suomi tarvitsee myös jatkossa. Lopuksi rohkenen tuoda terveiset yhdeltä pojaltani, joka parasta aikaa suorittaa asevelvollisuuttaan reserviupseerikoulussa, josta hänen lomalla ollessaan pari viikkoa sitten kävimme keskustelua. Hän sanoi, että rohkenee tuoda hyvin laajasti suomalaisten nuorten miesten terveiset, että kaikesta huolimatta asevelvollisuusajaksi on hyvin merkittävää kasvun aikaa nuorelle miehelle ja tietysti muutamissa tapauksissa myös nuorille naisille. Tässäkin mielessä on hyvin tärkeää, että säilytämme tämän asian arvon.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan, että sain vastauspuheenvuoron, koska reagoisin kahteen ed. Karjulan puheenvuorossa esittämään seikkaan, jotka liittyvät suoraan aikaisemmin käyttämäni puheenvuoroon.

Ensinnäkin hän pohdiskeli ja kyseli sitä, kun olin todennut, että siviilipalvelukseen liittyy myös sosiaalinen rasite, ja hän totesi, että aito vakaumus on myös voiman lähde. Näin aivan varmasti on. Sen tietävät siviilipalvelusmiehet ryhtyessään tähän palvelusmuotoon. He ottavat itse asiassa voimaa sosiaalisesta rasitteesta. Mutta, ed. Karjula, kun on pohdiskeltu varusmies-

palvelun rasittavuutta, niin eikö se toimi myöskin niinpäin? Kun on pohdiskeltu sitä, että ihmiset joutuvat rasittavissa olosuhteissa viikonvaihteet olemaan metsissä jne., niin tässäkin yhteydessä voisi sanoa, että aito vakaumus on myös voiman lähde varusmiespalvelusta suorittaville eikä ansaitsisi tämän kaltaista rasittavuusvertailua.

Ed. Karjula toisena seikkana hämmästelä sitä, että on noussut keskustelu jo työasiainvaliokunnassa ja nyt siltä osin, että siviilipalvelus olisi asevelvollisuuden vaihtoehto. Meillähän on asevelvollisuuspakko. Siviilipalvelus ei ole asevelvollisuuden vaihtoehto. Tämähän on täysin selvä asia. Siviilipalvelus on eräs tapa Suomessa suorittaa asevelvollisuutta. Näin on asia. Mutta nimenomaan kun tarkastellaan kansainvälisesti, minkä vaihtoehto siviilipalvelus on, se on nimenomaan varusmiespalvelun vaihtoehto, se on aseellisen varusmiespalvelun vaihtoehto, ja siitä lähtökohdasta, korostan vielä kertaalleen, siviilipalvelusta ei voida arvioida puolustuspoliittisista lähtökohdista tai nimenomaan aseellisen puolustuksen lähtökohdista.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En niinkään enää tartu rasittavuuteen, sanoin puheenvuorossani vähän laajemmin, minkä ehkä ed. Kiljunen jätti huomioon ottamatta. Mutta vielä korostan sitä, että Suomen eduskunnan tehtävä on antaa arvo ensisijaisesti asevelvollisuudelle ja sitä kautta rakentuvale maanpuolustustahdolle. Siviilipalvelus on korvaava palvelusmuoto niille nuorille, jotka uskonnollisen tai eettisen vakaumuksensa vuoksi eivät ole valmiit suorittamaan asevelvollisuutta.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Vanhoissa Olaus Petrin tuomarin ohjeissa, jotka on tänäkin päivänä lakikirjan alkusivuille kirjattu, sanotaan muun muassa, että mikä ei ole oikeus ja kohtuus, se ei saata olla lakikaan.

Jos verrataan sitä, mikä on ei-motivoituneen varusmiehen tosiasiallinen palvelusaika, 6 kuukautta, ja mikä on eettisistä tai uskonnollisista syistä toisen palvelusmuodon, siis siviilipalveluksen, valinneen ihmisen, 13 kuukautta, on selvä, että on syytä puhua oikeudesta ja kohtuudesta. Mielestäni on ollut merkillepantavaa, että nekin, jotka ovat puolustaneet 13:ea kuukautta, ovat omilla puheissaan väittäneet, että se on oikeus ja kohtuus.

Itse olen samaa mieltä kuin muun muassa Amnesty International, että 11 kuukautta olisi

oikea, kohtuullinen ja myös ihmisoikeuksien kannalta perustelluin ratkaisu tässä ja nyt Suomeen, ja se on oleellista ja tärkeintä. Sen yli eivät tietenkään voi mennä sellaiset seikat, joista on paljon puhuttu, kuten maanpuolustukselliset lähtökohdat silloin, kun on kyse oikeudesta, kohtuudesta ja ihmisoikeuksista. Mutta toki on niin, että tässä asiassa maanpuolustuksellisia lähtökohtiakaan ei voi sivuuttaa. Ne eivät ole merkityksellisiä, ja niistä haluaisinkin, arvoisa puhemies, muutaman sanan sanoa.

Ymmärtäisin, että maanpuolustuksen intresseissä on ennen kaikkea laaja kansalaistuki maanpuolustuksen toiminnalle sekä poliittisesti, budjetäärisesti että varsinkin kriisiaikoina, jotta aseellinen maanpuolustustyö voi luottaa siihen, että Suomen kansa ei sabotoi vaan tukee omia puolustusvoimiaan. Toisaalta maanpuolustuksen intressit varmasti tulevaisuudessa ovat yhä enemmän kaikkein osaavimpien erikoisjoukkojen huippuosaamisessa.

Nämä kaksi intressiä ymmärrän enkä näe mitään ristiriitaa näiden intressien ja sen kanssa, että ne nuoret miehet, jotka eettisistä tai uskonnollisista syistä kieltäytyvät aseista, palvelisivat 11 kuukautta. Siis on se intressi, että suurin osa suomalaisista tukee maanpuolustusta kaikissa tilanteissa, ja se, että erilaisiin tämän päivän konflikteihin armeijalla on tarvittaessa motivoituneita, osaavia, asepalvelukseen valmiita miehiä ja naisia. Kumpakaan ei millään muotoa uhkai se, että Suomessakin noudatettaisiin ihmisoikeusjärjestöjen ja mielestäni myös ihmisoikeussopimuksista johdettavaa logiikkaa ja että siviilipalvelus olisi 11 kuukautta.

Kaikki tutkimukset viittaavat siihen, että Suomessa on EU:n ja läntisen Euroopan maista ylipäättensä kaikkein korkein ja hyvin poikkeuksellisen korkea kannatus omille puolustusvoimille, eikä mikään viittaa siihen, että siviilipalvelus tulisi merkittävästi laajempien joukkojen vaihtoehdoksi, että eettinen ja uskonnollinen vakaumus yhtäkkiä kahden kuukauden lyhennyksestä merkittävästi kasvaisi. Se on mielestäni ihmisten eettisten ja uskonnollisten ajatusten merkittävää aliarviointia.

Koska ed. Kiljunen puheenvuorossaan niin sanotusti tyhjensi pajatson eli kävi läpi lähes kaiken sen faktapohjan, mitä olin ajatellut itse käydä niin siviilipalveluksen pituudesta kuin myös sosiaalisesta hinnasta, ja koska eduskunnassa usein puhutaan samoja asioita peräkkäin, niin lopun puheen osalta viittaan vain ed. Kiljunen painokkasiin, punnittuihin ja hyviin sanoihin.

Ed. Filatov: Arvoisa puhemies! Elämä ei taivu numeroiksi eikä edes kuukausi ole aina toimiva ajan mitta. Mittaamisen vaikeuden osoittaa tämä keskustelu siviilipalvelusajan kestosta suhteessa varusmiespalvelusaikaan. Tässä salissa on käytetty puheenvuoroja, joissa siviilipalvelusta kritisoidaan helpommaksi ja keveämmäksi kuin varusmiespalvelua ja sen vuoksi sen pitäisi olla siis kestoltaan pitempi. Omasta mielestäni palvelusajan pitäisi olla sama, mutta en usko, että sille välttämättä tässä salissa enemmistöä löytyy, joten on järkevää pyrkiä rakentamaan jonkinlaista kompromissia, jossa siviilipalvelusaikaa tästä lakiesityksestä ja mietinnön esityksestä pyrittäisiin lyhentämään.

On varmasti totta, että joku siviilipalvelusmiehistä pääsee helpommalla kuin joku varusmiehistä. Mutta yhtä hyvin vertailu voi tuottaa päinvastaisen tuloksen riippuen siitä, missä ja miten henkilö palvelustaan suorittaa. Ajan mittariksi taas mielestäni ainoa sopiva on se, kuinka kauan ihminen joutuu olemaan poissa normaalin elämän piiristä, perheensä piiristä, opiskelupaikastaan, työpaikaltaan, itse hallitsemansa ajan piiristä, jos siviilipalvelusta ja varusmiespalvelua halutaan siis ajan suhteen vertailla.

Jokin aika sitten me keskustelimme tässä salissa keskustan välikysymyksen pohjalta vanhusten hoivasta ja terveystalouksista. Silloin tässä salissa kuultiin kauniita puheenvuoroja siitä, miten tärkeitä kyseiset työtehtävät ovat, miten raskasta ja arvokasta hoivatyö on. Terveyskeskuksissa, sairaaloissa, vanhainkodeissa jne. tehdään tärkeää ja arvokasta työtä. Myös näiden laitosten vahtimestarit ja siivoojat esimerkiksi tekevät tärkeää ja arvokasta työtä, koska he omalla työllään mahdollistavat huolenpidon ihmisistä. Mutta nyt, kun siviilipalvelusmiehet tekevät samaa työtä ja tukevat työllään hoivasektoria, työ onkin yhtäkkiä muuttunut arvottomaksi lusemiksi, helpoksi ja keveäksi. Logiikka mielestäni ontuu aika pahasti, salin oikea laita.

Ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa on arvioitu lakiesitystä ja siviilipalvelusajan pituutta kansainvälisten ihmisoikeussopimusten pohjalta. Suomi on yleensä varsin kuuliainen oppilas kansainvälisten sopimusten suhteen. Miksi me tässä asiassa noudattaisimme yhtäkkiä poikkeuksellista linjaa? Muun muassa YK:n ihmisoikeuskomitean kannanotoista on pääteltävissä, että jos Suomessa olisi nykyinen varusmiespalvelusaika mutta me vasta nyt rakentaisimme siviilipalvelusjärjestelmää, kansainväliset ihmisoikeuselimet hyvin todennäköisesti edellyttäisivät,

että siviilipalvelusaika olisi kestoltaan sama kuin varusmiespalvelusaika, ei siis puolitoistakertainen, vaan sama kuin varusmiespalvelusaika.

Arvostettu ihmisoikeusjärjestö Amnesty International on luvannut adoptoida totaali-kielitäytyjät mielipidevangeiksi, jos siviilipalveluksen ja varusmiespalvelun keskimääräinen kesto-aika on yli puolitoistakertainen. Tämän ilmoituksen pitäisi saada meillä jo hälytyskellot soimaan. Suomiko haluaisi erityisesti tässä asiassa Amnestyn listalle?

Suomalaisten maanpuolustustahto on Euroopan korkeinta heti Kreikan ja Turkin jälkeen. Siviilipalvelusjärjestelmä ei ole siis mitenkään murentanut pohjaa suomalaiselta laajapohjaiselta asevelvollisuusarmeijalta. Pelottelu siviilipalvelusuhalla on mielestäni tähänkin vedoten aika halpamaista. Miten rauhantahtoisuus voisi olla uhka Suomen itsenäisyydelle tai puolustustahdolle? Me kaikki tiedämme, että turvallisuuttamme uhkaa paljon enemmän ympäristön tuhoutuminen ja sosiaalinen turvattomuus kuin hyökkäävä vihollinen.

Sivistysvaltiossa pitää kestää erilaisia mielipiteitä, arvoja ja elämäntavomuksia. Ihmisten arvojen mittaaminen on mahdotonta. Niitä voidaan kysyä, mutta niitä ei voida aukottomasti mitata tai testata. Ihmisellä on siis itsellään oikeus määritellä arvopohjaansa.

Keskustelussa on ollut kritiikkiä sitä kohtaan, että miehet valitsevat siviilipalveluksen vailla oikeaa vakaumusta. Minusta on aika pelottavaa kuvitella, että voimme jotenkin määritellä ihmisen oikean vakaumuksen. Eikö se enää olekaan yksilön oikeus? Onko siitä yhtäkkiä tullut kollektiivisesti määriteltävissä oleva asia? Onneksi vakaumusta ei enää mitata siviilipalvelukseen haikautuessa, mutta tähän samaan suuntaan mielestäni on kuitenkin paluuta ed. Outi Siimeksen mietintöönkin ajama harkinta-aika. Jos henkilö on valinnut varusmiespalveluksen, mutta haluaakin siirtyä siviilipalveluksen puolelle, tässä pitäisi mietinnön mukaan noudattaa kahden viikon harkinta-aikaa. Voisi kysyä, onko se kaksi viikkoa käännytysaikaa mielipiteen jälleen keran muuttamiseksi vai mihin suuntaan.

Arvoisa puhemies! Kyse on arvoista ja arvostuksista, ja kyse on ilman muuta poliittisesta harkinnasta. Koska en usko, että siviilipalvelusaikaa saadaan saman mittaiseksi varusmiespalveluksen kanssa, pitää siis rakentaa kompromissia. 1. vastalauseessa on nostettu esiin ne kohdat, jotka työasiainvaliokunnan mietinnössä tulee muuttaa, mutta vastalauseesta poiketen toivon,

että palvelusajaksi hyväksyttäisiin täällä tehdyn lakialoitteen mukainen 11 kuukauden palvelusaika.

Toinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 17.

Täysistunto keskeytetään kello 16.29.

Täysistuntoa jatketaan

kello 17.03

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Perho merkitään läsnä olevaksi.

1) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Keskustelu jatkuu:

Ed. **Tiusanen:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustelussa on puhuttu muun muassa ihmisoikeuksista. Viittaan vain edustajien Kiljunen, Brax ja Filatov hyviin puheenvuoroihin.

Suomessa on todellakin maanpuolustustahto, joka ei ole militaristista. Kun vertaamme muihin Euroopan maihin, Suomi sijoittuu aivan hyvin. Asian hyvin esiin tuonut ed. Filatov totesi, että Kreikan ja Turkin jälkeen Suomessa olisi Euroopan korkein maanpuolustustahto. Totean, että vertailu Turkkiin on ongelmallista johtuen sen sodasta kurdeja vastaan ja Kreikan ja Turkin välisestä sodasta. Itse asiassa molempien maiden kohdalla vertailu on ongelmallista, niin että Suomi on tietyllä tavalla ylhäisessä yksinäisyydessään tässä asiassa ja saa vahvan maanpuolustustahdon ykkössijan.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuskysymys liittyy todella siviilipalvelusajan pituuteen, ja sen lyhentämiseen tähtäävää esitystä olen valmis kannattamaan.

Ed. **Kantalainen:** Arvoisa puhemies! Valiokunnassa kävimme hyvin laajan keskustelun, jossa keskityimme, totta kai, lähinnä palvelusajan pituuteen ja vertailtavuuteen. Perustusla-

kivaliokunta on lausunnossaan 10/1985 vp ottanut kantaa yhdenvertaisuuteen seuraavasti:

”Yhdenvertaisuusperiaatteen huomioon ottaminen vaatii lisäksi sitä, että nämä eri palvelumuodot kokonaisrasittavuudeltaan vastaavat mahdollisimman läheisesti toisiaan. Tämän kannalta merkityksellisiä seikkoja ovat esimerkiksi palveluksen fyysinen ja psyykkinen rasittavuus, palvelusajan pituus, työ- ja koulutusajan menetyt, erottaminen perheestä ja muusta totutusta ympäristöstä sekä palvelukseen sisältyvät asuinpaikan valinnan ja liikkumisvapauden rajoitukset.”

Nämä asiat on syytä ottaa huomioon. Näin ollen se käsitys, joka asiantuntijakuulemisessa syntyi, lähtee siitä, että siviilipalvelusajan lyhentämiselle ei ole erityisiä perusteita olemassa. Voidaan todeta, että palvelusaikauudistuksen myötä entistä intensiivisemmäksi muuttuneessa varusmiespalveluksessa kokonaisrasittavuus on aivan toista luokkaa kuin siviilipalveluksessa. Se monien asiantuntijoiden toimesta voitiin todeta, ja voitiin todeta myös, että palvelu-uudistuksen osalta palvelusta suoritettava voi viettää noin 16 tuntia päivässä haluamallaan tavalla. Varusmies taas on sidottuna palvelupaikkaansa pääsääntöisesti 24 tuntia vuorokaudessa eli tässä suhteessa varusmiehellä ei ole koulutuksen ja harjoitusten ulkopuolisella ajalla siviilipalvelusmiesten mahdollisuuksia työskennellä ja ylläpitää sosiaalisia kontaktejaan ja opiskella samassa yhteydessä. Mitattavuus on tietysti harvinaisen vaikea ja epäkiitollinen tehtävä, mutta totta kai näitä asioita tulee tarkastella kiikkottomasti.

Eräässä asiantuntijalausunnossa myös todettiin sama, mikä täällä on moneen otteeseen nousut esille, että käytännössä varusmiesten palvelusaikaa meillä on pidennetty 11 kuukaudesta 12 kuukauteen, ja noin kolmannes ikäluokasta tulee käymään nimenomaan pitemmän eli 12 kuukauden ajan. Tässä on merkittävää se, että miehet eivät itse pysty valitsemaan palvelusaikansa pituutta eli se ei perustu vapaaehtoisuuteen. Esi- miehet päättävät miesten koulutusajan pituuden kunkin miehen sopivuuden perusteella.

Silloin, jos näitä asioita vielä halutaan verrat- ta, voidaan todeta se, että käytännössä myös on osoittautunut todeksi se, että siviilipalvelusmies voi saada kuntoisuuslomaa maksimimäärän, ja käytännössä se on 30 vuorokautta. Tältäkin osin voitaneen todeta, että todella käytännön palveluaika siviilipalveluksessa on enintään se 12 kuukautta. Näin ollen tietysti täytyy nähdä, että houkuttavuus siviilipalvelukseen siirty-

miseen ei tässä syntyisi ongelmaksi palvelusta järjestäville.

Täällä keskustelussa on myös noussut esiin hyvin paljon kansainvälinen näkökulma, ihmisoikeuskysymykset. Asiantuntijalausunnoissa on kuitenkin löytynyt tässäkin suhteessa kahdenlaista näkökulmaa. Eräässä, jota tässä siteeraan suoraan, voidaan todeta, että YK:n ihmisoikeustoimikunta on kuluvana vuonna käsitellyt tätä kysymystä, että Suomen lainsäädäntö olisi kansainvälisten sopimusten vastainen, ja tältä osin on todettu, ettei ole löytynyt aihetta huomauttamiseen siviilipalveluksen pituuden suhteen. Tässä mielessä voin ainakin omasta mielestäni hyvinkin hyvällä omallatunnolla nojata niihin näkemyksiin, jotka valiokunnan mietinnössä asian käsitteilyn osalta saatiin koottua.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on kyse itse asiassa siviilipalvelusmiesten loma-ajan saattamisesta tasa-arvoiseksi varusmiesten kanssa, täydennyspalvelusvelvollisuudesta, muutoksenhakumahdollisuudesta ja siirtymismahdollisuudesta siviilipalveluksesta asepalvelukseen ennen siviilipalveluksen alkamista.

Tähän esitykseen on kuitenkin jätetty lakialoitteita, lukuisiakin, joissa ehdotetaan siviilipalvelusmiesten palvelusajan lyhentämistä 13 kuukaudesta 12—8 kuukauteen. Perusteena on toisaalta käytetty varusmiesten keskimääräistä palvelusaikaa, joksi on yleisesti määrätty 9 kuukautta, ja toisaalta ihmisoikeuksia ja Suomen solmimia kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia.

Toiselta puolen siviilipalvelusajan lyhentämistä on vastustettu voimakkaasti ja siinä on vedottu perusteluina myös varusmiespalvelun rasittavuuteen, sen sitovuuteen 24 tuntia vuorokaudessa valtaosaltaan ajasta, kun se siviilipalvelusmiehillä on vain 8 tuntia vuorokaudessa ja viikonloput ovat vapaat. Myös on kokonaisrasittavuuteen siviilipalvelusajan nykyisellään säilyttäneiden keskuudessa vedottu, varusmiesten sosiaaliin eristäytyneisyyteen, perheen tapaamismahdollisuuksiin, opintojen mahdottomuuteen varusmiesaikana, siviiliasioiden hoitoon, jotka varusmiehillä ovat kaikki huomattavasti heikommat kuin siviilipalvelusmiehillä.

Fyysisistä rasittavuutta on myös tähän tuotu mukaan. Sitä on kuitenkin erittäin vaikea arvioida, mutta yhtenä arviona, kun puhutaan ajan pituudesta päivinä, voitaisiin käyttää myös keskimääräistä rasittavuutta, jolloin ääripää voi pudottaa pois.

Niin ikään siviilipalvelusmiesten loma, 30 vuorokautta, on saavutettavissa lähes sataprosenttisesti. Siviilipalvelusmies saa automaattisesti kuntoisuusloman, mitä varusmies itse asiassa ei saa kuin erittäin harvoin. Tämä on johtanut siihen, että käytännössä siviilipalvelusmiesten palvelusaika on jo nyt 12 kuukautta.

Asiassa on voimakkaasti vedottu ihmisoikeuksiin. Molemmista valiokunnista, sekä puolustusvaliokunnasta että työasiainvaliokunnasta, joissa itse olen mukana, asiantuntijoiden mielipiteet menivät tässä asiassa osittain ristiin. Kuitenkin se vaikutelma jäi, että siinä ei ole kysymys Suomen kohdalla ihmisoikeussopimuksien rikkomisesta. Ei myöskään voida katsoa, että kyseessä olisi rangaistus, vaikka pidetään nykyinen 13 kuukautta. Tähän löytyy myös hyvin selkeä peruste.

Täällä on monissa puheenvuoroissa vedottu siihen, että varusmiesten palvelusaikaa on lyhennetty. Itse asiassa varusmiesten palvelusaika on 12 kuukautta uuden, eduskunnan hyväksymän palvelusajajärjestelmän mukaan. Jokainen varusmies tullessaan varusmiespalvelukseen on velvollinen palvelemaan 12 kuukautta. Sitä ei voi vapaaehtoisesti lyhentää 6 tai 9 kuukaudeksi. Itse asiassa asevelvollisuusaikaa varusmiesten asepalveluksen osalta on pidennetty.

Toisaalta, jos laskemme keskimääräisen ajan mukaan, tulee varusmiesten keskimääräiseksi palvelusajaksi myöskin yli 9 kuukautta, kun lasketaan varusmiehistä se prosenttimäärä, joka palvelee 12 tai 9 kuukautta verrattuna 6 kuukauden miehiin. Tällöin myöskin nykyistä siviilipalvelusaikaa sen mukaan tulisi puolitoistakertaisena pidentää.

Valiokunnassa on myöskin käynyt ilmi hyvinkin voimakkaasti, mikä merkitys tällä mahdollisella siviilipalvelusajan lyhentämisellä olisi maanpuolustukselle.

Reserviupseerikoulutus, jonka pituus varusmiehellä on varusmiesaikana 12 kuukautta, on erittäin haluttu. Sinne pyrkii huomattavasti enemmän varusmiehiä kuin sinne pääsee. Se merkitsee sitä, että ensin käydään aliupseerikoulu, sen jälkeen sieltä vain osa pääsee reserviupseerikouluun. Osa niistä, jotka sinne eivät pääse, on pettyneitä, ja on myöskin ilmennyt aiemmin, että he helposti haluavat siirtyä mieluummin siviilipalvelukseen, joka on kokonaisrasittavuudeltaan, kaikki sosiaaliset yhteydet mukaan lukien, helpompi kuin varusmiespalvelus. He eivät halua palvella armeijassa aliupseereina. Siihen on houkutus.

Tässä on vaarana, että eduskunnan jo hyväksymä puolustusjärjestelmä nykyisine palvelusai-koineen romuttuu siinä mielessä, että kaikkiin niihin tehtäviin, joita puolustuspoliittinen selonteko edellyttää joukkojen rakenteessa, ei koulutettavia löydykään, koska tavallaan luodaan mahdollisuus vapaaehtoisesti luopua pitemmästä palvelusajasta ja valita helpompi, opintoja suosiva vaihtoehto.

Asiantuntijoiden mukaan siviilipalvelusajan säilyttämisestä nykyisellään ei Suomelle ja sen maineelle ole vaikutusta. Ei myöskään ole kysymys ristiriidasta Suomen solmimien ihmisoikeus-sopimusten kanssa. Käsitykseni mukaan asialla ei myöskään ole suurtakaan vaikutusta maan-puolustustahtoon, johon täällä on viitattu aika monelta osalta.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kiinnittää vielä huomiota pariin asiaan, joista on monissakin puheenvuoroissa keskusteltu.

Ensimmäinen niistä on vakaumus. Valiokunnan esittämässä ponnassa esitetään harkinta-ajan pidentämistä, jos varusmies kesken palvelusajan haluaa siirtyä siviilipalvelukseen.

On mielestäni aika selkeitä osoituksia, että siirtymistä tapahtuu useissa tapauksissa, kun jokin asia alkaa varusmiehellä ”mättää”. Silloin helposti päätetään, että minäpä lähdenkin siviilipalvelukseen. Nykyisen käytännön mukaan se pannaan toimeen välittömästi, oli pyhä tai arki, varusteet luovutetaan, ja samana päivänä mies on vapaa. Kuitenkin on ilmennyt myöskin Puolustusvoimissa, puolustusvoimien komentaja itse sen totesi, että jotkut varusmiehet tehtyään päätöksen siirtyä siviilipalveluun ja saatuaan harkita muutaman päivän asiaa ovat pyrkineet takaisin. Mutta se onkin tehty mahdottomaksi. Siinä mielessä molempiin suuntiin tämän pitäisi vaikuttaa ja harkinta-aika on paikallaan.

Vakaumusta ei kutsunnoissa sen paremmin kuin armeijassa varusmiespalveluksen aikana mitenkään mitata. Siinä täytetään lomake ja asia on sillä selvä. Ei voida puhua lain mukaisesta joko eettisestä tai uskonnollisesta vakaumuksesta, jota laki itse asiassa edellyttää. Se mittaaminen on plus miinus nolla. Tosin vakaumusta on erittäin vaikea myöskin mitata. Sen vuoksi harkinta-aika molempiin suuntiin on varmasti paikallaan. Tällaisten kohdalla, jotka yllättäen muuttavatkin mielipidettään ensin siviilipalveluksen suuntaan ja päivän parin päästä pyrkivät takaisin, herää kysymys, mikä vakaumus siinä on kyseessä.

Täällä on myös käytetty puheenvuoroja Suo-

men pikku hiljaa siirtymisestä muiden maiden esimerkkien tapaan ammattiarmeijaan. Muun muassa ed. Kiljunen toi esiin Ranskan, Hollannin ja Belgian jo tehneen päätöksen tästä ja toi esiin myöskin Tanskan ja Ruotsin asepalveluksen. Ruotsissa vain osa varusmiehistä suorittaa asepalveluksen, ja Tanskassa se on jopa vapaaehtoisista. Tässä täytyy kuitenkin ottaa huomioon monia geopoliittisia ja sotilaspoliittisia ja myöskin taloudellisia näkökohtia.

Ensinnäkin ne maat, jotka ovat tehneet päätöksen siirtyä ammattiarmeijaan, Ranska, Hollanti ja Belgia, ovat Naton jäseniä. Nato antaa niille turvallisuustakuut ja toisaalta ne ovat riittävän kaukana siitä ainoasta sotilaallisesta uhkasta, joka on Länsi-Euroopalle mahdollinen. (Ed. M. Pohjola: Mikähän se on?) Suomi on sen vieressä. — Se ei voi Suomenkaan kohdalla olla mikään muu kuin Venäjä. — Tällä hetkellä Venäjä ei muodosta Suomelle uhkaa, mutta se tilanne, mikä siellä on taloudellisesti ja poliittisesti, ei edusta mitään vakaata jatkumoa, joka takaisi sen, että tilanne jatkuisi vakaana. Me tiedämme, kuinka ohuella pohjalla tällä hetkellä on Baltian maiden itsenäisyys.

Venäjä on tällä hetkellä tunnettu Suomenlahden pohjukkaan. Sillä ei ole Euroopassa pääsyä merelle. Se on pahemmin siellä lahden pohjukassa kuin se oli ensimmäisen maailmansodan jälkeen, jolloin Baltian maat olivat itsenäisiä. Satakapasiteettia Venäjällä on erittäin vähän. Pelkästään Pietarin alue edustaa kaupunkina jo väestöltään kaksinkertaista Suomen väestöä, ja siellä on tällä hetkellä yksi ainoa satama. Suomessakin on sentään neljättäkymmentä satamaa, vaikka meillä on vain viisi miljoonaa ihmistä.

Meritse tapahtuu huomattavin osa maailman-kaupasta. On suurvallalle sekä arvovaltakysymys että taloudellinen kysymys saada satamakapasiteettia käyttöön. Varmaankin suurvallan, jos se katsoo arvovaltaansa loukatun, katseet kääntyvät sopivassa tilaisuudessa sinne, mistä sitä otetaan käyttöön, jollei sitä muuten saada. (Ed. Vähänäkki: Onhan Krimikin olemassa!) — Sieltäkään ei ole suoraan yhteyttä Eurooppaan ja merelle. Se on sisämeri, jossa on erittäin kapea salmi. Sen varmasti ed. Vähänäkkikin tietää. (Ed. Vähänäkki: Totta kai, jopa minä!) — Siinä mielessä Suomenkaan asema ei niin turvallinen ole välttämättä jatkossa.

Toisaalta ovat ne maat, jotka ovat valinneet asevoimiensa vähentämisen, varusmiespalvelunsa vähentämisen. Ruotsi on Suomen takana, se voi tehdä turvallisuuspoliittisesti asevoimiensa

suhteen aika vapaasti ratkaisuja. Kuten joissakin puheenvuoroissa muualla kuin täällä tänään on tullut esiin, Suomi on Ruotsin paras miina.

Eräs asia sotilaspoliittisesti valittaessa ammattiarmeijan ja asevelvollisuusarmeijan välillä on se, paljonko tulevat kustannukset olemaan. Jos Suomi haluaa puolustaa koko maataan, kustannukset puolustamiseen nousevat moninkertaisiksi. Se tietää myöskin vääjäämätöntä Natojäsenyyttä, joka ei meille välttämättä ole turvallisuuspoliittinen etu tässä tilanteessa. Myöskin meidän maamme laajuus väkilukuun suhteutettuna on aivan toinen kuin Tanskan. Me tarvitsemme suhteellisen ison puolustavan voiman. Sitä ei varmaankaan mikään liitto pysty meille takaamaan. Me joudumme joka tapauksessa itse maatamme puolustamaan.

Olen itse ehdottomasti hallituksen esityksen kannalla enkä puolla lakialoitteiden hyväksymistä.

Toinen varapuhemies: Kun ottaa huomioon, että olemme ensimmäisen istunnon 1) asiassa ja tänä iltana on myös toinen istunto, en myönnä tässä vaiheessa vastauspuheenvuoroja vaan pyydän merkitsemään varsinaisen puheenvuoron.

Ed. I h a m ä k i: Arvoisa puhemies! Kosketelen tässä puheenvuorossa siviilipalvelusajan pituutta, kun siitä on noussut tämän lain yhteydessä pääkysymys, vaikkakin itse hallituksen esitys käytännössä kosketteli teknisiä siviilipalveluskysymyksiä, kuten lomaoikeutta jne.

Varusmies aika lyhenee keskimäärin noin yhdellä kuukaudella ollen nykyisin keskimäärin noin yhdeksän kuukautta uuden palvelusaikajärjestelyn mukaan. Kysymys on nyt siitä, kuuluuko vastaavasti lyhentää siviilipalvelusaikoja. Koska kuitenkin varusmiespalvelu uuden lain myötä paitsi käytännössä keskimäärin hiukan lyhenee myös tiukentuu ja tehostuu ja sen rasittavuus lisääntyy, on työasiainvaliokunnan enemmistö katsonut, että siviilipalveluksen rasittavuuden pysyessä entisenä siviilipalvelusaika voi jäädä ennalleen.

Todellisuudessaan varusmiespalvelusaika sekä pitenee että lyhenee eräiden osalta uuden lain myötä. Kun varusmies itse ei voi päättää tai vaikuttaa, muuten kuin esittämällä toivomuksia, varusmiesaikansa pituuteen, ei katsota sitä mahdollisuutta olevan myöskään siviilipalvelumiehillä. Tosiasiassahan varusmies on palveluksessa ympäri vuorokauden viikonloput mukaan lu-

kien. Varusmiehen maastopäiviä lisättiin 60 vuorokautteen, ja myös reserviläisten kertausharjoitukset pitää ottaa huomioon. Siviilipalvelumies saattaa palvella vain kello 8—16 viitenä päivänä viikossa.

Mutta ei voi ottaa huomioon vain palvelusajan pituutta. Tulee ottaa huomioon varusmiespalveluksen rasittavuus, sidonnaisuus ympäri vuorokautiseen palveluun sekä sotilaskuri, jonka alaisuudessa varusmies toimii ja palvelee.

Tässä yhteydessä on myöskin paikallaan korjata käsitteitä, jotka täällä keskustelussa osin väärin ymmärrettiin. Aseistakieltäytyjä ja siviilipalvelu ovat kokonaan eri asia. Aseistakieltäytyjä voi palvella armeijassa, mutta siviilipalvelumies ei.

On selvää, että siviilipalvelu on korvaava vaihtoehto, joka pitää sallia vakaumuksen takia. Sitä ei tarvitse sallia kuitenkaan mielialan tai hetken mielijohteen takia. Siksi ed. Siimeksen aloitteen hyväksyminen valiokunnassa harkinta-ajasta on paikallaan. Siviilipalvelu ei saa olla keino päästä varusmiespalvelusta muita helpommalla, eikä siviilipalvelua saa tehdä varusmiespalvelua kannattavammaksi tai houkuttelevammaksi.

On käynyt selväksi, että Suomen käytäntö ja laki eivät loukkaa kansainvälisiä sopimuksiamme eikä velvoitteitamme. On maita, joissa siviilipalvelusaika on pitempi kuin meillä, ja on maita, joissa siviilipalvelua ei tunneta lainkaan. Mutta vaikka elämme kansainvälistyvässä maailmassa, eivät myöskään kansainvälisesti vaikuttavat mielipidejärjestöt voi uhkailla meitä, itsenäistä maata, painostamisilla tai muilla vastaavilla toimilla.

Suomen on valtiona turvattava kansalaisensa myös ulkoista uhkaa vastaan. Maata pitää tarvittaessa puolustaa. Hallitusmuodon mukaan jokainen kansalainen on velvollinen olemaan osallisena isänmaan puolustuksessa tai sitä avustamaan siten kuin laissa säädetään. Säännös pitää sisällään kaikkiin kansalaisiin ulottuvan maanpuolustusvelvollisuuden, joka merkitsee rauhan aikana määrätyn ikäisten miesten velvollisuutta palvella tietty aika vakinaisessa väessä tai korvaavassa palveluksessa. Siviilipalvelu on tätä viimeksi mainittua.

Siviilipalveluskysymystä on tarkasteltu ihmis-oikeuskysymyksenä, yhdenvertaisuuskysymyksenä ja omantunnonvapauskysymyksenä. Suomessa puhutaan paljon kansalaisten oikeuksista. Muutama vuosi sitten tehtiin perustuslakeihin perusoikeusuudistus. Erilaisia oikeuksia on Suomen lainsäädäntö täynnä. Velvollisuuksia on vä-

hän. Taitaa olla vain oppivelvollisuus, asevelvollisuus ja äsken mainittu maanpuolustusvelvollisuus. Pitäisi puhua joskus myöskin velvollisuuksista eikä aina vain oikeuksista.

Tätä maata kannattaa puolustaa. Tahtoo vain olla nykyaikana, että aina väliin joku ajattelee, että nyt ihmiskunta alkaa olla jo niin viisas, ettei uusia sotia enää tule. Näin toivoisi olevan, mutta käytäntö osoittaa toisin. Kriisit Balkanilla ja Lähi-idässä muun muassa osoittavat tämän. Kaikki eivät noudata rauhan sääntöjä eivätkä pelaa tätä peliä samoilla säännöillä. Siitä on jatkuvasti näyttöjä. Heille on asetettava rajat, ja nämä rajat ovat joskus aseelliseen kriisinhallintaan pystyvät sotilaalliset voimat.

On sanottu, että joka maassa on armeija, jos ei oma, niin vieras. Puolustuksellinen tyhjiö vetää muita puoleensa, ja Puolustusvoimat toimii ennen kaikkea ennalta ehkäisevänä voimana. Siksi maanpuolustustahtoa pitää vaalia, ja siksi maanpuolustus on kaikkien kansalaisten asia ja velvollisuus.

Ed. Viitanen: Arvoisa rouva puhemies! Tänä iltana täällä on käyty jo pitkä keskustelu siviilipalveluslaista ja oikeastaan eniten tosiaankin on kiinnitetty huomiota siihen, pitäisikö siviilipalvelusaikaa lyhentää vai ei. Argumentteja on kuulunut todella monia, paljon niin puolesta kuin vastaan, ja sen vuoksi itse ajattelin puheenvuoron käyttäen niin sanotusti lyhyen kaavan mukaan, tuon ainoastaan esiin oman näkemykseni ja mielipiteeni tämän asian suhteen.

Itse olen allekirjoittanut ed. Marjaana Kosken lakialoitteen ja olen todellakin sitä mieltä, että siviilipalvelusaikaa tulisi lyhentää. Se, mistä nyt on ehkä eniten keskusteltu, on se, olisiko siviilipalveluksen aika sitten 13 vai 12 kuukautta. On varmasti hyvin vaikea sanoa, mikä sen lopulta tulisi olla kaiken oikeudenmukaisuuden nimissä. Siitä olen aivan varma, että suunta on oikea eli joka tapauksessa siviilipalvelusaikaa tulisi lyhentää. En tiedä, onko kuukausi sopiva määrä vai mikä se olisi, mutta tässä tapauksessa, koska puhutaan enimmäkseen siitä, sen vuoksi ilmoitan, että tätä mieltä asiasta olen, että kuukaudella nyt ainakin alkuun ja katsotaan sitten jatkossa, kuinka tätä tulisi kehittää.

Tietenkin uskon, että saattaa käydä valitettavasti niin, että kun asia äänestykseen päätyy, voi hyvin olla, että minun mielipiteeni jää tässä vähemmistöön ja näin ollen siviilipalvelusaika ei tule lyhenemään. Mutta korostan jo tässä vaiheessa, että mikäli näin tulee käymään, veik-

kaanpa, että ei kulu kauan aikaa siihen, kun me joudumme eduskunnassa uudestaan tai sitten uusi eduskunta joutuu uudestaan paneutumaan asiaan, ja toivottavasti viimeistään silloin liikutaan oikeaan suuntaan. Tietenkin kaikki on vielä mahdollista, koska emme ole vielä asiasta äänestäneet.

Keskeinen peruste minunkin mielestäni sille, miksi siviilipalvelusaikaa tulisi lyhentää, on nimenomaan yhdenvertaisuuskysymys. Mielestäni tässä asiassa on kysymys yhdenvertaisuudesta. Tässä asiassa on kysymys omantunnon vapaudesta, ed. Ihamäki. Mielestäni juuri näistä molemmista on kysymys, oikeudesta siviilipalveluksen valitsemiseen ja siitä, onko siviilipalvelusaika jollakin tavalla rinnakkainen ja verrannollinen asepalveluksen aikaan. (Ed. Ihamäki: Siitähan on kysymys, mutta myös velvollisuudesta!) — Kyse on myös velvollisuudesta, mutta mielestäni siviilipalvelus on samalla tavalla velvollisuus. Se on velvollisuus isänmaata kohtaan eri tavalla palvella isänmaata. En usko, että kukaan, joka valitsee siviilipalveluksen, haluaisi mitään velvollisuuksiaan sillä jättää suorittamatta.

Toiseksi mielestäni hyvin tärkeää on se, ettemme jäisi eurooppalaisissa silmissä jonkin takapajulan asemaan siinä suhteessa, että täälläkin on usein tämän illan aikana tuotu esiin se, että kansainvälisten sopimusten tulkinnan mukaan on aivan selkeästi tulkittavissa niin, että siviilipalvelusaikaa Suomessa tulisi lyhentää. Taisi joku juuri todeta siitä, että mikäli nyt tässä tilanteessa vasta ruvettaisiin miettimään nollatilanteesta sitä, minkä pituinen siviilipalvelusajan pitäisi olla uusiin asepalvelusajoihin nähden, varmasti emme tulisi lähellekään 13:a kuukautta, jota nyt esitetään säilytettäväksi. Kansainvälisistä sopimuksista tulee nimenomaan se, että siviilipalvelus ei saisi olla luonteeltaan rangaistuksen luonteinen tai rankaiseva, ja nyt, kun kuitenkin kieltämättä näitä asepalvelusajoja rukataan uudestaan ja osalla ihmisistä myös lyhenee palvelusaika 6 kuukauteen, toki osalla nousee 12 kuukauteen, siihen uuteen tilanteeseen nähden mielestäni melko selvä tulkinta on se, että myös siviilipalvelusaikaa pitää lyhentää.

Tämän illan aikana on keskusteltu paljon siitä, mikä on niiden ihmisten vakaumus, jotka haluavat valita siviilipalveluksen. Mielestäni sellaisen suvaitsevaisuuden tulisi kuulua meidän jokaisen elämään ja arvomaailmaan, että haluaa ihminen valita asepalveluksen tai siviilipalveluksen, se hänelle suotakoon ja tasavertaisista lähtökohdista. Mielestäni on vähän ehkä hölmöäkin

ajatella, että jos siviilipalvelusaikaa nyt lyhennettäisiin, se ikään kuin houkuttelisi nuoria valitsemaan mieluummin siviilipalveluksen, jotta he voisivat jollakin tavalla lusmuilla tai jotakin muuta. (Ed. Rimmi: Vanhanaikainen peruste!) — Näin on, ed. Rimmi on täysin oikeassa, se on hyvin vanhanaikainen peruste.

Minä olin eduskunnan rappusilla muutamia viikkoja sitten kovassa räntä- ja lumisateessa sos.dem. eduskuntaryhmän edustajana vastaanottamassa siviilipalvelusmiehiä, jotka silloin viettivät lakkopäiväänsä. Juuri silloin minä heille siinä rappusilla kerroin, että minä ainakin luotan siihen, että ihminen, joka siviilipalveluksen valitsee, tekee sen vakaumuksensa mukaan joka kerta. Se ei ole lusmuilua, vaan jokaisella ihmisellä on oikeus vakaumukseensa. Uskon myös siihen, että vakaumuksen mukaan valitaan mahdollisesti siviilipalvelus.

On myös esitetty pelkoja, että jos siviilipalvelusaikaa merkittävästi lyhennettäisiin, kävisi niin, että entistä enemmän nuoret valitsisivat juuri siviilipalveluksen, mutta minä en oikeastaan siihenkään jaksata todellakaan uskoa. Ensinnäkin vaihtoehtona kuusi kuukautta on varmasti houkutteleva, se on lyhyt. Toisaalta myös kaikkien asennetutkimusten mukaan nuoret ovat asenteeltaan hyvin sen suuntaisia, että suurella osalla ei tuntuisi olevan mitään vastaan aseellistakaan palvelusta. Jos se näin on, en usko, että tässä muuten pelkoa on, varsinkin kun sen valinnan peruste, josta puheeni aloitin, on se, että vakaumuksen mukaan se valitaan eikä minkään muun.

Mielestäni yksi sellainen vähän ehkä isompiakin asia, joka liittyy juuri siihen, että meidän tulisi eduskunnassa tehdä päätös, että myös siviilipalvelusta voitaisiin lyhentää, on vähän laajempi näkökulma eli se, että turvallisuuskäsite on tänä päivänä hyvin laaja. Se on laajentunut paljon entisestä ahtaasta ikään kuin sotilaallisesta turvallisuuskäsitteestä. Se on laajentunut sotilaallisesta turvallisuuskäsitteestä entistä enemmän sosiaaliseen turvallisuuteen mutta myös tiettyyn ympäristöön liittyvään turvallisuuteen. On eittämättä selvää, että tänä päivänä erilaiset ympäristöuhot tai sosiaalinen turvattomuus saattavat olla Suomelle paljon suurempi ja todennäköisempi turvallisuusriski kuin ehkä jonkin aseellisen hyökkäyksen tai jonkin muun riski.

Turvallisuuskäsite yleisesti ottaen tunnustetaan laajentuneeksi. Eduskunnastakin löytyy paljon materiaalia ja asiakirjoja, jotka olemme hyväksyneet ja joissa puhutaan laajemmasta tur-

vallisuuskäsitteestä. Jos ja kun kerran näin on, mielestäni, niin kuin ed. Eila Rimmi äsken juuri puhui vanhentuneista käsitteistä ja muusta, on itsestään selvää, että myös se, että emme voisi sallia myös siviilipalvelusajan lyhentämistä asiallisin perustein, on ehkä vähän vanhaan turvallisuuskäsitteeseen liittyvää asenneongelmaa tällä hetkellä.

Laajemmasta turvallisuuskäsitteestä tuli mieleen, että jo joitakin aikoja sitten keksin mielestäni hyvän idean siitä, kun Suomessa järjestetään maanpuolustuskursseja. Kaikki kunnia niille, ne ovat varmasti hyödyllisiä, olen kuullut niistä paljon positiivista palautetta. Ed. Takkula nosti heti välittömästi peukalon pystyyn. Sotilaallisten maanpuolustuskurssien, jos näin voisi sanoa, rinnalle pitäisi tehdä sosiaalisia maanpuolustuskursseja.

Ihan vastaava idea: Johtavat virkamiehet valtionhallinnossa, sailakset ja kumppanit, johtavat ministerit, lipposet ja niinistöt, kansanedustajat ja kaikki talouselämän eliitti, tämän tyyppiset ihmiset, jotka konkreettisesti päivittäin ovat valan kahvassa ja väkisininkin joskus katselevat maailmaa vain taloudellisten seikkojen kautta ja niiden silmälasien läpi, kävisivät sosiaalisen maanpuolustuskurssin, jossa kerrottaisiin, mitä tapahtuu kentällä jossakin mielenterveytyössä tai päihdetyössä tai sairaaloissa; nähtäisiin sosiaalisen turvallisuuden puoli. Mielestäni se on loistava idea.

Kuinka ollakaan, mistä olin oikein tyytyväinen, ministeri Mönkäre vastasi kirjalliseen kysymykseeni ja ilmoitti, että tämän tyyppinen kurssi on hyvä idea. Ministeriössä ryhdytään heti sitä suunnittelemaan ja miettimään mahdollisuuksia sen järjestämiseen. Ainoa asia, josta hän ei ollut kanssani samaa mieltä, oli se, että hän ei pitänyt sosiaalinen maanpuolustuskurssi -nimestä vaan totesi, että jokin muu nimi ehkä tällaiselle kursseille voitaisiin laittaa. Ministeri Mönkäre on kanssa jokin aika sitten juttelinkin, ja hän sanoi, että muun muassa viimeisen maanpuolustuskurssin avajaispuheessaan hän oli ottanut tämän asian esille. Toivon, että tämä asia tästä myös edistyy.

Kauhea, meinasin sanoa ”hyvät toverit”, mutta hyvät edustajat, arvoisa puhemies, se, mitä mielestäni tässä kysymyksessä tarvitaan, on enakkoluulotonta asennetta, puolueettomiin argumentteihin katsomista, kansainvälisiin sopimuksiin katsomista, suvaitsevaisuutta jne. Muistetaan myös se, että isänmaallisuus voidaan näyttää eri tasoilla. Nuori, jolla on erilainen vakau-

mus kuin valtaosalla, voi näyttää isänmaallisuutensa myös sillä, että suorittaa siviilipalveluksen.

Mielestäni ed. Filatov erittäin hyvin puheenvuorossaan vertasi, että usein kun puhutaan, kylähän me arvostamme esimerkiksi sairaaloissa tehtävää työtä, me arvostamme esimerkiksi siivoustyötä, me arvostamme työtä, mutta sitten jos siviilipalvelusmies tulee ja tekee tätä työtä, yhtäkkiä se ei olekaan arvokasta. Mielestäni se oli ed. Filatovilta hyvin nerokas ja silmiä aukaiseva vertauskuva. Toivotaan, että sitä täällä myös mielessämme miettisimme, ennen kuin äänestykseen jatkossa tässä asiassa käymme.

Arvoisa puhemies! Tässä kaikki.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Erinomaisen kaunista puhetta saimme kuulla edellisen edustajan puheenvuorossa, mutta olen ehkä vähän eri mieltä.

On aivan erikoista, että useat vasemmiston edustajat, johon ryhmään ainakin tässä asiassa lasken myös vihreitten kuuluvan, yrittävät todistaa, kuinka nyt aseellisessa palveluksessa olevat henkilöt ovat saavuttaneet jonkinlaisen kadedittavan edun, kun heidän palvelusaikaansa on lyhennetty keskimäärin yhdellä kuukaudella. Sotilaita koulutetaan sotaan. Mikä on sellainen etu, että saa mahdollisimman lyhyen koulutuksen tehtävään? Eikö se ole suuri haitta? Tässä tapauksessa se voi aikanaan olla kohtalokastakin. Myös sotilaitten varusmiesajaksi olisi voitu säilyttää entisellään ja vielä sen lisäksi tehostaa koulutusta. Sotilaskoulutusajan lyhentäminen on siis haitta eikä mikään hyöty, jonka perusteella pitäisi siviilipalvelua lyhentää, kun se on muka hyöty. Aivan hämmästyttävä ajatuksenjuoksu.

Onhan usein todettu, että viime sotiemme suuret tappiot johtuivat nuoremassa upseerikunnassa erikoisesti siitä, että he eivät olleet saaneet riittävää koulutusta, jonka he joutuivat korvaamaan rohkeudella, jota heiltä ei toki silloin puuttunut mutta joka usein koitui upseerin kohtaloksi. Kaiken varalta sanon, että en sanallakaan halua moittia sotiemme sankareita, joiden ansiosta saamme nytkin täällä keskustella vapaassa Suomessa.

Jos siviilipalvelusaikojen lyhentämisestä puhuvat saivat päättää, tuskin meillä olisi Suomessa edes toimivia puolustusvoimia. Kun katsoimme puheenvuoroja käyttäneitten henkilöitten taustoja, niin eikö juuri heidän joukossaan ole paljon niitä, jotka ovat poistamassa meiltä muun muassa maamiinat, vähentämässä puolustusmäärärahoja jne. jne? Miksi määrätty tahot ha-

luavat heikentää kaikilla tavoilla suomalaisten puolustusmahdollisuuksia? En kehtaa vastata, jotta saa moitteita sopimattomasta käyttäytymisestä. Ei enää löytyisi siviilipalvelun lyhentäjien joukosta sitä yhtenäistä talvisodan henkeä, jonka ansiosta aikanaan Suomi pelastettiin yksimielisesti ja koko kansan tuella.

Mitä tulee ihmisoikeussopimuksiin, eikö suomalaisilla naisilla ja lapsilla ole myös niihin oikeus? Sekö on vain siviilipalvelumiehillä? Eikö juuri suomalainen varusmiesarmeija ole paras tae siitä, että ihmisoikeudet toteutuvat Suomessa niin rauhan kuin erityisesti sodan aikana? Aina vedotaan ihmisoikeussopimukseen silloin, kun se näyttää hyvältä, muttei huomata ollenkaan, että myös muilla on ihmisoikeudet, jotka varusmiespalvelulla pitää turvata. Meillä on noin 2 000 miestä vuosittain siviilipalveluksessa. 20 ikäluokkaa kertaa 20 vuotta on 40 000, tämä määrä on meidän riveistämme poissa siviilipalveluksessa. Vaikka he sodan aikana antautuisivat, siitä olisi melkoinen haitta viholliselle, mutten voi ymmärtää, että tätä voidaan suosia.

Jotensakin murehdin siviilimiehiä, joilla toki on laillinen oikeus palvelutapaansa, mutta jotka eivät kuitenkaan ole vapautettuja sotilaspalvelusta sodan aikana. Mistä he sitten yhtäkkiä ottavat oppinsa, kun eivät ole sitä saaneet rauhan aikanaan? Hehän voivat joutua tietenkin myös rintamalle.

Sanotaan, että emme saisi edes arvostella siviilipalvelun oikeutusta. Kyllä meillä on siihen oikeus. Ymmärrämme laissa olevan oikeuden, mutta ei meidän tarvitse sitä pitää hyvänä ja tavoiteltavana palvelutapana. Hallitukselta on tullut todellakin kerrankin erinomainen esitys, jota on helppo kannattaa. Jos saamme moitteita siitä, ettemme lyhennä siviilipalvelusaikaa, niin niitä moitteita ovat hakemassa ulkomailta omat edustajamme, jotka pyrkivät tälläkin tavalla liikaamaan omaa pesäänsä. Hyvin tuttu menetelmä, mutta ei hyväksyttävä.

Ed. Takala: Arvoisa puhemies! Muuttamalla sanalla myös hallituksen esitystä siviilipalveluslain muuttamisesta ajattelin käsitellä. Luulen, että tässä vaiheessa iltaa ja puhujalistaa ei kovin paljon enää laadullista lisää keskusteluun voi tuoda huolimatta siitä, että pidän keskustelun tasoa kohtuullisen heikkona. Mutta tyydytään sitten määrälliseen puoleen.

Alustuslauseellani tarkoitan sitä, että mielestäni keskustelussa asian sisältöä tärkeämmäksi on noussut aika. Ehkä on näin, että se on hel-

pompaa kuin käydä läpi sisältöä ja miettiä sitä, millä tavalla tulisi järjestää siviilipalvelu tai asepalvelu uudessa mittakaavassa 6—9—12 kuukautta, että ikään kuin niiden rasittavuus, joka nyt on nostettu keskeiseksi mittariksi, voisi kohdata. Ehkä johtuen tästä ajattelutavasta ja vaikeasta yhteensovituksesta on nähty helpommaksi laskea määrällistä kuukausiaikaa kuin pysähtyä miettimään sisältöjä johtuen vielä tietenkin siitä, että myös Puolustusvoimien sisällä palvelusta suorittavien varusmiesten, voisiko sanoa, tehtäväkuvan rasittavuus riippuu suurelta myös palveluspaikasta ja -lajista.

Joka tapauksessa tämä yhden kuukauden aika on noussut niin keskeiseksi ja merkittäväksi, kun keskustelua on kuunnellut, että tuntuu, että yksi kuukausi saa liikkeelle Amnesty Internationalin. Tämä yksi kuukausi saa liikkeelle kaikki ihmisoikeusaktivistit. Tämä yksi kuukausi tulee todennäköisesti sotimaan ihmisoikeussopimuksia vastaan jnp. Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että luvalla voi sanoa, että ehkä tässä on hiukan liioiteltu, ehkä menty tätä kautta hakoteille. Kysymys ei ole niin suuresta ja vakavasta asiasta, kun puhutaan yhdestä kuukaudesta, niin kuin joissakin kärjekkäimmissä puheenvuoroissa on nousut esille.

Mielestäni hallituksen esitys on kohtuullisen perusteltu. Tässä on pyritty eri asiantuntijakuulemisten kautta käymään läpi sitä, millä tavalla näitä niin täysin eri mitallisia asioita voitaisiin yhteen mittaan laittaa. Itse katson, että Hallitusmuodon 75 § ja sen 1 momentti on velvoittava meitä Suomen kansalaisia kohtaan eli siellä tulee isänmaan puolustus ja sen avustaminen. On muistettava, että jos me tässä yhteiskunnassa haluamme elää ja rakentaa tätä yhteiskuntaa, elää järjestäytyneellä tavalla, niin varmasti me myös haluamme silloin vastuuntuntoisina kansalaisina kysyä, millä tavalla minä voin omalta osaltani olla puolustamassa tätä maata, vaalimassa sitä, että myös tulevat sukupolvet voisivat elää täällä rauhanomaisissa olosuhteissa.

On tietenkin selvä, että jotkut kun käyvät omalla kohdallaan tätä tutkiskelua ja miettivät omaa paikkaansa, onko se armeijan sisällä vakinaisessa väessä, niin kuin sanotaan, vai onko se kenties siviilipalveluspaikka tai armeijan sisällä vakinaisessa väessä aseeton palvelu, he lähtevät omista arvolähtökohdistaan käsin ratkaisuja tekemään. On luonnollista ja selvää, että jos ihmisellä on vakaumus ja jos hänen vakaumustansa vastaan sotivat ne ajatukset maanpuolustuksessa, missä puhutaan lähinnä aseellisesta maan-

puolustuksesta, niin hänellä on ollut tänäkin päivänä mahdollisuus kieltäytyä aseellisesta palvelusta ja hakeutua siviilipalvelukseen tai suorittamaan aseetonta palvelua armeijan sisällä. Mutta jollakin tavalla tuntuu siltä, että tässä keskustelussa sana vakaumus on saanut hyvin monenlaisia ulottuvuuksia ja ehkä kun vakaumuksesta puhutaan, kysymys on kuitenkin yksilön kannalta niin tärkeästä asiasta ja oikeudesta, kun puhutaan oikeudesta vakaumukseen, että sitä ei tulisi väärällä tavalla käsitellä eikä sorkkia.

Kun olen lukenut ed. O. Siimeksen toivomusaloitteen, mikä myös lausumaehdotuksena on täällä valiokunnan mietinnössä, niin sanoisin näin, että ymmärrän ed. Siimeksen esityksen, mutta minun mielestäni se sävy ja henki, mikä hänen toivomusaloitteessaan on, on kyllä vakaumusta kyseenalaistava. Jollakin tavalla minun mielestäni vakaumuksia ei tulisi kyseenalaistaa, vaan kyllä lähtökohtana täytyy olla se, että jos jollakin ihmisellä on vakaumus, niin hän varmasti sen pohjalta toimii ja hänellä on oikeus sen pohjalta toimia.

Huolimatta siitä, niin kuin sanoin, että tämä henki on tällainen kyseenalaistava, en pidä ollenkaan huonona sitä ajatusta, etteikö tällainen harkinta-aika voisi olla, mutta ei niin, että kyseenalaistetaan ihmisten vakaumus. Muuten kyllä harkinta-aikaa voi olla tällaisen ratkaisun kohdalla, koska on selvää, että ihmisen arvot, arvotukset, niin kuin maailmankuva ja maailmankatsomuskin voivat muuttua. Silloin varmasti myös henkilön itsensä kannalta on hyvä, että hän voi pysähtyä miettimään ja todellakin punnita omaa näkemystään, vakaumustaan, ja siltä pohjalta vakuuttua siitä ratkaisusta, että se ratkaisu, minkä hän tekee, on oikea.

Minä olen keskustellut, arvoisa puhemies, muutamien siviilipalvelua suorittavien henkilöiden kanssa, jotka ovat uskonnollisista syistä siviilipalveluksessa. He ovat sanoneet kaikki, että aika heille ei ole ongelma. Tämä aika ei ole ollut ongelma. He ovat kokeneet ongelmana lähinnä asunto-olot siis sillä tavalla, että on ollut vaikea löytää palveluspaikkaa ja sitten siihen palveluspaikkaan liittyvää asuntoa. Tällaisia yhteydenottoja muutamia on ollut. Toinen, minkä he ovat kokeneet osittain ongelmana, on se, että heidän asennettaan taikka motivaatiotaan on jossakin määrin epäilty. On ajateltu, ovatko he todella kristittyjä vai ovatko he sen vuoksi siviilipalvelun valinneet, että haluavat päästä helpommalla ja haluavat lusmuilla. Näin ollen olin jollakin tavalla yllättynyt, että tämä yksi kuukausi ja

tämä aika täällä tässä keskustelussa nousi näin voimakkaasti esille ja ikään kuin pääkysymyksi.

Toisaalta on kyllä kysyttävä näistä niin sanoituista totaali kieltäytyjistä, jotka kieltäytyvät kokonaan palvelusta. Mikä on heidän roolinsa, mikä on heidän asemansa? On puhuttu yhdyskuntapalvelusta, mutta mikäli olen ymmärtänyt oikein, se kirjelmä, minkä olen tämän hallituksen esityksen pohjalta saanut ja varmaan muutkin edustajat ovat saaneet totaali kieltäytyjältä, antaa kyllä ymmärtää, että he eivät ole valmiita minkäänlaiseen yhteiskunnan palvelukseen. Heidän vakaumuksensa, tai ehkä ei puhuta vakauksesta, mutta heidän elämänarvonsa ovat sellaiset, että ne eivät halua tukea tätä järjestäytynyttä yhteiskuntaa.

Tällöin olisi tietysti loogista, että jos totaalisti kieltäytyy palvelemasta yhteiskuntaa, myös totaalisti kieltäytyisi vastaanottamasta yhteiskunnan järjestämiä palveluja: tulonsiirtoja taikka muita niitä, mitä yhteisillä varoilla rahoitetaan. Minä kyllä, arvoisa puhemies, tässä ed. Ihmäen tapaan peräänkuuluttaisin sitä, että on meidän myös kysyttävä sitä, mitä me voimme tarjota yhteiskunnalle ja muistettava oma vastuumme yhteiskunnasta ja sillä tavalla myös olla rakentamassa yhteiskuntaa eikä niin, että me peräänkuulutamme vain subjektiivisia oikeuksia, subjektiivisia oikeuksia: minulle kuuluu, me vaadimme, mutta emme ole omaa panostamme valmiit antamaan yhteiselle rintamalle.

Tässä yhteydessä on pakko todeta näin itenäisyyspäivän jälkilöylyissä, että on todella iso asia ollut, että aikaisemmillä sukupolvilla, jotka ovat käyneet vaaran vuosia ja vaikeita sodan vuosia läpi, näkemys laidasta laitaan on ollut selkeä ja kirkas isänmaan arvokkuudesta, isänmaan puolustamisen arvokkuudesta, ja näin ollen tällainen totaali kieltäytyminen tai sen tapainen suhtautuminen yhteiskuntaan oli hyvin harvinainen ilmiö.

Arvoisa puhemies! Vielä yksi sellainen lähtökohta ja ajatus, mikä on tässä hämmentänyt tämän keskustelun aikana, on se, että ne, jotka voimakkaasti ovat puhuneet siviilipalvelun ajan lyhentämisen puolesta, poikkeuksetta ovat eri vertailujen kautta liittäneet samaan yhteyteen ajatuksen siitä, että meidän tulisi Länsi-Eurooppaa seuraten siirtyä vapaampaan käytäntöön. Tämän takana on yksi selkeä ajatus. Varsinkin tuolla vihreitten joukossa ollaan kannattamassa Suomeen ammattiarmeijan perustamista ja Nato-jäsenyyttä. Nämähän kulkevat melko lailla

käsi kädessä, koska täällä mallia on otettu Ranskasta, Belgiasta ja Hollannista. Tämä on jollakin tavalla melko mielenkiintoinen sivu-ura myös tässä keskustelussa. Tietyllä tavalla ollaan puhumassa sen puolesta, että täytyisi ajaa alas oma vapaaehtoiseen maanpuolustustahtoon perustuva vakinainen väki ja tilalle pitäisi saada ammattiarmeija tai vapaaehtoisuuteen pohjautuva armeija. Näin ollen olen yllättynyt tällaisesta puolustus- ja sotilaspoliittisesta kannanotosta, mikä vihreitten suunnasta muun muassa tässä keskustelussa on tullut, koska kyllähän nämä asiat tällä tavalla yhteensovitettavissa ovat. En jaksa uskoa sitä, että kukaan voi olla sitä mieltä, että kokonaan Suomen puolustamisesta tulisi luopua.

Arvoisa puhemies! Ehkä tämän hajanaisen puheen lopuksi on paikallaan todeta, että tässä hallituksen esityksessä jo todetaan se, että erot ovat kaventuneet, kun aseellinen varusmiespalvelusaika nousi 11 kuukaudesta 12 kuukauteen ja siviilipalvelusaika on 13 kuukautta. Siinä ero vanhan kahden kuukauden sijasta on tällä hetkellä yksi kuukausi. Sen lisäksi tiedämme, että siviilipalvelussa olevilla on mahdollisuus saada 30 kuntoisuuslomapäivää tai itse asiassa ne tulevat niin kuin manulle illallinen. Näin ollen kun nämä kuntoisuuspäivät otetaan lukuun, rasittavuudeltaan siviilipalvelus nykyisessä muodossaan on 12 kuukautta.

Näin ollen näen, että tämä hallituksen esitys on tältä osin perusteltu. En usko, että tämä esitys johtaa keskustelua siihen, että Amnesty ja ihmisoikeusaktivistit hyökkäävät Suomen kimppuun ikään kuin epäoikeudenmukaisuuden vuoksi, vaan uskon, että tämä ratkaisu ymmärretään kansallisena ratkaisuna, meillä hyväksi havaittuna ratkaisuna. Näen niin, että meillä oleva järjestelmä on siinä suhteessa hyvä ja toimiva, että jokaisella ihmisellä on vapaus omantuntonsa ja vakaumuksensa pohjalta valita, millä tavalla tämän yhteiskunnallisen palvelun, varusmiespalvelun, suorittaa.

Voidaan vielä todeta, että me voimme olla iloisia ja ylpeitä erityisesti, arvoisa puhemies, Lapissa siitä, että maanpuolustustahto ja -kyky ovat korkeat, mutta myöskin koko maassa maanpuolustustahto ja -kyky ovat korkealla, ja se on yksi vahva kansallinen henkivakuutuksemme.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Aseellisen palvelun ja siviilipalvelun välisessä palvelus-aikavertailussa on jonkinlaisena mittatikkuna tai puntarina käytetty palvelusajan ja palveluksen rasittavuutta. Kun aseellisen palveluksen aikoja alennettiin, silloin sille oli olemassa selkeä syy. Palveluksen ravittavuutta merkittävästi lisättiin, koulutusta tehostettiin, ja näin ollen se, että palvelusaikaa lyhennettiin, oli tällä tavalla selkeästi perusteltua. Sen sijaan ei ole tutkittu lainkaan käsitykseni mukaan sitä, mikä on suhteessa siviilipalveluksen rasittavuus aseelliseen palveluun. Näin ollen tältä keskustelulta ja vertailulta on tietyllä tavalla pohja pois, mutta jos tähän saakka asiat ovat olleet kunnossa, niin se, että aseellisen palveluksen palvelusaikaa on alennettu, ei ole mikään peruste sille, että siviilipalveluksessa pitäisi tehdä vastaavasti, koska siellä ei ole mitään rasittavuuden lisäystä.

Minulla on valitettavasti se käsitys, että valtaosin siviilipalveluksessa olevat henkilöt pääsevät hyvin helpolla ja löysällä näistä palveluksistaan. Se ei ole ollenkaan verrattavissa aseelliseen palvelukseen. Sanotaan näin, että jos on selkeästi nähtävissä, että siviilipalveluksen rasittavuutta voidaan selkeästi lisätä, tasaisesti ja kaikilla eri palveluspaikoilla, silloin on perusteltua tietysti laskea myöskin heidän palvelusaikaansa. Näin minä tämän asian näen. Muuta mahdollisuutta ei ole ja tämä asia on kunnossa.

Herra puhemies! Sen verran totean vielä, että jossakin vaiheessa pitäisi alkaa keskustella myös siitä, miksi ahvenanmaalaiset eivät puolusta tätä maata. Siellä on muutama prosentti, joka suorittaa asevelvollisuuden. Vaikka se on laissa määrätty, siitä huolimatta siinä asiassa ei ole päästy eteenpäin. Onkohan 8 prosenttia ahvenanmaalaisista, joka käy jossakin ilmeisesti patoja pesekelmässä. Ei se ole mitään isänmaan puolustamista eikä siihen valmistautumista.

Ed. L a m m i n e n : Arvoisa puhemies! Tämän illan aikana tästä melko tärkeästä asiasta on muutamia aivan merkittäviä puheenvuoroja käytetty. Sanoisin oikeastaan niin, että olen valmis hyväksymään ja hyväksynkin kaikki sellaiset poikkeukset, jotka asevelvollisuuslaista irtautuvat, jotka nimenomaan eivät halua asevelvollisuuttaan suorittaa vakaumuksellisista syistä, ja niitähän meillä ovat esimerkiksi juuri uskonnollisista syistä pois rivistä lähtevät.

Tämä asia alkoi kiinnostaa valiokuntaa jossakin vaiheessa jo edellisen käsittelyn aikana, siis noin viitisen vuotta sitten. Silloin ainakin ed.

Rimmi oli vielä valiokunnassa, kun tiedusteltiin esimerkiksi sosiaalikuraattoreilta, joita armeijassa oli silloin 29, miksi nuori mies — silloin vielä ei ollut naisia — lähtee pois armeijasta. Sosiaalikuraattorit olivat nämä koonneet yhteiseksi luetteloksi, ja Säkylän Huovrinteen varuskunnan sosiaalikuraattori tuli esittämään tämän valiokuntaan.

Kyllä minun täytyy sanoa, että se ”vakamus”, mikä oli syntynyt niille nuorukaisille, jotka siis lähtivät sivareiksi, jossakin määrin ainakin meikäläistä pyrki naurattamaan, ne syyt, miksi halutaan siirtyä pois armeijasta. Esimerkiksi ei ole totuttu heräämään niin aikaisin kuin armeijassa vaaditaan, ja vastaavasti tietysti ei ole totuttu menemään nukkumaan niin aikaisin kuin armeijassa vaaditaan. Toinen tärkeä syy oli se, että ei ole totuttu ottamaan vastaan määräyksiä. Se oli kauhistus, että joku esimies määräsi johonkin selvällä suomen kielellä. Mielestäni tämä on sellainen asia, jonka pitäisi soittaa kyllä hälytyskelloja laajemminkin. Jos nuorukainen törmää ensimmäisen kerran autoritaarisuuteen vasta armeijassa, ei hyvältä näytä.

Tietysti syitä oli paljon. Tämmöisiä muun muassa, että ”en ole tottunut nukkumaan muiden kanssa, koska olen tähän asti nukkunut yksin omassa huoneessani”. Kasarmilla oli 10—20 samassa huoneessa ja vielä, mikä kauhistus, jotkut kuorsasivat. Sitten oli ”äitiä ikävä” jollakin ja jollakin oli semmoinen syy, että ”keikkakalenteri tuli täyteen”. Syksyllä oli hyvät keikat eikä voinut jättää pois keikkoja, joilla oli tietysti huomattava taloudellinen merkitys. Ainoa syy, minä vanhana konkarina hyväksyin, oli se, että muutama varusmies, joka lähti pois, epäili, että tyttö käy vieraissa; pitää lähteä nopeasti pois armeijasta valvomaan, ettei tyttö petä.

Minun mielestäni työasiainvaliokunnan ponsi on aivan oikein. Pitää antaa nuorukaiselle selvä miettimisaika, mitä hän on tekemässä ja mitä ei. Nimittäin 10—15 puhelua tulee joka ainoa kerta, kun ikäluokka on astunut armeijaan ja on kulunut pari viikkoa, jolloin taas yhtäkkiä tämä ”vakamus” on herännyt jossakin tuvassa ja sieltä lähtee viisi kuusi kaveria ulos. Kun he ovat muuttaman päivän olleet poissa, soittaa ensin se kaveri, että pääsisikö hän mitenkään takaisin. Sitten soittaa isä ja sitten soittaa äiti, että voisiko puolustusvaliokunnan puheenjohtaja mitenkään järjestää, että meidän poika pääsisi uudestaan armeijaan. Poika on tietysti täysikäinen ja vastaa itse itsestään. Siinä eivät mitkään muut asiat enää auta, ja hän jää ulos.

Minun mielestäni tämmöinen joukko, joka meillä nyt siviilipalvelussa on, noin 2 000, se on valitettava määrä. Kaikkiaan meillä noin 6 000 jää kuitenkin armeijasta ulos ikäluokasta, joka on noin 30 000. Se on melkoinen määrä. Nämä muut eivät sosiaalisten syiden tai sairauden takia, fyysisesti tai psyykkisesti, pysty armeijaa suorittamaan, ja noin 6 000 on meillä joka ikäluokasta ulkona, mutta kuitenkin 30 000 suorittaa asevelvollisuutensa. Se on Suomessa iso asia.

En minä heitä ole kankeamassa sinne väkisin. Meillä riittää tällä hetkellä ihan reippaita nuorukaisia ja vielä reippaampia nuoria naisia, jotka suorittavat asevelvollisuutensa. Oikeastaan sanoisin, että jos vakaumus on kerran kova eikä ole tällaisia syitä, mitä äsken luettelini, minun mielestäni tällainen joukko voidaan hyvin vapauttaa armeijasta. Vaikea on lähteä tämmöisellä joukolla todella kriisitilanteeseen, jos tosipaikka tulee.

Ed. I h a m ä k i : Puhemies! Halusin käyttää tämän puheenvuoron ed. Viitanen äskeisen puheenvuoron johdosta.

Ed. Viitanen uskoi, että siviilipalvelus valitaan yleensä perusteellisen vakaumuksen mukaan. Näin varmasti monta kertaa on. Siviilipalvelus on korvaava vaihtoehto, joka pitää sallia vakaumuksen takia. Mutta sitä ei tarvitse sallia yhtäkkisen mielialavaihdoksen tai hetken mieltä kääntymisen takia, kuten nykyään on mahdollista.

Nykyäänhan varusmiespalvelua suorittava varusmies voi suutahdettuaan palvelusaikana tai näistä syistä, mitkä ed. Lamminen äskeisessä puheenvuorossaan toi esiin, saman tien lähteä siviilipalvelukseen. Nykyinen lainsäädäntö on sellainen, että sitten kun siviilipalvelukseen lähtee, sieltä ei takaisin ole enää tuloa, vaikka tulisi katumus mieleen. Mutta kovin yhtäkkiä tällöin uusi vakaumus syntyy tai syttyy, eli kyllä siviilipalvelusmahdollisuutta on käytetty myös väärin.

Lopuksi haluan todeta, että Suomen pitää valtiona turvata myös kansalaisten ulkoinen turvallisuus, ja tosiasia on, että siviilipalveluksella ei maata puolusteta.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Asiaa on kyllä kohtuuttoman paljon tänään täällä käsitelty puolesta ja vastaan. Tuntuu siltä, että asenteellisuus on aika kova. Minä haluaisin vain nyt ihan lyhyesti todeta sellaisen seikan, että kun täällä on puhuttu siviilipalveluksen pienemmästä rasittavuudesta, on varmaan myös syytä silloin päättää-

jissä siltä osin, minkälaisia palveluspaikkoja tässä maassa esimerkiksi siviilipalvelusmiehille on. Tämä on asia, joka Suomessa on erittäin huonosti hoidettu. Tätä asiaa olisi voitu paljon enemmän kehitellä, mutta tässäkin on ollut sellainen asenteellisuus, että ne paikat ovat olleet vähän tyyliin hällä väliä, kunhan nyt jotain on.

Me voisimme siviilipalvelusmiehiä ohjata esimerkiksi kovaan, rankkaan työhön terveydenhuoltoon, vanhustenhuoltoon jne. Eivät sairaanhoitajat ja terveyskeskuksissa työtä tekevät erilaiset henkilöt pääse lainkaan helpolla. Kyllä siellä esimerkiksi olisi erinomaisia paikkoja. Minä olen murheellinen siitä, että työasiainvaliokunnan mietintöön ei saatu mitään pontta siitä, että palveluspaikkoja nimenomaan vaadittaisiin kehitettäväksi enemmän.

Mitä tulee tähän keskusteluun, se on pikkuisen ristiriitainen, sillä täällä pelätään toisaalta sitä, että jos nyt kuukaudella lyhennetään eli pannaan samaan suhteeseen siviilipalvelusaika kuin asevelvollisuus aika on, siitä seuraa se, että tulee kova into siviilipalvelukseen. Samaan hengetoon sanotaan, että maanpuolustustahto on äärettömän korkealla. Minä haluaisin vain tietää, miten siviilipalvelukseen esimerkiksi haudutaan, jos maanpuolustustahto on korkealla. Se on hyvä, että se on korkealla. Siinä ei ole mitään pahaa.

Mutta minä olisin toivonut ja edelleenkin olen sitä mieltä, että aika pitäisi alentaa jo johdonmukaisuussyistä, ja itse tulen sen puolesta äänestämään.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on muutamissa puheenvuoroissa päivitelty sitä, että on näinkin paljon asiasta lausuttu ja näin moni edustaja on mielensä lausunut tästä asiasta. Minä puolestani olen iloinen, että näin moni edustaja on käyttänyt puheenvuoron täällä ja kertonut, mitä ajattelee näistä asioista. Nimitäin se on erittäin mielenkiintoinen aineisto siinä vaiheessa, kun ehkä vuoden kuluttua tämä sama sali ja keväällä valittava eduskunta pohdiskelee Suomen Nato-jäsenyyttä. On erittäin mielenkiintoista peilata näitä puheenvuoroja niihin puheenvuoroihin, joita sitten käytetään, kun vieraan vallan joukot kutsuttuina tulevat Suomen niemelle.

Edelleen olen sitä mieltä kuin ymmärrän, että ed. Lamminenkin äsken loppujen lopuksi oli, että ei Suomen armeija mitään tee henkilöillä, jotka eivät aseisiin tartu. Siinä hommassa kyllä pitää olla siihen halu, valmius ja kyky.

Edelleen armeijan osalta totean sen, että palvelun pitää olla mielekästä. Aikoinaan kenraali Keinonen yritti uudistaa varusmiespalvelua radikaalisti. Hän sai muiden kenraaleiden tuomion ja potkittiin kai jollakin tavalla pois siitä tehtävästä. Minulla oli tilaisuus hänen kanssaan keskustella. Ne olivat varsin viisaita ajatuksia. Itse Puolustusvoimien kannalta valitettavasti ne eivät ole vielä kukaan saavuttaneet sitä arvoa ja merkitystä, mikä niille ajatuksille kuului.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa herra puhemies! Itse kannatan siviilipalvelusajan lyhentämistä enkä voi hyväksyä valiokunnan lausumaa, jossa todetaan, että pitää varata riittävä harkinta-aika niille henkilöille, jotka aikovat kesken asepalveluksen siirtyä siviilipalvelun puolelle. Perustelen sitä hieman.

Täällä on minusta puheenvuoroissa tullut hyvin esiin se, että epäillään jälleen kerran vakauksia ja annetaan vähän kuva, että ne pitävät pilkkanaan päättäjiä, jotka kesken palvelun esimerkiksi siirtyvät siviilipalvelun puolelle, ottamatta huomioon sitä seikkaa, että nämä henkilöt voivat olla sellaisia, jotka ovat alun pitäenkin epäröineet lähteä armeijan palvelukseen. Haluaisin nähdä niin, että nämä kansanedustajat kysyisivät myös, minkälainen on se armeija, josta pitää paeta kesken palvelun. Ei riitä se, että kysytään vain nuoren henkilön vakauksen perään. Pitää kysyä myös, millainen on se palvelupaikka. Minä tiedän sen nuorista heidän kertomansa perusteella, että armeija sortaa esimerkiksi tiettyjä harrastuksia omaavia nuoria, kun taas suosii toisia. Edellä mainitulla tarkoitan esimerkiksi rokkaavaa kansaa ja jälkimmäisellä urheilevaa kansaa.

Olen myös toista mieltä täällä esitetyn mielipiteen kanssa, että uuden systeemin sisällä asevelvollinen ei itse voisi vaikuttaa siihen, palveleeko hän 6 vai 12 kuukautta. Mielestäni on aivan päivänselvää, että kyllä voi, kuten voi tänäänkin käyttäytymällä tietyllä tavalla. On mielestäni myös selvää, että erillisjärjestelmä, johon on menty, on ilman muuta yhtenä syynä siihen, että palkka-armeijasta keskustelu on aloitettu, sillä en ainakaan itse usko, että kuuden kuukauden palvelulla on paljon virkaa, jos tosi paikka tulee.

Ed. Tiilikainen vielä puhui aliupseerikoulun huonosta kiinnostavuudesta. Minä olen sitä mieltä, että on turha syyttää siitä siviilipalvelusta. Siinäkin pitäisi armeijan itse katsoa peiliin ja parantaa järjestelmäänsä niin, että ihmiset pysyvät palveluksessa, vaikka eivät pääse RUK:hon.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa herra puhemies! Asenteet tuntuvat olevan yhtä kovia kuin viime kaudellakin, kun samasta aiheesta moneen monituisen kertaan keskusteltiin, ehkä vielä vähän astetta kovempia joissakin puheenvuoroissa kuin silloin.

Haluan näin paikaltani lyhyesti todeta sen, että olen iloinen siitä, että kuitenkin siviilipalvelusaikaan ja siviilipalveluspaikkapulaan on puututtu sekä itse valiokunnan mietinnössä että myös vastalauseissa. Ilmoitan tässä olevani 1. vastalauseen kannalla. Se on todella erinomaisesti laadittu ja vastaa aivan selkeästi sitä ajatusmaailmaa, joka itselläni tämän asian suhteen on, joten sen puitteissa tulen myös äänestyksissä toimimaan.

Jo lähetekeskustelussa puutuinkin siihen, että Itävallassa on käytetty hyvin paljon siviilipalvelusmiehiä sekä vammaisten että vanhusten palvelussa. He ovat olleet siellä todella erinomainen apu ja kaikki osapuolet ovat olleet asiaan erittäin tyytyväisiä. Meillä tuo puoli on takunnut aika lailla. Toivoisin, että tähän puoleen kiinnitetäisiin enemmän huomiota. Kyllä minusta sellaista palvelua suorittaessa voi puhua, että se on ihan yhtälaista maanpuolustustahtoa kuin aseella maata puolustavalla; siinä hoidetaan myös yhteiskunnan heikompia osia. Sillä tavalla varmasti tällainen humanitaarinen näkemys niin kotimaassa kuin myös ulkomailla suoritettua palvelua kohtaan voisi olla erittäin hyvä siviilipalvelusmiesten kohdalla.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Toivottavasti ed. Pulliaisen — minä koen sen — uhkakuva Nato-mielipidekehityksestä ei toteudu. On tietysti nähtävä ja tunnustettava tosiasia, että kyllähän ainakin osa meidän poliittisesta eliitistämme on lähentynyt länttä ja näkee tavoitteekseen liittoutumisen. On valitettavaa, että sellainen perusteellisempi puolustuspoliittinen keskustelu ei käynnistyy, jossa kaikki nämä näkökohdat otettaisiin mukaan. Kyllä toki tälläkin lakiesityksellä on perusteita. Nimenomaan asevelvollisuuteen perustuvalla puolustuksella on merkitystä siihen, mikä on meidän puolustusratkaisumme, mikä on hinta, miten valvonta ym. suoritetaan, miten me vastaamme itse, miten me mahdollisesti käyttäydymme, miten meihin reagoidaan. Kyllä tämäkin on tärkeä asia, mutta en näe sitä noin pessimistisenä. Uskon kuitenkin meidän päättäjiimme ja Suomen kansaan, vaikka näen, että osa poliitikoista jotenkin tällä spekuloi, ennustaa ja ajattelee,

että se olisi Suomen kansan syvien tuntojen mukaista.

Herra puhemies! Myönteisenä piirteenä totesisin keskustelusta, että keskusteluilmapiiri siviilipalveluksen ja asevelvollisuuden tiimoilta on selvästi parantunut, kun katsotaan kymmenen vuotta taaksepäin tai 70-luvulle. Vaikka tässä on kaksi selvästi vastakkaista leiriä, jotka eivät suostu kuuntelemaan toisten keskustelua, puhuvat ohi ja linnoittautuvat tietyllä tavalla, niin on tämä selvästi maltillisempaa ja toisten periaatteita ymmärtäväisempää. Ei asevelvollisuutta nyt samalla tavalla aseteta tässä keskustelussa kyseenalaiseksi. Itsenäisyyspäivä on juuri vietetty ja on oltu niin isänmaallisia, ainakin ne, jotka eivät ennen sitä arvostaneet. Ainakin naistenlehtien mukaan on osattu oikein juhlia ja tällä tavalla nähdä tämä asia. Toisaalta myöskään ei ehkä asevelvollisuuttakaan ole yltiöisänmaallisesti miesten kouluna esitelty ja kehuttu. Keskustelu on kehittynyt.

Itse sanon, että kannatan ehdottomasti työasiainvaliokunnan enemmistön kantaa ja näen tämän asian kyllä edelleen syvästi periaatteellisenä. En ihmettele, vaikka tähän tunteitakin liittyy. Kyllä asevelvollisuus lähtee niin syvältä Suomen kansan ajattelusta, perustuslaista ja siitä, mitä asevelvollisuus voikaan velvoittaa erilaisina aikoina. On aivan väärin, niin kuin tässä keskustelussa on tehty, että katsotaan, mitä asevelvollisuuden suorittaminen tänä päivänä olisi, onko ehkä kuusi kuukautta helppo ratkaisu, onko itse kukin lihonut armeijan aikana tai onko se ollut rasittavaa vai ei. Ei meidän pidä tätä lainsäädäntöä tehdä juuri nykymuodin mukaan, vaan tulee miettiä, mitä tarkoitusta varten tämä on.

Siinä mielessä asevelvollisuus on rankka, kova ja pitkälle vievä asia, ja sen takia pitäisi antaa sille myös arvo. Esimerkiksi kun tässä siviilipalvelusetuja ajetaan, minusta niitä ajetaan kuin saavutettuna etuna tai siihen verrannollisena asiana. Minusta ei näin saa olla. Se on aivan selvästi korvaava palvelu ja pääsääntö ajattelutavan ja lainsäädännön mukaan on, että suomalaiset miespuoliset nuoret kansalaiset suorittavat asevelvollisuuden. Mutta onneksi ymmärretään myös vakaumusta.

Mutta kuinka vahva tämä vakaumus on? Täällä on varsinkin vasemmistopuolueiden puheenvuoroissa sanottu, että onhan se kovaa ja siihen ei millään tavalla vaikuta palveluajan pituus tai se, miten helpolla pääsee tai ovatko edut paremmat. Valitettavasti kokemukset ovat juuri päinvastaiset. Silloin kun siviilipalveluaikaa ly-

hennettiin oleellisesti, siviilipalvelun käyttö erittäin paljon lisääntyi, ja kun on keskusteltu ed. Siimeksen toivomusponnosta, kuinka helposti ja kuinka lyhyellä harkinnalla, kuinka lyhyeen ajatteluun, hetken muutokseen on voinut tämä vakaumus perustua, niin jos näitä tosiasioita kaivetaan esiin, kyllä tähän vakaumukseen tällä tavalla tulkittuna vaikuttavat monet ei kovin kovat tai vahvat asiat. Tosin en halua millään tavalla panna sitä kyseenalaiseksi, mutta ei se voi olla houkuttelevakaan.

Kun pääkeskustelu tässä on nyt siitä, mikä on asevelvollisuuden houkuttelevuus ja rasittavuus ja siviilipalvelun houkuttelevuus ja rasittavuus, niin minusta, jos oikea vertaus tehdään, pitäisi ajatella asevelvollisuutta erilaisissa tilanteissa, jos Suomen tilanne muuttuu, ja myös pitemmällä aikavälillä, mitä asevelvollisuus tarkoittaa nostoväen kolmannen luokan loppuun asti ja mitä se tarkoittaa myös tietenkin palveluaikana.

Täällä on vedottu siihen, että juuri nyt sattuu olemaan niin paljon halukkaita 12 kuukauden palveluun, että sen takia voitaisiin vaikka kuinka paljon suosia siviilipalvelusta. Tämä on minusta ihan väärä lähtökohta. Emmehan me tälläkään kohdalla lainsäädäntöä tee nykyhetken tai muodin mukaan. Otetaan vertailukohta, niin kuin ed. Virtanen täällä halusi Venäjän tilanteen ottaa. Jos meillä olisi Afganistanin tilanne, niin mikä on halu asevelvollisuuteen siellä? Siellä pakoillaan oikein kunnolla. Normaalioloissakin silloin, kun Eesti oli neuvostotasavalta, vajaa puolet saatiin asepalveluun, ja nyt kun olot ovat huonot ja voi joutua pahaan paikkaan, se ei ole kovin haluttavaa. Ei tiedä, vaikka meilläkin voisi tilanne olla erilainen, ja sen takia haluan korostaa, että vertailua ei pidä tehdä siihen, mikä juuri tämän hetken tilanne on.

Toinen asia on, mikä on palveluaika. Minusta ei ole ollenkaan oikein, että lähdetään laskemaan keskiarvoja, koska silloin kun varusmies astuu palvelukseen, hän on asevelvollinen eikä asiallisesti ottaen voi itse päättää, palveleeko 12 vai 6 kuukautta. Työasiainvaliokunnan keskustelussa oli esillä, että jos haluaa päästä vähällä, niin vain pöljät palvelevat 12 kuukautta. Sen pystyy välttämään, kun tekeytyy viisaasti tyhmäksi tai niin edelleen. Onkos tämä sitten tasa-arvoa, että vain ajattelemattomat ja huonot saavat palvella 12 kuukautta? Eikö heidän puolestaan pitäisi katsoa tasa-arvoisuutta, jos tällainen vähemmän viisas tai vähemmän ovela joutuu palvelemaan pitempään? Eikö tasa-arvoa ajateltaessa pitäisi verrata nimenomaan heihin?

Minusta nämä perustelut, joita on käytetty, ovat olleet aika paljon heittoja ja vähän tämän suuntaisia eivätkä ne minusta voi päteä.

Toinen asia. Minä en tässä asiassa katsoisi niinkään maanpuolustuksellista näkökohtaa. Se pitää katsoa muussa lainsäädännössä. Kyllä tässä täytyy katsoa tasa-arvoisuus ja ihmisoikeudet ja vertailu. Silloin kun verrataan asevelvollisuuteen, joka pääsääntöisesti on 12 kuukautta, kyllä tämä kestää kaikenlaiset Amnestyn mielenosoitukset ja meidän kansainvälisen maineemme uhat. Tällä tavalla ei pidä, kun oleellisesti on osoitettu, että tämä ei ole ristiriidassa ihmisoikeuksien kanssa, myöskään taipua tällaisiin mielipiteen ilmauksiin. (Ed. Laakso: Missä se on osoitettu?) — Jos näin sanotaan, että meille tullaan se osoittamaan, niin minä ainakin haluan sen haasteen nähdä, koska ... (Ed. Laakso: Missä se on osoitettu?) — Esimerkiksi ennakkopäätöksissä, joita ihmisoikeussopimuksista on ollut, on tulkinta, että siviilipalvelu voi olla noin 1,5-kertainen asepalveluun nähden. Ainakin itse luotan tällaisiin tulkintoihin, jotka ovat neutraaleja eivätkä niitä tulkintoja näistä sopimuksista, jotka ovat aika lailla tarkoitushakuisia mielipiteen ilmaisuja.

Pidän erittäin valitettavana, että tällaista ulkomaan korttia käytetään meidän lainsäädäntömme painostamiseksi. Samaa on käytetty ympäristöasioissa. Samalla tavalla on Pohjois-Suomen vanhat metsät pistetty suojeluun ja sillä tavalla vielä, että me olemme joutuneet ne haitat maksamaan ja korvaamaan, kun taas koko Suomi on saanut metsämainetta sillä ostettua. Minusta tällainen on valitettavaa ja näissä pitää olla linja.

Otetaanpa esimerkiksi vaikka Norjan valaanpyynti, kuinka siellä ympäristöihminen Gro Harlem Brundtland ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Pyydän siirtymään ainakin lähemmäksi asiaa!

P u h u j a : Tarkoitin kortin käytöllä sitä, että on väärin, kun sitä käytetään, kun muualla on pystytty toimimaan vaikeammissakin asioissa niin, että sitä ei ole käytetty. Ehkä tämä vain esimerkkinä siitä, että en näe sen käytöllä ehkä uhkalla olevan arvoa. Meidän pitää itse tulkita lakia ja olla avoimia ja katsoa tasa-arvokysymykset riittävän hyvin. Uskon, että olemme siinä hyviä. Meillä on moniarvoinen yhteiskunta, ymmärrämme vakaumuksen ja osaamme sen tehdä

ilman, että meille sitä sellaisen vakaumuksen omaavat opettavat, jotka eivät tunne näitä olosuhteita.

Ed. Tiuri : Arvoisa puhemies! Minä olen aika lailla ihmetelty tätä keskustelua siviilipalvelusmiehistä ja asevelvollisista. Olen ainoa sotaveteraani eduskunnassa, ja siihen aikaan, kun minä palvelin, se oli melko rasittavaa, eikä siviilipalvelusmiehiä paljon nähty. Mutta nykyään asevelvollisuus on aika paljon helpompaa, ilmeisesti tulevaisuuteen tähtäävä, niin että koulutetaan juuri siihen tarkoitukseen, mihin voidaan ajatella tarvittavan.

Ed. Kemppaisen mainitsema asia, että kun joku suorittaa asevelvollisuuden, sen jälkeen hän on sitten käytettävissä, jos huono tilanne tulee, on minusta ratkaiseva ero kuitenkin verrattuna siviilipalvelusmieheen. Toivottavasti ei sellaisia tilanteita enää tule kuin minun aikani. Mutta ei sitä maailmasta koskaan tiedä, kun se on niin sotkuinen. Siinä mielessä asevelvollisuuden suorittavaa ja siviilipalvelusmiestä ei voi mitenkään verrata toisiinsa.

Itse tunnen siviilipalvelusmiehiä. Heitä oli korkeakoulussa siihen aikaan, kun minä olin siellä professorina, ja kyllä siviilipalvelun suorittaminen oli aika kohtuullisen helppoa. Periaatteessa jotkut jopa pystyivät opiskelemaan siinä sivussa, joten se ei ollut kovin vaativaa palvelua. Toivottavasti siinäkin on vähän kehitytty, että se todella myös kehittää siviilipalvelusmiehiä palvelemaan yhteiskuntaa eikä vain itseään.

Minusta ero 12 kuukaudesta 13 kuukauteen on, voi sanoa, liian pieni. Ei mitenkään voi edellyttää, että jokin ihmisoikeussysteemi vaatisi, että 13:a kuukautta pitää lyhentää. Minusta siinä kyllä yllytetään ulkomaita vaatimaan Suomelta jotakin erikoistoimia, jos väitetään, että tässä ihmisoikeuksia loukataan ja ulkomailta halutaan saada siihen huomautuksia. Kyllä ne varmasti voidaan helposti torjua.

Kaiken kaikkiaan minusta työasiainvaliokunnan esitys on ihan hyvä. Minusta on myös järkevää, että kun siviilipalvelun suorittajan kohdalla kuitenkin pitäisi olla kysymys siitä, että on tosiaan vakaumuksellisesti sitä mieltä, ettei halua aseita kantaa, niin siihen pitäisi jonkin verran myös antaa harkinta-aikaa. Kannatan esityksen hyväksymistä.

Ed. Tulonen : Arvoisa puhemies! Minäkin kannatan työasiainvaliokunnan mietintöä siltä osin, että siviilipalvelusaika säilytetään ennal-

laan. Kannatan myös sitä, mitä ed. Outi Siimes on puhunut ja esittänyt, että harkinta-aika katsottaisiin mahdolliseksi silloin, kun halutaan siirtä kesken asepalvelun nimenomaan siviilipalveluun.

Näen asian hyvin selkeästi siinä mielessä, että asevelvollisuuslaki tähtää nimenomaan maanpuolustukseen ja meillä on laki asevelvollisuudesta. Isänmaan puolustamisesta on silloin kyse, kun nuori astuu asepalvelukseen. Ymmärrän hyvin myös sen, että eettisistä ja uskonnollisista syistä halutaan jättäytyä asepalveluksen ulkopuolelle varsinkin silloin, kun ei haluta tarttua aseeseen. Sen ymmärrän erittäin hyvin. Mutta olen kyllä voimakkaasti eri mieltä siitä, että siitä tulisi tavallaan korvike asevelvollisuudelle. Sitä ajatusta vastustan hyvin voimakkaasti.

Mitä tulee siihen, että siviilipalvelussa tavaltaan on yhtä vaikeaa ja se on yhtä raskas kuin asepalvelu, olen ollut sairaalassa työssä ja siellä on ollut hyvin paljon siviilipalvelusmiehiä, he olivat kaikki miehiä siihen aikaan. Voin kyllä sanoa, että ei ehkä voi puhua siitä, että se työ olisi kovin raskasta ollut, koska sairaalassa on hyvin tarkat eettiset normit, mitä siellä saa tehdä silloin, kun ei ole ammatti-ihminen. Väittäisin, että se oli hyvin helppoa työtä, kun taas olen kuullut omilta pojiltani, jotka ovat armeijan käyneet, minkälaista on asepalveluksen suorittaminen nimenomaan sotaväessä.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Lähes seitsemään vuoteen ei tammikuun 1 päivänä 1992 voimaan tulleen siviilipalveluslakiin ole tehty siviilipalvelusmiesten oloihin olennaisesti vaikuttavia muutoksia. (Ed. Aittoniemi: Se on hyvä laki silloin!) Eräitä vähäisiä muutoksia on tehty. On tarkistettu siviilipalvelusmiesten sijoittelusta vastaavan siviilipalveluskeskuksen asemaa. Myös on tehty eräitä muita vähäisempiä muutoksia, joita esitetään nyt käsillä olevassa laissa lisää. Kuitenkin täytyy sanoa, että se laki, joka nyt on voimassa, on kuitenkin merkittävästi parempi kuin vuodesta 1987 voimassa ollut Lex Pihlajamäen nimellä tunnettu väliaikaislaki.

Lex Pihlajamäkihän pidensi siviilipalvelusmiesten palvelusaikaa 12:sta 16 kuukauteen. Silloin palvelusajan pidennys kaksinkertaiseksi lyhimpään varusmiespalveluaikaan verrattuna johti kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen ja ihmisoikeussopimusten valvontaelinten arvosteluun. Tuota arvostelua muuten lievensi vain se, että vielä kyseenalaisemmasta menettelystä eli vakaumuksen tutkinnasta luovuttiin samalla,

kun palvelusaikaa pidennettiin. Eli kun nyt eräät kansanedustajat ikään kuin katsovat, että käytetään ulkomaista korttia pelottelun välineenä, niin täytyy muistaa, että aikaisempi käytäntö todistaa, että ihmisoikeussopimusten valvontaelimet ovat arvostelleet Suomen käytäntöä, ja se tapahtui siis Lex Pihlajamäen aikana.

Esimerkiksi vuonna 1990 YK:n ihmisoikeuskomitea totesi tapauksessa Järvinen vastaan Suomi siviilipalvelun pidentämisen toimivan niiden aseistakieltäytyjien vahingoksi, joiden aito vakaumus joka tapauksessa johti siviilipalvelun suorittamiseen asepalvelun sijasta. Muutoin jo tuolloin vähemmistöön jääneet kolme komitean jäsentä katsoivat eriävässä mielipiteessään, että kysymys oli kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa kielletystä syrjinnästä. Eli he katsoivat, että siviilipalvelusajan keston pidentäminen merkitsee kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen syrjintäpykälän rikkomista.

Amnesty International adoptoi tuolloin suomalaisia aseistakieltäytyjiä mielipidevangeiksi, ja vielä nykyisen lain aikana se on ilmaissut huolensa siitä, että oikeus kieltäytyä aseista koskee Suomessa vain rauhan aikaa. Olisi luullut, että eduskunta olisi ollut valmis tekemään, ellei siviilipalvelun keston, ainakin sodan ajan palvelusta koskevaan määritelmään muutoksen, mutta tähänkään ei löytynyt valmiutta.

Tiedämme sen, että Lex Pihlajamäki johti siviilipalvelusmiesten protesteihin, työnseisauksiin ja vuonna 1990 myös neljän viikon lakkoon sekä totaalkieltäytyjien määrän tuntuvaan kasvuun. Kuten sanoin, nykyinen laki merkitsi sääntämisaikanaan olennaista parannusta aikaisempaan. Mutta tämän jälkeen on tapahtunut joukko muutoksia, joiden takia varsin monet ovat tehneet aloitteita ja esityksiä siitä, että siviilipalveluksen kesto pitäisi nykyisestä lyhentää.

Ensinnäkin perusoikeusuudistuksen voimaantulo on yksi tällainen tekijä. Perusoikeusuudistukseen sisällytettiin tiukka ja ehdoton syrjintäkielto. Perusoikeusuudistuksen 16 a § velvoittaa julkisen vallan, siis myös lainsäätäjän, edistämään perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Toinen tekijä, jonka pohjalta siviilipalvelun keston lyhentämisesityksiä on tehty, on viime heinäkuussa voimaan tullut asevelvollisuuslain muutos. Palvelusaikakysymyshän on ennen kaikkea yhdenvertaisuuskysymys. Kun varusmiehistä noin puolet käy heinäkuun alussa käyttöön otetun lyhimmän, aiemmasta kahdeksasta

kuuteen kuukauteen lyhennetyn palveluksen, olisi työministeriön ja hallituksen velvollisuus ollut vastaavan lainmuutoksen valmisteleminen myös siviilipalveluslakiin.

Lyhympään ja yleisimpään palvelusaikaan verrattuna yli kaksinkertainen ja keskimääräiseenkin palvelusaikaan verrattuna yli puolitoistakertainen palvelusaika on selvästi rangaistuksenomainen ja kohtuuton. (Ed. Partasen välihuuto) Palvelusaikojen suhde on nyt, ed. Partanen, huonompi kuin Lex Pihlajamäen aikaan vuosina 1987—1991. Ed. Partanen sanoo, että ei ole, mutta hänhän on tunnettu asiantuntija näissä kysymyksissä. Siviilipalvelusmiesten palvelusajan lyhentäminen olisikin tullut toteuttaa jo asevelvollisuuslain muuttamisen yhteydessä.

Herra puhemies! Onkin todettava, että työministeriössä valmisteltiin pisimpään varusmiespalvelusaikaan suhteutettua lain muutosta. Eli työministeriössä oli valmisteilla siviilipalvelusajan keston lyhentäminen. Mutta viime huhtikuussa tilanne muuttui. Yhtäkkiä ministerin erityisavustaja ja asiaa valmisteleva nuorempi hallitussihteeri puhuivat eri tavalla kuin ministeri. Täytyy sanoa, että virkamiehet veivät voiton. Ainakaan rouva ministeri ei pitänyt aiemmista kannoistaan kiinni.

Perusteet lyhentämiselle olivat työministeriön mielestä vielä maaliskuussa olemassa, mutta huhtikuussa tilanne muuttui. Työministeri Liisa Jaakonsaaren Aseistakieltäytyjien liitolle huhtikuussa antaman vastauksen mukaan perusteet olivat vielä kuukauden alussa olemassa, mutta hänen mukaansa hallitus oli asiasta erimielinen. Hallituksen erimielisyys ei tietenkään ole peruste ihmisoikeussopimusten syrjäyttämiseksi.

Millä tavalla erimielisyydet sitten syntyivät? Ensin puolustusministeriön ja Pääesikunnan edustajat vaativat siviilipalvelun pidentämistä 14 kuukauteen, näkyvimmin Puolustusvoimien komentaja, muuten samassa haastattelussaan, jossa hän perusteli taisteluhelikopterien tarvetta valtiojohdon suojaamiseksi. Kun taisteluhelikoptereita ei tällä erää saatu, ei myöskään siviilipalvelusajaa lyhennetty. Eihän tällaisissa kysymyksissä voi kahta kertaa hävitä. Itse asiassa näyttää siltä, että se, ettei siviilipalveluksen kestoa lyhennetty työministeriössä valmistellun lakiluonnoksen mukaisesti, riippui viime kädessä pääministeri Lipposesta, jonka kanta siviilipalveluksen lyhentämiseen oli kielteinen. Nähtävästi pääministeri ei ollut valmis siihen, että Puolustusvoimien johdon yli käveltäisiin Puolustusvoimien johdon tappioksi kokeman taisteluhelikopterien väliai-

kaisen menetyksen jälkeen toistamiseen tässä symbolisessa, maanpuolustuksen kannalta mittättömässä kysymyksessä. (Ed. Rantanen: Saat- toi olla oma kanta!)

Silloin, kun nykyinen laki säädettiin, vasemmistoliiton kansanedustajat äänestivät yhdessä sosialidemokraattien kanssa siviilipalvelusajan lyhentämisen puolesta, ed. Rantanen ja ed. Partanen ja muut sosialidemokraattiset kansanedustajat, jotka sieltä huutelette väliin. Osa teistä oli muuten äänestämässä tämän lyhennyksen puolesta, mutta muistihan pettää tai poliittinen kanta muuttuu.

On myös sanottava, että vasemmiston ohella myös porvarillisissa puolueissa on siviilipalvelusajan keston lyhentämistä kannattavia kansanedustajia. Kyse ei ole siis mistään vasemmiston tai vihreiden yksinoikeudesta edustaa siviilipalvelusajan lyhentämistä.

Siviilipalvelusajan lyhentäminen vastaamaan enintään keskimääräistä varusmiespalvelusajaa on mielestäni perus- ja ihmisoikeuksien edistämismelvoitetta vastaava ratkaisu. Oikeusministeriö lausunnossaan työministeriön siihen lakiluonnokseen, joka jäädytettiin ja jossa lakiluonnoksessa lyhentäminen oli esillä, kiinnitti huomiota siihen, ettei palvelusaikojen erilaisuutta ole tarkasteltu hallitusmuodon 5 §:n eikä kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kannalta. Näinhän myöhemmin on tehnyt myös ulkoministeriö.

Suomen edustaja on Euroopan neuvostossa muun muassa entisen Neuvostoliiton ja itäisen Keski-Euroopan maiden siviilipalvelusuudistuksia ja aseistakieltäytymistä käsittelevän asiantuntijaryhmän puheenjohtaja. Mielenkiintoista on se, että puheenjohtajana Suomi ei nyt aiokaan noudattaa niitä periaatteita, joita se edellyttää muilta.

Herra puhemies! Olen tehnyt itse myös aloitteen, jossa esitetään siviilipalvelusajan lyhentämistä. Aloitteeni lähtee siitä, että kahdeksan kuukauden, siis huom., kahdeksan kuukauden, palvelusaika vastaa muun muassa YK:n ihmisoikeustoimikunnan, Euroopan neuvoston ministeritoimikunnan ja Euroopan unionin toimielinten kantaa, joiden mukaan siviilipalvelun kesto ei saa olla kohtuuton. Euroopan parlamentin vuonna 1983 ja vuonna 1994 hyväksymissä kannanotoissa edellytetään siviilipalvelun keston olevan sama kuin asepalvelun. Tämä periaate on hyväksytty myös YK:n ihmisoikeuskomitean suosituksissa siviilipalvelusjärjestelmää vasta rakentaville maille. Kuten täällä jo aikaisemmin

todettiin, Ranskaa komitea on varoittanut siitä, että kestoltaan asepalveluun verrattuna kaksinkertainen siviilipalvelus saattaa johtaa siihen, että valtio todetaan syytäksi ihmisoikeusloukkaukseen.

Euroopan neuvosto on omalta osaltaan toiminut siten, että Kreikka, jossa ei siviilipalveluskeutta ole lainkaan tunnettu ja tunnustettu, on nyt valmistelemassa lainsäädäntöä, jossa myös siviilipalvelus mahdollistetaan varusmiespalvelun vaihtoehdoksi.

Amnesty International katsoo, että nykyinen siviilipalvelusjärjestelmä ei varusmiesten palvelusaikauudistuksen jälkeen muodosta kohtuullista vaihtoehtoa varusmiespalvelulle. Siksi tämä järjestö on jo ilmoittanut adoptoivansa siitä kieltäytyvät mielipidevangeiksi. On odotettavissa, että totaalkieltäytyjien määrä myös nousee, samalla kun kohteluunsa pettyneet siviilipalvelusmiehet valmistautuvat erilaisiin joukkotoimiin.

Herra puhemies! Tässä yhteydessä täytyy antaa tunnustus aiemmalle puolustusministerille Elisabeth Rehnille. Hänen aloitteestaan ja yhteistyössä puolustusvaliokunnan kanssa kyettiin edellisen hallituksen aikana ratkaisemaan Suomen mainetta ikävästi kolhinut ja ennen kaikkea tietenkin totaalkieltäytyjiä itseään kolhinut kohtuuton järjestelmä, jossa kymmeniä totaalkieltäytyjiä tuomittiin suhteellisen pitkiin vankeusrangaistuksiin. Silloin Elisabeth Rehn osoitti harvinaista kansalaisrohkeutta ja tarttui aloitteellisesti niihin ongelmiin, jotka silloin olivat olemassa, ja katsoi, että on löydettävä sellainen ratkaisu, jossa totaalkieltäytyjien ongelma kerähtäen saadaan pois päiväjärjestyksestä. Yhteistyössä puolustusvaliokunnan johdon, Puolustusvoimien ja Pääesikunnan johdon kanssa ratkaisu kyettiin löytämään. Nyt tämä ongelma on syntymässä uudelleen, eli kysymys totaalkieltäytymisestä on syntymässä uudelleen. Sen takia jo tässä yhteydessä on syytä todeta, että tämä ei Suomen maineen kannalta ole myönteistä.

Aloitteessani otin esille myös siviilipalveluslain vakavan periaatteellisen epäkohdan korjaamisen. Tämä periaatteellinen vakava epäkohta on se, että oikeus kieltäytyä aseista on säädetty vain rauhan ajaksi, ja meillä ei tällä hetkellä ole selvyyttä siitä, mitä siviilipalvelusmiehet tekevät sodan aikana. (Ed. S. Kanerva: Ase käteen, valittavasti, se on totuus!)

Mikäli laissa kieltäytymiselle sanoilla ”rauhan aikana” asetettu rajoitus poistettaisiin, niin siviilipalvelusmiesten velvollisuudet määräytyisivät sodan aikana väestönsuojelulain, valmiuslain ja

puolustustilalain mukaan. Eli jos me poistaisimme laista nämä kaksi sanaa ”rauhan aikana”, niin automaattisesti siviilipalvelusmiesten asema sodan aikana määräytyisi kolmen muun lain pohjalta. Mutta uskon ja tiedän myös Puolustusvoimien johdon ajattelevan, päinvastoin kuin ed. Seppo Kanerva, että Suomessa ei tule sallia edes sitä mahdollisuutta, että kouluttamattomia miehiä saatettaisiin käyttää aseellisiin tehtäviin.

Ehdottamani ratkaisu eli näiden kahden sanan poistaminen olisi puolustus suunnittelunkin kannalta parempi kuin epävarman ja epäselvän tilanteen jatkuminen. Ed. Seppo Kanerva näyttää olevan hyvin lähellä ryhmätoveriaan Outi Siimestä, joka antamassaan haastattelussa totesi, että totaalkieltäytyjiä pitää kohdella kuin käpykaartilaisia sodan aikana kohdeltiin, ilmeisesti viitaten lähinnä miinanpolkijan tehtäviin. Perus- ja ihmisoikeuksien toteuttaminen asevelvollisuusasioissa tuntuu olevan erälle kansanedustajillekin vieras ajatus, päätellen siviilipalvelusajan pidentämisestä ja siihen hakeneiden vakauksen vastaista varusmiespalveluksessa pidentämisestä koskevista lakialoitteista.

Haluaisin myös tässä yhteydessä todeta sen, että kun siviilipalvelusmies tuomitaan palvelurikkomuksesta, kun hän on esimerkiksi muuttanut kerran myöhästynyt aamulla palveluksesta, hänet tuomitaan ehdottomaan rangaistukseen. Täytyy sanoa, että usein törkeästä pahoinpitelystä saa lievemmän tuomion kuin siitä, että on muuttanut kerran nukkunut aamulla pommiin, jos kyse on siviilipalvelusmiehistä. (Ed. Kempainen: Miten varusmiespalveluksessa?) — Todettakoon, että armeijassa kohtelu on tässä suhteessa lievempää.

Siviilipalveluslakia syksyllä 1991 säädettyä ei ollut täyttä kuvaa siviilipalvelusmiesten määrän kehityksestä, eikä tietenkään meillä ollut silloin kuvaa julkisen talouden alasajosta. Siksi siviilipalvelusmiesten määrän kasvu, julkisen talouden henkilöstömenojen supistaminen ja siviilipalvelusmiehiäkin halvemman, jopa laitoksille ilmaisen työvoiman, kuten työharjoittelijoiden, tarjoaminen ovat johtaneet vakavaan palvelupaikkapulaan siviilipalvelusmiesten osalta. Tämä taas on tuonut mukanaan erään yhdenvertaisuutta loukkaavan kohtelun eli sen, että siviilipalvelusmiesten pääsy palvelukseen lykkääntyy usein palvelupaikan puuttumisen vuoksi hamaan tuntemattomaan. Varusmiehillä ei tätä ongelmaa onneksi ole.

Ongelman ratkaiseminen edellyttäisi siviilipalvelusmiesten ylläpitomenojen sisällyttämistä

työministeriön pääluokkaan ja ennen kaikkea sitä, että siviilipalveluslain 15 §:ssä säädetty yleishyödyllisten yksityisoikeudellisten yhteisöjen ja säätiöiden hyväksyminen palveluspaikoiksi siirrettäisiin työministeriöön. Jokaisen palveluspaikan luetteleminen, kuten nyt tapahtuu, asetuksessa, on paitsi hallinnollisesti omituista myös haitallista, koska palveluspaikkojen hyväksyminen kohtaa poliittisia ja byrokraattisia vaikeuksia, joilla ei ole mitään tekemistä palveluspaikkojen kelvollisuuden ja yhteiskunnallisen merkityksen kanssa.

Haluan vielä, herra puhemies, todeta, että vastatessaan marraskuussa 1997 ed. Satu Hassin eduskuntakyselyyn työministeri Liisa Jaakonsaari totesi, että työministeriö ottaa siviilipalveluslain 15 §:n muutosesityksen esiin todennäköisesti samassa yhteydessä kuin siviilipalveluslakiin seuraavan kerran esitetään tehtäväksi muitakin tarkistuksia. Näin ei ole tapahtunut, vaikka kyse olisi ollut hyvin yksinkertaisesta, pienestä muutoksesta.

Lopuksi, kun siviilipalveluksen keston lyhentämistä koskevia aloitteita on ollut paljon eduskunnan käsittelyssä, muistuttaisin siitä, että monet kansanedustajat ovat tukeneet siviilipalveluksen keston lyhentämistä nykyisestä. Toivoisin, että nämä aloitteiden allekirjoittajat muistaisivat, mitä he ovat allekirjoittaneet, ja äänestäisivät allekirjoitustensa mukaisesti.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Tulin puhujakorokkeelle saadakseni vähän enemmän pontta tälle lyhyelle, mutta vaatimattomalle puheelleni, jonka aion pitää.

Ensiksi ed. Laaksolle haluan todeta, että olen liikkunut vanhempien upseerien piireissä, en nuorten vänrikkien puheita ole edes kuunnellut. En tiedä, mitä he tällä hetkellä haluavat tai eivät halua. Se ei minua paljon kiinnostakaan, minulla on oma kantani, joka on varsin tasainen ja monet asiat huomioon ottava. En myöskään käy kinas-telemaan siitä, että jos aamulla mies nukkuu pikkuisen pommiin sotavaessa, saako hän putkaa, linnaa vai pamppua, ja miten sitten on siviilipalvelusmiehellä, jos hän meni ministeriöön kellokortin mukaan kahdeksalta tai yhdeksältä, min-kälaisia joustoja siellä on. Ne nyt ovat jollain lailla hallinnassa olevia asioita. Puhun vain tästä ajasta.

Tässäkin eduskunnassa on useampia kansanedustajia, joiden aviopuolisot ovat palomiehiä, joko entisiä tai nykyisiä. Te kansanedustajarouvat, käsi sydämelle, tiedätte varmaan, että kun

miehenne tai entinen miehenne oli yhden vuorokauden poissa paloasemalla, teki kahdeksan tuntia työtä ja muuten oli työnantajan käytettävissä, hän sai kaksi päivää vapaata siitä. Tällä lailla laskien 6 kuukautta palveluksessa oleva varusmies tekee 18 kuukauden työn. Mennään johonkin toiseen paikkaan, mennään kauppalaivaan: puoli vuotta työtä, puoli vuotta vapaata, tai Silja-linjalla viikko työtä, viikko vapaata. Sil- lällä lailla laskien kuuden kuukauden mies tekee kaksitoista kuukautta miinus pyhäpäivät. Näin ollen ihmisoikeuskysymys olisikin se, kohdellaanko meillä varusmiehiä aivan oikein. Mutta kun he eivät ole tavallisessa duunissa, vaan he tekevät velvollisuutta, se on vähän erilainen asia.

Miten sitten siviilipalvelusmies? Hän saa vapautuksen velvollisuudesta. Se ei ole vaihtoehto, se on vapautus velvollisuudesta, ja siitä joutuu aina maksamaan. Tällä lailla laskien tietenkin maksun pitäisi olla suurempi. Mutta kun se on saavutettu etu ja aika hyvin neuvoteltu se 13 kuukautta, mielestäni se on ihan hyvin, antaa olla, vaikka ehkä onkin vähän alakanttiin. Sen pituinen se.

Arvoisa puhemies! Ei muuta.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Niistä, jotka suorittavat palvelun siviilipalveluna, tosiasiallisesti yksikään ei palvele 13 kuukautta. Tämä kävi yhdessä työasiainvaliokunnalle annetussa asiantuntijalausunnossa ilmi. Jokainen siviilipalvelusmies saa tietyllä tavalla automaattisesti yhden kuukauden kuntoisuuslomaa eli tosiasiallisesti me puhumme vain 12 kuukauden palvelusta.

Lämpimästi asetun sille kannelle, mikä työasiainvaliokunnan mietinnössä tulee ilmi, että lainsäädäntöä uudistetaan siihen suuntaan, että siviilipalvelupaikoista voidaan päättää joustavammin, sillä siviilipalvelupaikoista on todellinen puute. Tässä asiassa on ollut yhteydenottoja, mutta ei yhtään yhteydenottoa siitä, että siviilipalveluaikaa tulisi lyhentää.

Valiokunnan mietinnössä on ed. O. Siimeksen lausumaehdotus. Tuota lausumaehdotusta kantatan erittäin lämpimästi.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ainakaan työasiainvaliokunnassa ei kopterihankintaa käsitelty eikä havaittu mitään kytkentää, niin kuin ed. Laakso puheenvuorossa toi esille. En minä ainakaan pysty ymmärtämään, miten siviilipalveluajalla ja kopterihankinnalla olisi yhteyttä varsinkaan niistä näkökohdista, joita ed.

Laakso piti tärkeinä, eli me ottaisimme ihmisoikeuskysymykset keskusteluun.

Ed. Laakso, totesitte, että asiaa ei ole tarkasteltu ihmisoikeuskysymyksen kannalta. Nimenomaan näitä asiantuntijoita työasiainvaliokunta kuuli, ja oikeastaan yksikään heistä ei ehdotonta kantaa ottanut vaan enemmistö oli sillä kannalla, että Suomella on harkintamahdollisuudet, ja itse asiassa harkintahaarukka oli aika iso ennakkopäätösten mukaan.

Kerroitte esimerkkinä Lex Pihlajamäen 18 kuukautta. Emme ole siinä tilanteessa. Jos asevelvollisuutta katsotaan nimenomaan siten, mikä se voi olla, kun varusmies astuu palvelukseen, sehän pitää katsoa sen mukaan, mihin hänet voidaan määrätä. Ei 6 kuukautta ole valittavissa, vaan se on nimenomaan ja varsinkin olosuhteiden muuttuessa itsestäänselvästi 12 kuukautta. Meidänhän pitäisi nimenomaan katsoa, mikä on 12 kuukautta palvelevien suhde tasarvoon ja sitten taas siviilipalveluasioihin.

Työasiainvaliokunta kiinnitti huomiota siviilipalvelupaikkojen puuttumiseen. Minusta se on selvä epäkohta. Kun kerran on se mahdollisuus, pitää tarjota mahdollisuus. Itse kannattaisin vaikkapa kehitysysteistyöpaikkoja, jos se käytännössä onnistuisi. Minusta myös sen pitäisi olla kunniallinen palvelu niin kuin Ruotsissa mutta ehdottomasti varusmiespalvelun, asevelvollisuuden tulee olla pääsääntö, ja sen eduista tulee pitää huolta.

Ed. Laakso: Herra puhemies! Ed. Kempainen on tietenkin aivan oikeassa, että me emme voi tietää tällä hetkellä, tulevatko kansainväliset järjestöt ja ihmisoikeussopimuksia valvovat järjestöt puuttumaan asiaan. Mutta se, minkä me jo tiedämme, on se, että mikäli siviilipalveluksen kesto ei nyt lyhennetä, Suomeen kohdistuu valituksia, jotka joutuvat ihmisoikeussopimuksia valvovien elinten käsittelyyn. Se on ainakin tällä hetkellä varmaa. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että sieltä saattaa huomautuksia tulla.

Toinen kielteinen asia Suomen kannalta on tietenkin se, että totaalikieltäytyjien määrä tämän tuloksena tulee lisääntymään. Seurauksena on se, että Amnesty International automaattisesti adoptoi totaalikieltäytyjät mielipidevankeiksi.

Ymmärrän, että ed. S. Kanervalle tämä ei merkitse yhtään mitään, se on sivuseikka, mutta niille, jotka yrittävät pitää Suomen kansainvälisestä maineesta huolta, se merkitsee, esimerkiksi ulkoministeriölle, ja kuten jo aikaisemmin tote-

sin, muun muassa edelliselle puolustusministerille. Tästä syystä enemmän tai myöhemmin me joudumme tilanteeseen, että siviilipalveluksen kesto näiden ongelmien takia on lyhennettävä. Voin muuten sanoa sen jo tänään, että kun seuraava hallitus muodostuu, on aivan todennäköistä varsinkin, jos vasemmisto on seuraavassa hallituksessa mukana, että jo seuraavan nelivuotiskauden aikana yhdellä kuukaudella tullaan siviilipalveluksen kesto lyhentämään. Nyt sitä ei haluttu tehdä edellä kertomistani syistä, joihin muuten liittyvät myös taisteluhelikopterit.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 266/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 57/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys takausta ja vierasvelkapanttausta koskevaksi lainsäädännöksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 189/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 36/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 36.

Keskustelu:

Ed. Härmäläinen: Herra puhemies! Tiedän, että ilta on jo myöhäinen ja kuulijoitakin on varmaan talossa kovin vähän, mutta siitä huolimatta haluan kiinnittää käsiteltävänä olevaan asiakohtaan huomiota, koska siinä esillä oleva hallituksen esitys on mielestäni hyvin tärkeä. Se

koskettaa monia tavallisia kansalaisia, meistä monien elämää. Kyseessä on takausta ja vierasvelkapanttausta koskeva lainsäädäntö.

Viime keväänä julkaistun selvityksen mukaan 12 prosenttia kotitalouksista on takausvastuussa toisen talouden tai yritystoiminnan lainoista. Keskimääräinen takausvelan määrä on kotitalouksilla noin 100 000 markkaa. Nämä luvut kuvaavat jo aivan oleellisella tavalla takaussäädösten merkitystä kotitalouksille. Äsken mainitun selvityksen mukaan 6 prosenttia kotitalouksista on joutunut maksamaan takausvelkaa meneillään olevalla 90-luvulla. Maksettavaksi tulleen takausvelan määrä on ollut keskimäärin 90 000 markkaa, varsin suuri summa siis. Panttaussitoumusten määrä on vielä suurempi kuin takausitoumusten. Tosin valtaosassa niistä velallinen itse on antanut pantin oman velkansa vakuudeksi.

Kansanedustajat tuntevat monia tarinoita menneiltä laman ja pankkikriisin vuosilta, joissa takaaja on yllättäen joutunut vaikeuksiin. Takauksiin kohdistuvat ongelmat kärjistyivät laman myötä. Työttömyys ja konkurssit tekivät monista velallisista maksukyvyttömiä. Monen velallisen taloudellinen tilanne muuttui siitä, mitä se oli ollut takauksen antamisen hetkellä. Aina takaajat eivät kenneet muutosta ennakoimaan. Monesti takaajat eivät tienneet oman takauksensa merkityksestä eivätkä myöskään velallisen maksukykyyn vaikuttavista seikoista.

Näihin ongelmiin vastataan nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä. Vastaisuudessakin takaajalla tulee olemaan taloudellinen riski. Se kuuluu olennaisena osana takauksen luonteeseen. Uudella säätelyllä kuitenkin parannetaan takaajan asemaa, ilman että takauksen vakuusarvo kohtuuttomasti heikkenee.

Talousvaliokunnan mielestä uusi säätely on erityisen tarpeellinen, tarkoituksenmukainen ja tulevaisuudessa estää niiden ongelmien syntymistä, jotka leimasivat menneitä vuosia. Tavoitteena uudistuksessa on siis yksityistakaajan aseman parantaminen. Takauksen sisältöä tarkastellaan uudelleen. Vastaisuudessa takausta pidetään toissijaisena, ellei muuta ole nimenomaan sovittu. Velka voidaan silloin periä takaajalta vain, jos velallinen on osoitettu maksukyvyttömäksi.

Asuntoluotoissa vastedes yksityistakaus on aina täytetakaus. Asunto on siis realisoitava ensin. Yksityistakaaja vastaisi asuntovelasta vain siltä osin kuin asunnon arvo ei riitä kattamaan velkaa. Yksityishenkilön antamassa yleistakauk-

sessä on sovittava takausvastuun enimmäismäärä ja voimassaolo. Takaaja voisi myös irtisanoa takauksen ja siten estää uusien luottojen tuleminen takausvastuun piiriin.

Lakiin on otettu erityinen kohtuullistamissäännös, jonka nojalla yksityistakaajan kohtuuttomia vastuita voidaan sovitella. Nytkin on jo oikeustoimilaissa kohtuullistamissäännös, jonka mukaan kohtuuttomia sopimuksia pitäisi voida sovitella, mutta sitä ei ole valitettavasti kertaakaan sovellettu nimenomaan takausvastuusiin. Sen vuoksi on tärkeätä, että se tulee tässä nimenomaisessa takauslaissa uudelleen kirjoitettua. Se korostaa nimenomaan kohtuullistamisen merkitystä niissä tapauksissa, joissa takauksen antaja on joutunut vastuusiin määristä, joista hän ei kykene vastaamaan, jos esimerkiksi luotonantaja on takaussopimusta tehtäessä ollut tietoinen näistä olosuhteista.

Tiedonantovelvollisuus korostuu edelleenkin uusissa säännöksissä. Luotonantaja on velvollinen kertomaan takaajalle takauksen riskeistä. Luotonantaja on myös takauksen voimassa ollessa velvollinen antamaan tietoja velan määrästä, maksuviivästyksistä ja myöskin takaajan pyynnöstä velallisen maksukykyä. Lakiehdotuksessa on myös säännökset takauksen suorittamisesta, vanhenemisesta ja takautumisoikeudesta. Toissijaisessa takauksessa edellytetään, että velallinen ensin todetaan varattomaksi, ennen kuin takaajaan voi kohdistaa vaatimuksen.

Täytetakauksesta mainitsin jo aikaisemmin. Vakuutena oleva asunto on aina realisoitava ensin. Omavelkaisessa takauksessa yksityistakaaja voi tietyin edellytyksin suorittaa velan sen alkuperäisessä aikataulussa eli luotonantaja ei voi aina vaatia takaajalta kertasuoritusta.

Takauksen vanhenemisaika pitenee. Velkojalla on siis aikaa yrittää periä velkaa ensin velalliselta. Säännökset parantavat myös takaajan mahdollisuuksia periä velalliselta maksamansa määrä. Uusia säännöksiä tullaan soveltamaan laajasti myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin takauksiin. Taannehtivasti ei kuitenkaan sovelleta asuntoluottojen täytetakaussäännöstä eikä kohtuullistamissäännöstä.

Puhemies! Nykyinen takausta koskeva sääntely perustuu 1700-luvulta peräisin olevaan kauppakaareen, viime vuosisadalta peräisin olevaan takausasetukseen ja ennen kaikkea tieteen oikeuskäytäntöön. Oli korkea aika saada ajanmukainen takaussäädöstö. Lakiehdotus on erittäin hyvin valmisteltu. Parannukset takaajan asemaan ovat perusteltuja. Yksityistakaajaa suo-

jaavat säännökset ovat pakottavia, eikä niitä siten voida esimerkiksi luottolaitosten vakiosopimuksilla syrjäyttää.

Ed. Kaarilahti: Arvoisa herra puhemies! Tämä on erittäin tervetullut laki, ja tämän yhteydessä voitaneen todeta, että parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Tätä lakia jos mitään, olisi kaivattu lamavuosina, jolloin kotitaloudet ja yritykset joutuivat takausvastuiden realisoitumisen takia myymään vanhemmat asuntonsa, isovanhemmat talonsa, kotinsa.

Kuten talousvaliokunnan puheenjohtaja toteasi, tämä on pitkään kaivattu uudistus yleislakiin, jonka säännökset ovat osittain peräisin 1700-luvulta ja perustuvat paljolti oikeuskäytäntöön. Tavoitteena on siis tehdä yleislaki ja selkeyttää säännöksiä, ja tässä mielestäni on onnistuttu erinomaisesti. Täytynee myöntää, että kun vuonna 1994 lakia täydennettiin pieneltä osin eli tuotiin säännökset luotonantajan tiedonantovelvollisuudesta ja yleisvakuuksien käytöstä, pankkien toimintakulttuuri tuon ajankohdan jälkeen on kiitettävästi muuttunut. Tänä päivänä asiakasta, luotonottajasta, päävelallisesta tai takaajasta saattaa jopa tuntua, että turhan pitkään selitetään asioita ja käydään sopimuksia kohta kohdalta läpi. Mutta haluan muistuttaa myöskin näitä takaajia ja lainanottajia, että tämä on nimenomaan heidän oikeusturvansa takia välttämätöntä, ja toivoisi ja soisi, että luotonottajat ja takaajat myös perehtyvät sillä vakavuudella pankkien virkailijoiden toimintoihin, jotka heille on lain mukaan tullut velvollisuudeksi saattaa tietoon.

Erinomaisen hyvä mielestäni on tämän lain 7 §, johon puheenjohtaja Härmäläinenkin viittasi, eli kohtuullistamis- eli sovittelupykälä. Merkittävä tuo pykälä olisi ollut nimenomaan pankkikriisin aikoihin, jolloin irtisanottiin, kuten aiemmin jo totesin, lainoja ja takaajat joutuivat kohtuutomiin tilanteisiin suhteessa heidän omaan taloudelliseen tilanteeseensa. Olisi tietysti suonut, että taannehtivuus, joka tässä laissa osittain tulee joittenkin pykälien osalta esille, olisi myös ulottunut tähän pykälään, mutta asiantuntijakuulemisessa perustuslakivaliokunnassakin kävi jo selväksi, että vaikka sinällään taannehtivuuden ulottamiselle tähän pykälään ei olisi valtiosääntöoikeudellisesti ollut estettä, käytännössä se olisi saattanut häiritä jopa markkinoita, ainakin pankkien tilannetta.

Haluan tässä yhteydessä niin julkisuuteen kansalaisille päin kuin myöskin pöytäkirjoihin

lausua, että edelleenkin tosiasia on takaajan osalta se, että sen, minkä takaat, otat myös maksettavaksi. Tämä on tosiasia siitä syystä, että takaajan jatkossakin on hyvä pitää mielessä, kuten täällä ed. Härmäläinen edellisessä puheenvuorossa tuota 21 §:ää toissijaisesta takauksen erääntymisestä toi esille, että kun velalliselta ei ole päävelan perimiseksi voitu ulosmitata, tosin se tapahtuu sitten ulosmittauksen kautta, varoja, jotka ilmeisesti riittävät koko päävelan suoritukseen, on toissijaisen takauksen antaja eli takaaja silloin velvollinen luotonantajalle suorittamaan tuon velkapääoman. Eli edelleen pitää vanha sanonta paikkansa, että sen minkä takaa, ottaa myös maksettavakseen.

Yhden asian haluan vielä, herra puhemies, lopuksi todeta. Kun jossain yhteydessä käytiin keskustelua, että olemassa oleva oikeustila ei muutu negatiiviseen suuntaan, niin en tiedä enkä osaa sitä arvioida, mutta tämän 21 §:n 2 kohta, velallisen asettaminen konkurssiin, muuttuu aika paljon. Tässä uudessa esityksessä konkurssiin asettamisen ajankohta poikkeaa nykyisestä ratkaisevasti, koska nyt esityksessä on konkurssin aloittamispäätös tuo ajankohta eikä konkurssituomio, kuten se on aikaisemmin ollut. En osaa arvioida, kun en tunne yrityselämää siltä osin enkä konkurssikäytäntöä, onko tällä ajalla käytännössä takaajan kannalta merkitystä, kun se nyt näyttäisi maallikon silmin ajateltuna siltä, että takaajan velvollisuus suorittaa erääntymisiä nopeutuisi. Mutta tähän kysymykseen en pysty vastaamaan.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Käytin tämän lain lähetekeskustelussa puheenvuoron ja oikeastaan tietysti käytän suunnilleen saman puheenvuoron nyt. On erinomaisen hyvä asia, että velanottajan ja takaajan oikeuksista pyritään huolehtimaan mahdollisimman hyvin, mutta kun tässä toisella korvalla kuuntelin ed. Kaarilahden puheenvuoroa, niin hän näki eräiltä osin ehkä asian samalla tavalla.

Tämä varmuuden maksimointi velanoton yhteydessä niin velanottajan kuin takaajankin taholta on mennyt mahdolltomuuksiin Rahoitustarkastuksen antamien ohjeitten perusteella. Minä poikkesin tuolla Ikaalisten Meritassa juuri tässä viikolla, oliko se nyt maanantaina, katso-massa näitä papereita, mitä siellä täytellään, ja mitä näitten pankkien toimihenkilöiden täytyy selittää ihmisille, kun he ottavat velkaa. Se on mahdoton nippu asioita ja vaikka yrittäisi kuinka keskittyä, niin ensimmäistä sivua pidemmälle

kukaan ei pysty sillä tavalla keskittymään, että käsittää, mitä niissä sanotaan.

Minun mielestäni ja myöskin pankkitoimihenkilöiden näkemys on se, että näitä ohjeita pitäisi yksinkertaistaa. Katsotaan, että mitä ihmisen välttämättä täytyy tietää oikeuksiensa turvaamiseksi, se selvitetään. Mutta jos käydään läpi semmoista pientä pranttia, niin kuin niissä on, puolen millin pranttia, ettei hyvilläkään silmälaseilla erota mitä siinä sanotaan, niin eihän tämä palvele ketään. Kukaan ei jaksakaan sitä lukea eikä kukaan jaksakaan sitä kuunnella, ja kaikki oleellisenkin häipyä korvista. Siis tällainen varmuuden maksimointi selittelyillä ja valtavilla paperimassoilla johtaa toiseen tulokseen. Minun mielestäni pitäisi ryhtyä siihen, että pyritään suunnittelemaan yksinkertaiset kaavakkeet ja selitykset, joihin sisältyy ihmisille tarpeellinen tieto, ja tällaiset massamääräiset paperit heitetään pois, koska ne johtavat päinvastaiseen tarkoitukseen.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoroon voi yhtyä. Helposti on käymässä niin, että tässä siirrytään toiseen äärimmäisyyteen. Hyvin paljon on paperia. Sen itsekkin olen havainnut, ja on varmaan niin, että läheskään kaikki takaajat eivät kuitenkaan riittävästi tule perehtyneeksi siihen paperin paljouteen. Olennaistahan olisi se, että tiedettäisiin, mihin sitoudutaan ja myös se ymmärrettäisiin, silloin kun takaussitoumus muun muassa allekirjoitetaan.

Tarve tälle lainsäädännölle on kyllä mitä ilmeisin. Tätähän olisi, kuten todettiin, tarvittu jo paljon aiemmin. Takaajien asema on ollut erittäin ongelmallinen. Kun yhteiskunnassa syösyttiin lamaan ja velkakierteeseen, niin hyvin vaikeita kohtaloita takaajien osalta, samoin kuin tietysti velallisten osalta on päässyt syntymään.

Viime viikkoina on kerrottu julki, että velkaantuminen on eräiltä osin taas lisääntymässä ja erityinen kohderyhmä tuntuu olevan nuoret ja nuoret perheet ainakin julkisuuteen tulleiden tietojen mukaan. Lieneekö niin, että nuorten osalta eritoten työttömyys tai muut taloudellisessa elämäntilanteessa tapahtuneet muutokset helposti synnyttävät tällaista velkaongelmaa. Mutta uskon, että näillä säännöksillä oikein toimittuna asiat tulevat kyllä hoidettua.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Edellä edustajat Kaarilahti ja Väistö totesivat, että olisi tarvittu paljon aikaisemminkin tätä hallituksen esitystä eduskuntaan arvioitavaksi. Tä-

hän tietysti sinänsä voi yhtyä, mutta on syytä pohdiskella myös sitä, miksi näin, miksi vasta nyt. Minä annan tähän oman analyysini lyhyesti.

Se on se, että kun 80-luvun puolivälissä ryhdyttiin rahamarkkinoita vapauttamaan ja vannonamaan kaikessa markkinatalouden nimeen, niin vapauttajat olivat samat, jotka suurimpina puolueina johtavat Suomea edelleenkin. On ollut henkisesti erittäin vaikeaa mennä tunnustamaan sitä, ettei kaikkia markkinavoimien aikaansaannoksia voi oikein hyvinä pitää ja että tämä mekanismi ei automaattisesti toimi niin sanotusti hallitusti ja kaikille oikeutta tehden. Sillä tavalla on ollut eräänlainen henkinen este tehdä tämän laatuista korjaavia liikkeitä, joissa sitä paitsi voi sitten, kun sitä korjausliikettä tehdään, asia taas heilahtaa toiseen äärimmäisyyteen, niin kuin ymmärsin äsken edustajien Aittoniemi ja Väistö todenneen.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Olennaista on, aivan niin kuin ed. Väistökin sanoi, takaajan tietää se, mihin sitoudutaan. Sen vuoksi jo nyt on luottolaitoksilla velvollisuus selvittää takauksen sisältöä takaajille. Mennyt kriisi osoitti, että useimmat takaajat eivät olleet ymmärtäneet, mihin olivat sitoutuneet. Tiedottamisvelvollisuus siis on jo nyt. Takaajan asema sen sijaan paranee muun muassa takauksen sisältöä ja perintää koskevilla säännöksillä aivan oleellisesti.

Asiantuntijat, joita talousvaliokunta kuuli, olivat paneutuneet esimerkiksi niihin oikeudenkäynteihin, joita takaajia kohtaan on pankkikriisin jäljiltä kohdistunut, ja he kertoivat, että tämä uudistus kattaa nyt kaikki ne ongelmat, joihin he esimerkiksi ovat oikeusistuimissa joutuneet paneutumaan. Sen vuoksi tätä on yleensä kaikkien asiantuntijoiden taholta tervehditty erittäin tyydytyksellä. Kaikki ovat olleet myös tähän saakka tyytyväisiä tiedottamisvelvollisuuteen, jota nyt minun hämmästykseni täällä hiukan liiallisena pidettiin. Sille ei tietenkään voi mitään, jos sana ei mene perille, jos ei ymmärrä lukemaansa eikä kuulemaansa. Erityinen tiedottamisvelvoite velvoittaa nimenomaan luottolaitoksia parhaan kykynsä mukaan tekemään selvää niistä pienellä printatuista teksteistä sillä kielellä, jota maallikko ymmärtää, että maallikko kykenee ymmärtämään, mihin on sitoutumassa.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Varmasti on näin, kuten ed. Hämäläinen valiokunnan puheenjohtajana totesi, että tieto, jota nyt sekä ta-

kaajille että velan ottajille on tarpeen kertoa, on ymmärrettävällä tavalla pankin, luotonantajan, kerrottava. Näin varmaan on, mutta ehkä siinä on osittain vielä ainakin koulutustehtävää, että se tulee todella ymmärrettävällä tavalla kerrottua. Voi olla, että joiltakin osin tässä ollaan vähän saman tyyppisessä säännöstössä kuin on vakuutuspuolella, jossa näitä hyvin pienellä pränättäytyä tekstejä on todella paljon ja niihin perehtyminen tahtoo jäädä, kuten varmaan jokainen meistä tietää, ainakin kovin perusteellisesti tekevä.

Mitä tulee säännöksiin tai tilanteeseen yleensä, niin meidän hyvin muistamme sen, mihin ed. Pulliainen viittasi, kun rahaa jaettiin kansalle. Silloinhan oli vähän se henki, että ota velkaa ilman takaajia 50 000:een, tai mitä summia ne nyt olivatkin. (Ed. Kekkonen: Mistä pankista puhutaan puhuu?) — Säästöpankeista. — Silloin todettiin vielä niin, että vain soitto riittää: Lainaa ilman takaajia jopa 50 000 markkaa, vain soitto riittää.

No, onneksi se aika on nyt jäänyt taakse toivon mukaan. Silloinhan todella vain kasvatettiin pankkien taseita ja otettiin luottoa ja jaettiin velkaa. Nyt toivottavasti ymmärretään, että ei meillä voi olla mitään sellaista lähdeettä, joka jatkuvasti syöttää uutta rahaa, vaan pitää siinä olla reaalin, taloudellinen perusta toiminnalle.

Ed. Tiusanen: Arvoisa herra puhemies! Ennen kuin tähänkin hallituksen esitykseen n:o 189 sisältyvä laki tulee voimaan, on tilanne parantunut aikaisemmasta. Tällä hetkellä takaajalle selvitetään aivan toisella tavalla kuin aikaisemmin takaajan velvollisuudet, oikeudet ja myös uhkat, mitkä häneen kohdistuvat. Eräs aika tärkeä seikka on lainanottajan vakuutus. Lainanottaja voi vakuuttaa itsensä, jolloin tietysti takaa-ajan vastuu siitä helpottuu.

Mutta niihin mielipiteisiin kyllä yhdyin, että siinä tilanteessa, kun takaukseen sitoudutaan ja eteen lyödään suunnilleen neljä A4:sta, jotka ovat täynnä hyvin tiiviisti kirjoitettua tekstiä, niin kyllä siinä, voisi sanoa, selväpäisellekin ihmiselle tulee ongelmia ymmärtää se teksti, mikä siinä on sillä hetkellä. Hyvin lyhyessä ajassa hän tällä hetkelläkin joutuu omalla allekirjoituksellaan vakuuttamaan, että hän on ymmärtänyt ja tietää takausehdot. Nykytilanteesta kyllä tarvitaan vielä eteenpäin menemistä ja parempaan tilanteeseen pääsemistä.

Lopuksi totean todellakin, että kyllä takaajan asema on edelleen todellakin riskiasema ja ehkä

lainanottajan asemaakin paljon uhkaavampi loppujen lopuksi.

Ed. Härmäläinen: Arvoisa puhemies! Minä puolestani neuvaisin nyt kaikkia niitä, jotka kohtaavat kansalaisia, jotka valittavat, etteivät ole ymmärtäneet, mitä ovat allekirjoittaneet, toivottamaan näille kansalaisille malttia, kun he sitoutuvat takauksiin. Heillä on mahdollisuus neuvotella pankin kanssa runsaasti ennen lopullista allekirjoitustilaisuutta ja selvittää kaikki ehdot ja selvittää perusteellisesti juurta jaksain kaikki, mihin ovat sitoutumassa. Ei ketään velvoiteta kirjoittamaan nimeään takauspapereihin alle niin hätäisesti, ettei ehdi ehtoihin perehtyä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 240/1998 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 4/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Hallitusmuodon 16 §:ssä säädetyn perusoikeuden turvaamiseksi ehdotetaan, että palveluspaikkakunnan muuttamiseen johtavaan siirtopäätökseen olisi oikeus hakea muutosta hallintolainkäyttölain mukaisesti. Tehokkuusvaatimuksen täyttämisen turvaamiseksi siirtopäätöstä olisi kuitenkin noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määräisi.

Tähän sisältyy pikku pulma, ja kun puhumme sotaväestä, armeijasta, käskyorganisaatiosta, niin kun puolustusvaliokunta pitkällisen veivaamisen jälkeen päätyi yksimieliseen lopputulokseen, siihen sisältyi suuri periaatteellinen ero, joka oli se, mikä on sotaväen rooli, onko se käsky- ja käskyorganisaatio, vai onko se jotain muuta. Tässä mielessä minusta on hyvä pöytäkirjoihin tässä yhteydessä sanoa se, että kun sotaväen sisällä tehdään siirtoja, niitä ei tehdä samalla mekanismilla kuin niin sanotusti — ja tämä nyt

suurissa sitaateissa — siviiliyhteiskunnassa, vaan sotaväki käskytysorganisaationa káskee ihmisiä siirtymään. Se, mitä siitä sitten seuraa, on enemmänkin sosiaalipoliittinen kysymys kuin mikään muu.

Arvoisa herra puhemies! Puheenvuorollani halusin sanoa sen, että sotaväkeä ei voi yksioikaisesti rinnastaa siviiliyhteiskuntaan ja se keskustelu, mikä tämän esityksen kanssa käytiin, oli siviiliyhteiskunnan ja sotilasorganisaation välillä käytävää kädenvääntöä. Minusta, arvoisa puhemies, on itsestään selvää, että sotilasorganisaatiolla on oma tehtävänsä, siviiliorganisaatiolla omansa, ja tässä mielessä se kompromissi oli ihan kelvollinen, mikä syntyi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi kuntalain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 172/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää, että kuntalakiin tehtäisiin muutos, jolla parannettaisiin esityksen mukaan maakunnan liittojen toimintaedellytyksiä ja myös päätöksenteon kansanvaltaisuutta. Ylimmän päättävän elimen tulisi maakunnan liitossa koostua jäsenkuntien valtuutetuista. Nämä tulisi valita suhteellisuusperiaatteen mukaan kunnallisvaaleissa saatujen ääniosuuksien pohjalta maakunnan alueelta. Jokaisella jäsenkunnassa kuitenkin tulisi olla vähintään yksi edustaja maakunnan liiton ylimmässä päättävässä elimessä.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on päättänyt puoltamaan hallituksen esityksen hyväksymistä muutamien huomautuksien ja muutosehdotuksien. Tässä tarkennetaan sitä, että poliittisten ryhmien sijaan tulisi muotoilun olla niin, että se pitäisi myös sitoutumattomat ryhmät sisällään. Samoin tarkennetaan sitä, että valintatilanne ratkaisisi ääniosuuksien voimasuh-

teet eli jos muutoksia tapahtuu kesken vaalikauden, niitä ei otettaisi tässä kokoonpanossa huomioon.

Muutoin valiokunta toteaa, että ongelmia saattaa syntyä. Tämä ei välttämättä ole kovin yksinkertainen soveltaa. Erityisesti eri ryhmien ja kuntien välille syntyy neuvottelutarpeita. Edelleen valiokunta toteaa, että ainakin niissä maakunnissa, missä kuntien lukumäärä on suuri, tämä tuo ongelmia.

Arvoisa puhemies! Mietintöön sisältyy myös vastalause, jossa ehdotetaan, että esitys tulisi hylätä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Täsähän on kysymys siitä, että aikoinansa täällä käsiteltiin lääninhallinnon uudistamisesitystä ja sen kakkosvaiheessa vielä eilispäivänä niitattiin hallintotuomioistuinasia läpi. Siinä yhteydessä vihreiden enemmistön näkemys hankittiin mainitun hallintomuutoksen taakse sillä, että luvattiin pääministerin toimesta, että tämän laatuinen kuntalain muutos saadaan aikaiseksi. Se on kunnallisesti nyt saatettu tähän vaiheeseen ja eduskunnan lopullisesti arvioitavaksi ja sillä siisti.

Mutta kyllä se, arvoisa puhemies, on kaksi kysymystä herättänyt. Ensimmäinen on se, että kuntajakoon täytyisi kyllä saada muutoksia. Kun ajatellaan Varsinais-Suomen tilannetta, mihinkä valiokunnan kunnioitettu puheenjohtajakin äsken viittasi — oliko siellä 56 kuntaa pienellä alueella — niin ei siinä ole mitään määrää eikä laitaa.

Toisekseen koko tällainen systeemi on hankala hallinnoitavaksi näillä hienoilla periaatteilla, millä tässä nyt joudutaan asioita suhmuroimaan. Suora kansanvaali on paras asia, maakuntavaltuusto suoraan kansanvaalilla. Silloin se yhteiskunnallinen näkemys tulee sillä painolla esiin kuin sen tullakin pitää.

Ed. Polvi: Herra puhemies! Esityksen hyväksyminen käytännössä merkitsee sitä, että päätöksentekuelimen kansanvaltaisuus lisääntyy. Siinä mielessä se on kannatettava. Säännöksen toteuttaminen kuitenkin käytännössä aiheuttaa ongelmia.

Hallituksen esitykseen sisältyy muutama vaihtoehtoinen malli, miten asia on käytännössä järjesteltävissä. Kaikki ne aiheuttavat kuitenkin väistämättä kohtalaisen mutkallisen neuvottelumenettelyn. Paljon yksinkertaisempi ratkaisu olisi saatu aikaan suoraan säätämällä, että mikäli voimasuhteet eivät muuten toteudu, on valittava

lisäjäseniä, joille puuttuvien edustajien äänimäärä jaetaan. Se olisi yksiselitteinen ja selvä malli.

Kaiken kaikkiaan tietenkin kuntalakia voi pitää edelleen jonkin verran epäjohdonmukaisena erityisesti siitä syystä, että on lukuisa joukko kuntayhtymiä, joiden päätöksentekoaikakaudessa ei edelleenkään edellytetä suhteellisuuden noudattamista huolimatta siitä, että meillä on edelleen kuntayhtymiä, joihin kunnat ovat velvollisia osallistumaan. Tässä korjataan yhden kuntayhtymän osalta tuo puute.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Totesin jo, että mietintöön sisältyy vastalause, jossa katsotaan, että hallituksen esitys tulisi hylätä. Vastalauseen allekirjoittajat, siis keskustan valiokuntaryhmä, pitävät tätä ehdotusta erikoisena, monimutkaisena ja monien maakunnan liittojen osalta erittäin ongelmallisena toteuttaa, kuten täällä edustajat Pulliainen ja Polvi ovat myös todenneet.

Aikanaanhan eduskunta edellytti, että kuntalain osalta eduskunnalle annetaan seurantase-lonteko ja siitä aiheutuvat muutosesitykset. Ajankohta olisi ensi vuonna. Me katsomme, että tämän tyyppinen tarkastelu olisi tullut tehdä tässä yhteydessä, kun muitakin mahdollisia tarkistustarpeita kuntalakiin nostetaan esille.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, me katsomme, kuten ed. Pulliainenkin jo totesi, että parhaiten kansanvaltaisuus toteutuu, jos ylin päättävä elin valitaan suoralla kansanvaalilla maakunnan liittoihin. Se tulisi tehdä kunnallisvaalien yhteydessä.

Ed. Pulliainen kyllä selkeästi totesi, mistä tässä hallituksen esityksessä perimmältään on kyse ja siltä tämä kaikkienensa on näyttänyt. Tämä on haluttu nyt tuoda eduskuntaan ja halutaan ilmeisesti myös saada voimaan. Kuitenkin tätä sovellettaisiin vasta vuonna 2001 ensimmäisen kerran, siis aikaisintaan tuolloin.

Ed. Saarinen: Herra puhemies! Lähtien ed. Pulliaisen puheenvuorosta liikkeelle rohkaisen kuntia kuntaliitoksiin. Sillä suunnalla kunnallishallintoa voidaan kehittää.

Tämä hallituksen esitys on minun mielestäni askel parempaan suuntaan. Kehitys kehittyä, ja mitä tulee siihen mahdollisuuteen, että tavoitteena tulisi olla suora kansanäänestys, lausun oman huoleni sen suhteen, että äänestysprosentti sellaisissa vaaleissa, joissa äänestäjät kokevat tavoitteen olevan kovin kaukana, jää valitettavan usein kovin matalaksi. Minulla on sellainen arvaus,

että näissä asioissa ihmiset eivät olisi kovin kiinnostuneita. En nyt absoluuttisesti lähtisi tätä vastustamaan, mutta oletan, että mielenkiinto olisi vähäistä, lähinnä EU-vaalien kokemusten perusteella.

Mitä ylipäänsä tulee tällaiseen väliportaahan hallintoon, vaikka sen merkitys on jonkin verran korostunut, niin kuitenkin, voisiko sanoa, poliittinen polttopiste on joko täällä eduskunnan ja hallituksen suunnalla tai sitten kunnallishallinnossa. Oikein paljon sellaisia poliittisia intohimoja en osaa liittää väliportaahan hallintoon ja esimerkiksi kuntayhtymien toimintaan.

Ed. Polvi: Herra puhemies! Ed. Väistö samaten kuin ed. Pulliainenkin pitivät parhaana vaihtoehtona suoralla kansanvaalilla valittavaa yhtymän valtuustoa. Itse pidän sitä erittäin suurena virheenä. Jos me menemme järjestelmään, jossa toimitetaan suora vaali, silloin väistämättä tapahtuu niin, että jokaisesta kunnasta ei tule kyllä edustajistoon tai yhtymän valtuustoon jäseniä ollenkaan. Niin suureksi sitä ei voida useimmissa kuntayhtymissä muodostaa. Siinä vaiheessa katkeaa yhteys kuntiin, mitä muun muassa keskustapuolue käsitykseni mukaan on korostanut kuitenkin vastalauseessaan toteamalla, että on kysymys kuntien yhteistyöstä.

Minusta toisaalta, jos valitaan päätöksentekolin suoralla vaalilla, kysymys on aivan erityyppisestä organisaatiosta. Sen asema muuttuu oleellisesti. Sillä täytyy olla myös verotusoikeus. Ei voida perustella suoralla vaalilla valittavaa toimielintä, joka tekee kuntia sitovia päätöksiä, mutta lähettää laskut kunnille, joille se kuitenkin ei ole vastuussa, vaan on vastuussa suoraan äänestäjille. Siinä mielessä en pidä hyvänä ratkaisuna sen tyyppisiä esityksiä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vastauksena edustajille Polvi ja Saarinen, ensinnäkin ed. Polvelle: loppujen lopuksi kuntalaitoskin on ihan vain väline siihen, että asiat tulevat hoidetuiksi. Olennaista on se väki, joka sen maakunnan alueella elää ja on, ja se kuntajako on vain väline tämän palvelutehtävän hoitamiseen. Siis silloin se palvelutehtävä hoitautuu tällaisen demokraattisen elimen kautta. Meillähän on Suomessa kuntia, joittenka pinta-ala on kai suurin piirtein vanhan Uudenmaan läänin kokoinen. Verotusoikeus kuuluu automaattisesti tähän. Muun muassa kiinteistövero voisi aivan hyvin kuulua tällaisen maakunnan liiton verotusjärjestelmäksi ranskalaisen mallin mukaan.

Ed. Saariselle: Jos kunnallisvaalien yhteydessä järjestettäisiin maakuntavaalituostovaali, harva se nyt jättää sen toisen lapun jättämättä, jos kunnallisvaaleissa äänestää.

Ed. P o l v i : Herra puhemies! Jonkin verran paremmin ymmärrän ed. Pulliaisen ajattelua, kun hän myönsi tämän verotusoikeuden tarpeellisuuden. Itse pidän välttämättömänä, mikäli mennään sen tyypiseen järjestelmään, jossa on suora vaali, että sellaisella elimellä on aina verotusoikeus. Muuten se ei ole vastuussa käytännössä kenellekään. Jos menetellään, niin kuin olen ymmärtänyt keskustapuolueen edustajien tarkoittavan, että maksujärjestelmä säilyy entisellään eli laskut lähetetään peruskuntiin, sitä järjestelmää en voi pitää oikeana.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan sekä tietotekniikan käyttöä tullialalla koskevan yleissopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta eräiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 205/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 17/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Hallituksen esitys koskee Euroopan unionin jäsenvaltioiden keskinäistä yleissopimusta, jolla perustettaisiin tullitietojärjestelmä. Tavoitteena on, että perustettaisiin sellainen rekisteri, jonka avulla kyettäisiin estämään ennalta rikollisuutta, joka liittyy muun muassa ampuma-aseiden tai huumausainekaupan tai rahanpesun torjuntan. Tarkoituksena on, että tulli saisi tähän käyttöoikeuden heti aluksi hallituksen esityksen mukaan.

Hallintovaliokunta on pitänyt tätä tavoitetta sinällään tärkeänä ja hyväksyttävänä. Olemme

kuitenkin katsoneet, että samat tehtävät rikosten ennalta estämisen, selvittämisen ja syyteharkintaan saattamisen osalta ovat itse asiassa poliisilaissa, mitä tässäkin tarkoitetaan. Näin ollen poliisin kuten myös Rajavartiolaitoksen tulisi saada jo suora yhteys tähän uuteen järjestelmään, ja tätä koskevaa muutosta valiokunta tulee toisessa hallituksen esityksessä esittämään.

On tässä jokin teknisluontoinen virhekin, jonka valiokunta ehdottaa korjattavaksi, mutta lopulta valiokunnan ehdotuksen mukaan eduskunnan tulisi hyväksyä tämä sopimuskokonaisuus ja siihen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Aivan samoin rajaläänin raja-alueen edustajana kuin eduskunnan puhemies pikku pukinsorkkani haluan pistää tähän asiaan. Tämähän koskee vain EU:n sisäistä elämää. Tiedämme suomalaisina ja Suomen itäosien asukkaina, että tämä asia on paljon paljon monimutkaisempi kuin vain EU:n sisäinen asia. Raja, mikä syntyy Suomen itäisen osan ja Venäjän läntisen osan välillä, on sillä tavalla suuri, että tämä sinänsä hyvä ehdotus ei toimi niin, että me voisimme täysin luottaa siihen, että sitä kaikkea, mikä kohti Suomea tulee, pystyttäisiin valvomaan viranomaisen toimesta. Kun ed. Väistö kovin kauniisti puhui tästä asiasta, hän on siinä suhteessa ehkä hiukan sinisilmäinen, jos tohdin näin sanoa, että me puhumme nyt sellaisesta alueesta, jolla ei ole suoraa kytkentää siihen problematiikkaan, jota tämä lainsäädäntö edustaa. Haluan sanoa sen, että tämän lainsäädännön merkitys olisi suurempi, jos sillä olisi minkäänlaista merkitystä sen suhteen, mitä tulee itärajan yli.

Ed. Väistö: Herra puhemies! En tiedä, olenko sinisilmäinen vai en, kerroin vain sen, mitä hallituksen esityksessä koskien EU:n jäsenmaiden yhteistä tullitietojärjestelmän sopimusta todetaan. Tämähän on yleissopimus ja todella niin kuin ed. Kekkonen sanoi, jäsenmaiden välinen sopimus. Kuitenkin tämä toki pitää sisällään myös EU:n alueelle tulevan rikollisen tuonnin tai muut tähän seurantaan liittyvät talousrikokset sillä tavoin, että ne tiedot tulisi tähän järjestelmään sen jäsenmaan, jonka alueella näitä maahantuonnin tai maastaviennin ongelmia ilmenee, siirtää ja tällä tavoin kyetä yhdessä jäsenmaiden viranomaisen kesken seuraamaan ja estämään tätä rikollisuutta.

Kaikki me todella, arvoisa puhemies, tiedämme sen, että rikollisuus on kasvussa, ja kaikki

keinot, joilla sitä kyettäisiin hillitsemään ja torjumaan, tulisi ottaa käyttöön.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Tämä liittyy aika läheisesti nykyisinkin vallassa olevaan järjestelmään, niin sanottuun ptr-asetukseen, jonka mukaan Suomessa tällä hetkellä asetuksen mukaan poliisi, tulli ja Rajavartiolaitos tekevät toistensa tehtäviä toistensa lukuun, myös rikollisuuden torjuntaa. Tätä ollaan saattamassa lain tasoiseksi uudessa esityksessä, joka on eduskunnassa. Rajavartiolaitoksen lakia ollaan uusimassa ja siinä ptr-asetuksen mukainen yhteistoiminta on tarkoitettu tehdä lakisääteiseksi. Tämä ennakoii Schengenin sopimusta sikäli, että Euroopan unionin ja Schengenin alueen sisällä liikkuminen tulee vapaaksi, jolloin sama tiedonsaantioikeus näistä rekistereistä tulee tältä alueelta myös tullin käyttöön, mikä on nähdäkseen aivan johdonmukaista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi tullilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 204/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 18/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tullilakia niiltä osin kuin kyse on Tullilaitoksen henkilökistereistä ja tulliviranomaisten toimivaltuuksien käyttämisestä. Tarkoitus on, että tämä laki tulisi voimaan samanaikaisesti edellisessä asiakohdassa olleen tullitietojärjestelmän yleis-sopimuksen kanssa. Tavoitteena on, että se tulisi jo ensi vuoden alusta voimaan. Siitä syystä tämä on ollut hieman kiireellinen asia.

Tähän nyt liittyvät, arvoisa puhemies, Euroopan unionin tullitietojärjestelmän tietoja koskevat säännökset, mitä tietoja saa tähän rekisteriin siirtää tai siellä säilyttää ja sinne tallettaa, sekä miten kauan niitä voi säilyttää. Edelleen tässä on tietojen luovuttamista koskevat säännökset,

millä tavoin Euroopan unionin tullitietojärjestelmän tietoja voidaan luovuttaa, ja samoin tässä myös säädellään niiden luovuttaminen ulko-maalaisille eli vastaaville viranomaisille ulkomaille.

Tässä, arvoisa puhemies, on kyse siis niiden säännösten lakitasoisesta toteuttamisesta, joita äsken mainittu tullitietojärjestelmäsopimus edellyttää.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja kuvasi tässä itse lainsäädäntöä. Täytyy sanoa, että voi vain ihmetellä, miksi tätä henkilörekisterijärjestelmää ja tiedonvälitysjärjestelmää ei ole aikaisemmin pystytty saamaan sellaiseksi kuin aika vaatii.

Nimittäin kun ottaa hyvin pragmaattisen esimerkin siitä, mihin tässä myös on puututtu, sellainen on polttoainetankkien volyymin rajoittaminen. On jokseenkin posketonta, että ajoneuvon omistajien mielikuvitukselle on annettu mahdollisuus varautua maailmanympärimatkaan. 700 litraakin on ollut polttoainetankin volyymi. Se on asiaankuuluvalla tavalla aina halvalla polttoaineella täytetty, ja sitten dementia on yllättänyt, kun on matka pysähtynytkin heti rajan toiselle puolelle, että ei maailman ympäri ole yritettykään ajaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 195/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 19/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Meillä on käynnissä hätäkeskuskokeilu neljällä alueella, joilla asuu noin 600 000 henkeä. Kokeiluaikehan alkoi huhtikuun alussa 96 ja päättyy näillä näkymin maaliskuun lopussa vuonna 2001.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi henkilörekistereitä ja henkilötie-

tojen käsittelyä koskevia säännöksiä niin, että kokeiluhätäkeskuksissa työskentelevät päivystäjät voivat yhtäläisin toimivaltuuksin huolehtia kaikista avun hälyttämiseen liittyvistä toimenpiteistä siitä riippumatta, mitä tämä hätäilmoitus edellyttää. Nythän tämä on ollut eri henkilöryhmien kesken ongelmallista kokeiluhätäkeskuksissa.

Hallintovaliokunta puoltaa tätä hallituksen esitystä. On tässä, arvoisa puhemies, muutama pykälätarkennus, lähinnä 5 b §:n 1 momentin 1 kohta, joka on erittäin pitkä ja monisanainen, monimuotoinen kohta. Valiokunnan mietinnössä on vähän kuivaa huumoria, kun todetaan, että säännös selkiinntää tietojen saanti- ja käyttöoikeuden poliisiasian tietojärjestelmän yhteiskäyttöisistä tiedoista.

Todella kysymys on, herra puhemies, käytännön toiminnan helpottamisesta. Hätäkeskuskokeilusta kaikkien on saatu sinällään varsin hyviä kokemuksia muun muassa hälytysviipeiden poistumisen ja taloudellisuuden ja myös poliisien kenttätöhyön vapauttamisen osalta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja kuvasi, tässä murretaan rajat hätäkeskustoiminnassa tällä kertaa kokeilumielessä. Tässä ilmeisesti, näin olen oppinut nyt, on menty hyvin pyhän alueen murtamiseen. Eräillä tahoilla nähtiin, tokko tällainen kokeilumielessä tapahtuva murtaminenkaan on hyväksyttävissä olevaa.

Mutta, arvoisa puhemies, kyllä täytyy sanoa, että kun on kansalaisen puolella, joka toivoo tällä tavalla turvallisuutta ja yhteiskunnan järjestelmien toimimista tarkoituksenmukaisella tavalla vaikeissakin olosuhteissa ja tilanteissa, joissa tämä valtiojärjestelmä kuuluu persaukisten vakaaseen ryhmään, niin minä toivon, että jos kokeilu antaa sen laatuista tuloksia, mitkä ed. Väistö tässä äsken kuvasi, niin tämä johtaa myös pysyväisluonteiseen käyttäytymiseen tulevaisuudessa.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Hätkähdin, kun havaitsin, että ed. Tiilikaisen nimi tuli perääni puhujalistaan. Minun tarkoitukseni oli nimittäin sanoa, että tämä kokeilu saattaa myös johtaa tässä muodossaan kuin se on siihen, että meripelastus, merikokeilu, merten turvallisuus, jäisi ikään kuin lapsipuolen asemaan. Kuten sanoin, arvoisa herra puhemies, tarkoitukseni oli puhua tästä pitempään, mutta kun näin, että ed. Tiilikaisen nimi on minun nimeni takana, niin en

oikein tohdi tästä puhua, koska hän on moninkertaisesti enemmän ammattimies tässä asiassa kuin minä olen.

Se, mitä yritin tällä sanoa, herra puhemies, oli se, että minusta tässä esityksessä merten alueella tapahtuvien haavereiden suhteen meillä on kyllä pulma yhä edelleen tämänkin lakiesityksen jälkeen.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Tähän ed. Pulliaisen mielipiteeseen on helppo yhtyä. Tästä pieni esimerkki: Ei tästä ole monta vuotta, kun piti olla kolme viranomaisista istumassa, jokainen oman tietokoneensa ääressä: poliisi, tulli ja rajamies jopa samassa huoneessa, että saatiin yhdistettyä nämä rekisterit. Se vaati kolmen virkamiehen palkat ja olemassaolon eli kuusi virkamiestä kertaa kolme vuorokauden ympäri vahtimassa.

On esitetty pelko siitä, että meripelastuspalvelussa eivät olisi käytettävissä nämä tiedot. Ne tulevat kyllä Rajavartiolaitoksen kautta, koska vartioston komentaja on Rajavartiolaitoksen viranomainen ja pääsee näihin poliisirekistereihin. Siellä on myös tullin rekisterit, joten hänellä on ne käytössään jo nyt.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Ed. Pulliaisen kuvasi jo tulevaisuutta tälle kokeilulle, jos ja kun tämä aikanaan vakinaistuu. Tulokset, joita on saatu ja joista valiokunnallekin on kerrottu, ovat varsin hyviä näiden kokeilualueiden osalta. Toki ongelmia vielä on. Eräs asia on ollut juuri viranomaisten yhteistyö ja siihen liittyvät erinäiset tietosuojasäännöksetkin muun muassa näiden rekistereiden käytön osalta. Tietysti kun uutta tekniikkaa tulee koko ajan, se pitäisi saada mahdollisimman pian sujuvasti tätä toimintaa tehokkaasti palvelevaan käyttöön.

Ristiintyöskentelymahdollisuudet tulevat tässä paranemaan. Henkilöstön eläke-eduista on todettu, että niissä on joitakin ongelmia. Edut pitäisi tietysti turvata, että ei syntyisi ongelmia hätäkeskuksessa olevan henkilöstön osalta. Tämä on tuonut säästöä, mutta toki resurssit kaikkien on pitäisi turvata, kun hätäkeskukset tulevat toimimaan maakunnallisina, niin kuin muun muassa Pohjois-Karjalassa nyt kokeiluhätäkeskus toimii. Ylipäänsäkin tulisi harkita hälytysaluejakoa niin, että se olisi mieluummin maakuntakohtainen kuin pienempiin alueisiin perustuva. Silloin varmasti saavutettaisiin monia hallinnollisiakin hyötyjä tätä kautta.

Hätäkeskuksista tulisi ilmeisesti muodostaa sisäasiainministeriön alainen yhtenäinen hätäkeskuslaitos tämän kokeilun tulosten pohjalta, kun tämä kokeilu on jatkossa ensin tullut päätökseen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys Bulgarian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 270/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys Filippiinien kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 271/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys Slovenian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 272/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys televiestinnän voimavarojen antamista suuronnettomuuksien lievittämiseen ja pelastustoimiin koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 273/1998 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikenvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tällä yleissopimuksella pyritään luomaan kansainvälinen oikeudellinen pohja helpottamaan televiestinnän käyttöä katastrofiavustustoiminnassa. Yleissopimuksen tavoitteena on poistaa kansallisten säännösten kuten tyyppihyväksymisvaatimusten muodostamia esteitä televiestinnän käytölle. Yleissopimuksella pyritään myös avustushenkilöstön turvallisuuden lisäämiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä on nyt jo toinen asia, jossa vähän nöyränä katson ed. Tiilikaiseen päin, koska minä näen selvän yhteyden Estonia-tapaukseen tällä lainsäädännöllä. Tämä on erinomaisen hyvä lainsäädäntöaloite, erinomaisen tärkeä asia, mutta minua epäilyttää tässä se, riittääkö tämä sellaisiin tilanteisiin, mihin aikoinaan jouduimme Suomessa ja Pohjoismaissa tapaus Estonian yhteydessä. Tässä mielessä, arvoisa rouva puhemies, olisin toivonut, että tämä lainsäädäntö olisi ollut vähän eksaktimpaa, vähän tarkempaa ja sillä lailla ikään kuin asiaan menevämpää, että sellainen tapahtuma, joka on meidän ympärillämme aina mahdollinen Itämerellä, Pohjanlahdella, Suomenlahdella, että sellainen mahdollinen tilanne olisi enemmän otettu huomioon silloin, kun tätä lainsäädäntöä on rakenneltu lainkaan riippumatta siitä, että toki tiedämme, että lainsäädäntöä ei voida tehdä yksittäisten tapausten varaan.

Rouva puhemies! Kuten sanottu, kun katselen ed. Tiilikaiseen, tunnen itseni niin nöyräksi, että en jatka omaa spekulatiotani tässä asiassa. Toistan vain sen, että tämä olisi voinut olla hiukan tarkempi ja eksaktimpi.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Kansallisestihan nämä viestiyhteydet ovat järjestettävissä muodostamalla viranomaisen verkkoja ja priorisoimalla niitä. Merialueella ne taajuudet on sovittu radioliikenteessä kansainvälisesti ja niitä käytetään ja ne on priorisoitu, mutta tämä antaa mahdollisuuden priorisoida myöskin johdinyhteyksiä ja muita radioitse tapahtuvia puhelinyhteyksiä suuronnettomuuden käyttöön myöskin yli rajojen, niin että ne saadaan toimimaan. Toisaalta kun ne aiheuttavat kustannuksia, kustannukset sopimuksen mukaan jaetaan tai pidetään kukin omana kustannuksenaan. Siinä mielessä tämä helpottaa kansainvälistä yhteistyötä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laeiksi aravalain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 274/1998 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Valitan, että käytän nyt hieman pidemmän puheenvuoron, mutta mielestäni asia on tärkeä ja varmasti nousee vielä monien keskustelujen aiheeksi.

Arvoisa puhemies! Erään yleishyödyllisen suuren konsernin toimitusjohtaja toteaa tämän vuoden katsauksessaan muun muassa seuraavaa:

”Omistajat ovat kevään yhtiökokouksessa linjanneet konsernin tavoitteeksi kasvattaa asuntokantaa edelleen, jotta yhtiö voisi toteuttaa niin yhteiskunnallisen kuin taloudellisen tehtävänsä. Asunnot ovat edelleen täyskäytössä ja vaihtuvuus vain lievästi noussut. Luottotappiot ovat hyvin matalalla tasolla. Kunnossapidon ohjelmat on pystytty toteuttamaan suunnitellulla tavalla, ja ennakoitua pienemmät hoitokustannukset ovat mahdollistaneet säästyneen erän käyttämisen asumisviihtyvyyttä ja kiinteistöä parantaviin ylimääräisiin korjauksiin.”

Käsittääkseni tyytyväisen miehen puhetta eli yleishyödyllisillä yhteisöillä menee hyvin.

Niin sanottujen yleishyödyllisten asuntoyhtiöiden osuus aravatuotannossa on ollut merkittävä ja tärkeä. Ne ovat toiminnassaan sitoutuneet jo vuonna 80 säädettyjen lakien periaatteisiin, joissa määriteltiin, että asuntolainan voi saada valtioneuvoston nimeämä asuntojen vuokraamista sosiaalisin perustein harjoittava yhteisö. Samana vuonna muutettiin pysyväksi valtion lainoittaman vuokra-asuntokannan käyttö- ja luovutusrajoituksia koskenut määräaikainen laki. Eli: Vaikka käyttö- ja luovutusrajoitukset koskevat kaikkia lainoitettuja kohteita, on alunperin yleishyödyllisiltä yhtiöiltä edellytetty pidemmälle menevää yhteiskunnallista vas-

tuuta, mikä onkin erottanut ne ensisijaisesti liikeloudellista voittoa tavoittelevista yhteisöistä.

Mielestäni käsiteltävänä olevan lain ydinkysymys onkin se, halutaanko tämä pelisääntö säilyttää vai ei. Kyseiselle lakiesitykselle on pohjaa käytännön lähtökohdista eli selvästi yleishyödyllisiä yhteisöjä on alkanut kiinnostaa omistamansa asuntopohjan hyödyttäminen muissakin toiminnoissa. Intressiä varmasti osaltaan lisää se, että kysynnälle ei näy loppua ja toiminta on osoittautunut kannattavaksi erityisesti kysyntäpaikkakunnilla. Edes lama ei vähentänyt merkittävästi kysyntää, vaan melkein päinvastoin. Se keräsi ennen kokemattoman vuokra-asutuskysynnän ja ilmeisesti pysyvämmänkin myönteisen asennemuutoksen vuokra-asumista kohtaan.

Kaikilla tahoilla on korostettu sitä, että on aika laatia yleishyödyllistä asuntokantaa koskeva lainsäädäntö, koska nykyinen lainsäädäntö on houkutellut kokeilemaan vanhojen sääntöjen toimivuutta. Itse lain valmistelu on kuumentanut tunteita. Ilmeisesti kyse on ollut osittain väärinkäsityksistä, osittain tietysti on taisteltu siitä, kuinka korkealle katto ja kuinka leveälle seinät rakennetaan.

Arvoisa puhemies! Aion käsitellä seuraavaksi niitä erityisiä kipupisteitä, mitä tässä laissa on koettu olevan.

Yleishyödylliset yhteisöt ovat siis hyväksyneet sen, että lainaa saavien yhteisöjen tulee täyttää niin sanotut yleishyödyllisyyden ehdot ja tuen tulee ohjautua sen mukaisesti asukkaille. Sen sijaan tuskaa on tuottanut se, että omistuksessa olevaa kantaa ei voisiakaan käyttää samojen sääntöjen mukaan kuin yksityisyrietykset, eli lainat kyllä kelpaavat mutta käsitys siitä, miten omistuksessa oleva kanta ohjautuu ja pysyy asukkaiden etuna, on erilainen.

Väitteet ikuisista käyttö- ja luovutusrajoituksista perustuvat kuitenkin virheelliseen käsitykseen. Hallituksen esityksessä ei ole säädetty vuokralojen käyttö- ja luovutusrajoituksista, vaan yleishyödyllisten yhteisöjen toimintaperiaatteista. Yhteisöjen on toki pääsääntöisesti pidettävä asunnot vuokrakäytössä rajoitusajojen jälkeen, mihin ne ovatkin sitoutuneet monissa eri yhteyksissä lainaa hakiessaan ja saadessaan.

Lisäksi on huomattava, että yleishyödylliset yhteisöt voivat halutessaan irtautua yleishyödyllisyydestä. Tällöin valtion tuki lakkaa kyseisestä ajankohdasta lukien. Aiemmin saatua tukea ei

peritä takaisin ja toiminnan tuloksena syntynyt asuntokanta jää omistajien omistukseen. Käyttö- ja luovutusrajoitukset ovat tässä tilanteessa voimassa aravarajoituslain säättämän ajan.

Yksi viime vuosien asuntopolitiikkaan liittynyt kysymys on myös asuntojen tarjonnan ja saatavuuden erilaistuminen maamme eri osissa. Meillä on paikkakuntia, joissa on sekä omistusta vuokra-asuntojen ylitarjontaa, toisaalta paikkakuntia, joissa kaiken tyyppisistä asunnoista on huutava pula. Lakiesitys ottaa myös tämän huomioon.

Sen lisäksi että kyseessä olevia asuntoja voidaan aina myydä toiselle nimetylle yhteisölle, kunnalle taikka muulle julkisyhteisölle, näitä asuntoja voidaan myydä omistusasunnoiksi tai niiden käyttötarkoitusta voidaan muuttaa, jos kyseisille asunnoille ei ole kysyntää. Lisäksi näitä asuntoja voitaisiin myydä, jos siihen ne muut painavat taloudelliset syyt eli yhtiön vakavaraisuus on vaarassa.

Käydyssä lain valmistelukeskustelussa on esitetty, että nyt säädettävä laki pitäisi laatia siten, että se koskisi vain tulevaisuudessa lainoitettavia asuntoja. Tämä on kuitenkin ristiriidassa sen kanssa, että lainoitettut yhteisöt ovat periaatteessa sitoutuneet lainaa hakiessaan yleishyödyllisyyden sääntöihin. Sen muuttaminen johtaisi myös eduskunnassa määriteltyjen asuntopolitiittisten tavoitteiden ja asumisturvan kannalta arvaamattomiin seurauksiin.

Lain valmistelun yhteydessä on myös väitetty, että niin sanottu omakustannusperiaatteesta johtuen omistajille voi kertyä jakokelpoiseksi voitoksi vain omistajan sijoittamille varoille laskettava 8 prosentin korko. Tämän on väitetty vaarantavan yhteisöjen vakavaraisuutta ja pääomasijoituksia, joita tarvitaan sekä uustuotantoon että peruskorjauksiin.

Niin sanottu omakustannusperiaate sanana ei ole kuitenkaan riittävä. Hallituksen esityksessä onkin määritelty, mikä on kohtuullinen korvaus omistajien sijoituksesta asuntojen tuottamiseen. Tarkoituksena on, että tämä olisi vertailukelpoinen rahoitusmarkkinoilta yleisesti saatavaan tuottoon. Tällä tavalla edistetään yksityisen pääoman hankkimista sosiaaliseen asuntotuotantoon. Samaan suuntaan vaikuttavat asuntojen myyntirajoitukset eli velattomien asuntojen määrä yhteisössä kasvaa jatkuvasti, mikä myös parantaa vakavaraisuutta.

Tässä yhteydessä onkin esitetty, että osakepääoma, ylikurssirahasto, rakennusrahasto, pääomalaina, aikaisempien tilikausien voitto,

asuntalovaraus ja poistovero olisivat näitä yhtiön omia sijoituksia. Tässä yhteydessä on unohdettu tarkoituksellisesti muun muassa se, että niin sanotuiksi omistajan sijoituksiksi kirjaantuisi Raha-automaattiyhdistyksen ja kuntien sijoituksia sekä valtionapuja. Lisäksi esimerkiksi niin sanotut asuntalovaraukset ovat vuokralaisilta kerättyjä rahoja, joilla tulisi tehdä muun muassa tarvittavia peruskorjauksia.

Ymmärrän hyvin, että määrittelyn yhteydessä puhutaan todella merkittävistä omaisuusmassoista ja pääomista. Siksi onkin syytä kysyä myös sitä, onko eduskunnalla velvollisuutta huolehtia siitä, miten sen päättämiä ja myöntämiä pääomia käytetään, hyödyttävätkö ne todella alkuperäistä tavoitetta eli asukkaiden tukemista, voidaan-ko ne siirtää kattamaan muuta yritystoimintaa tai suodaanko niillä keinottelu esimerkiksi pörssin puitteissa. Lisäksi on muistettava, että lakiesitys ei rajaa sitä, etteikö yhteisö voi olla osa laajempaa konsernia, jolla voi olla hyvinkin erilaista liiketoimintaa. Kyse on keskeisesti siitä, harjoitetaanko sitä muuta bisnestä valtion ja asukkaiden rahoilla vai ei.

Lakiesityksen heikkoutena voidaan pitää sitä, että se ei kata kaikkia yhteisöjä, kuten osakeyhteisömuotoisia vakuutusyhtiöitä, työnantajien tai kuntien omistamia asuntoja. Mielestäni onkin tarpeellista, että myös näiltä osin pelisääntöjä selkiytetään. Asia onkin tietävästi ministeriössä valmisteluilla.

Arvoisa puhemies! Yleishyödyllisiä asuntoja tuottavat ja omistavat yhteisöt muodostavat selvästi kolme eri ryhmittymää. Parhaiten tunnetaan VVO, Sato, YH-Rakennuttajat ja Tarve-asunnot eli suurimmat vuokra-asuntojen rakennuttajat. Opiskelijoiden asuntosäätiöt ovat myös yleishyödyllisiä. Lisäksi meillä on noin 250 pientä yleensä yhden palvelutalon omistavaa yhdistystä tai säätiötä. Nämä kaikki ovat tärkeitä valtion ja kuntien partnereita ja kumppaneita asuntopolitiikan hoitamisessa. Ilman näitä ei olisi saatu aikaan nykyisen suuruista sosiaalisten asuntojen vuokrakantaa. Parasta ammattitaitoa talojen isännöinnissä ja kunnossapidossa löytyi juuri suurilta yleishyödyllisiltä asuntotuottajilta. Näkisinkin hyödylliseksi kehitykseksi sen, että yhä suurempi osa nykyisestäkin vuokra-asuntokannasta siirtyisi näiden ammattitaitoisten omistajien hoidettavaksi.

Onkin muistettava, että lakiesitys koskee nimenomaan rajattua yleishyödyllisyyden ehdot tunnustavaa yhteisöä. Samassa konsernissa voi olla jatkossakin muita yhteisöjä, kuten esimer-

kiksi vapaarahoitteista vuokra- tai omistus-asuntokantaa hallinnoivia tai tuottavia yhteisöjä, rakennuttajayhteisöjä tai kiinteistöhuoltoja. Näiden toimintaa, samoin kuin ei emokonserninkaan, tämä lakiesitys millään tavoin rajoita. Se ei myöskään estä niiden pörssiin menoa, vaan turvaa nimenomaan konsernin yleishyödyllisen osan muun konsernin mahdollisilta riskeiltä.

Asuntopolitiikka on aina tasapainoilua markkinoiden ja julkisen sektorin ohjauksen välillä. Parhaimmillaan se käyttää hyväksi molempien hyviä ominaisuuksia. Tätä periaatetta hallitus on kuluneiden vuosien aikana noudattanut ja lakiesitys on nähtävä osana tätä periaatetta.

Arvoisa puhemies! Mielestäni eduskunta ja hallitus ovat kiistatta vastuussa siitä, miten sosiaalisten tukien jakamista ohjataan. Sosiaalisen asuntopolitiikan on jatkossakin ansaittava kansalaisten luottamus, jotta yleisten verovarojen sijoittaminen siihen voidaan hyväksyä. Valitettavaa on, että tämän päivän moraalia tuntuu olevan se, että lakeja luetaan niin, että se, mikä ei ole erikseen kiellettyä, on sallittua. Terävänä liikemiestaitona pidetään sitä, että hyödytään tyhmempien kustannuksella. Niinpä pörssin sisäpiirisäännöstenkin rikkomisesta epäillään arvostettuja yritysmaailman johtajia.

Arvoisa puhemies! Mielestäni meidän vastuulamme on estää vastaavanlainen toiminta valtion lainoittamien ja vuokralaisten maksamien asuntojen osalta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! On varsin hyvä, että tämä hallituksen esitys n:o 274 on saatu eduskuntaan. Uskon, että ympäristövaliokunta pystyy hyvin käsittelemään sen tämän vaalikauden aikana.

Kuten ed. Kauton perusteellisessa puheenvuorossa kävi selväksi, hallituksen esityksellä on oma tarpeensa. Siinä on kysymys myös sellaisesta vastauksesta, joka vahvistaa hallituksen taholta ja tässä yhteiskunnassa nimenomaan yhteiskunnallisesti tuetun rakentamisen tulevaisuutta ja nimenomaan vuokra-asuntotuotannon jatkumista.

Puhemies! Yhteiskunnan tukema rakentaminen on ollut jonkinlaisissa keskustelun laineissa kaiken kaikkiaan. Siihen liittyy hyvin oleellisena asiana nimenomaan vuokra-asuntotilanne. Tämä lakihan koskee aravalain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamista. Tällä tavalla tämä on kyllä askel hyvään ja

tärkeään suuntaan, joka vahvistaa yhteiskunnan osuutta tässä tärkeässä asumisen varmistamisessa nimenomaan pienituloisten ihmisten kohdalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

14) Lakialoite laiksi tuloverolain 130 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 138/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! Käsitelyssä on ed. Marjaana Koskinen ja 34 muun allekirjoittama lakialoite, joka viime viikolla siirrettiin tähän istuntoon. Kun aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja ei ole paikalla eivätkä näköjään muutkaan aloitteen allekirjoittajat halua sitä millään tavalla esitellä, niin itse, joka en ole allekirjoittanut, kommentoin sitä muutamalla sanalla.

Aloitteessa esitetään kunnallisveron muuttamista progressiiviseksi. Siinä todetaan muun muassa: "Koska yhä suurempi osa verotuksesta tapahtuu kunnallisverotuksen kautta, on syytä tulonjaon oikeudenmukaisuuden vuoksi säätää kunnallisverotukseen lievä progressio." Periaate sinänsä on aivan oikea lähtökohdiltaan, varsinkin kun tällä hetkellä yleisesti valtion tuloveron progressiota on vuosittain tiivistetty ja toisaalta lievennetty. Käytännössä se on johtanut siihen, että verotuksen painopiste siirtyy entistä enemmän pieni- ja keskituloisten harteille lähinnä kunnallisveron muodossa maksettavaksi. Siinä mielessä lähtökohta sinänsä on periaatteeltaan oikea.

Esityksessä on kuitenkin monia ongelmia, ja se edellyttää varmaan asian perusteellisempaa tarkastelua. Kaiken kaikkiaan aloitteessa näytetään olevan laskentaperuste määritelty ja määritelty käsite kantavero: "Kantaverolla tarkoite-

taan kunnallisverotuksessa kuntalain 66 §:ssä mainittua tuloveroprosenttia." Sen jälkeen on määritelty verotettavan tulon määrät ja tietystä tulomäärästä suoritettava vero.

Tässä täytyy olla jokin kömmähdys tai kirjoitusvirheitä, muuten en voi aloitetta ymmärtää. Tässä mainitaan muun muassa, että verotettavan tulon ollessa 0—36 000 markkaa vuositason kunnalle ei suoriteta veroa. Mikäli tulo on 36 001—80 000 markkaa, vero on 0,8 kertaa kantavero, eli 0,8 kertaa kunnassa sovellettava veroprosentti. Edelleen, mikäli tulo on 80 001—120 000 markkaa, veron määrä on 1,0 kertaa kantavero eli sovellettava veroprosentti. Sen jälkeen mikäli tulo on vähintään 120 001 markkaa, veron määrä on 1,2 kertaa kantavero.

Tuon taulukon soveltaminen käytännössä johtaa siihen, että 36 000:ta markkaa, joka sinänsä on aivan oikea lähtökohta, pienemmästä tulosta ei veroa peritä lainkaan, mutta jos ansaitsee 36 001 markkaa, silloin peritään 0,8 kertaa kantavero eli veroprosentti. Käytännössä se johtaa siihen, että joka ansaitsee 36 001 markkaa, saa oleellisesti vähemmän käteen tuloa kuin 36 000 markkaa ansainnut.

Edelleen, jos verrataan eri kohtia, niin 120 000 markkaa ansaitseva maksaa veroa 1,0 kertaa kantavero eli veroprosentin mukaan. Sen sijaan 120 001 ansainnut maksaa 1,2 kertaa kantaveron. Näin ollen myös tuossa vaiheessa käteen jäävä tulo oleellisesti jää pienemmäksi henkilölle, jonka tulo ylittää 120 000 markkaa, kuin sillä, jonka tulo jää jonkin verran alle 120 000 markan. Eli jotain jalostamista tämä varmaan vaatii.

Kun aloitteessa mainitaan, että tarkoituksena on säätää kunnallisverotukseen lievä progressio, niin minusta se ei ole lainkaan lievä, jos 80 000 markan tulosta maksetaan 0,8 kertaa kantavero ja 120 001 markan tulosta 1,2 kertaa kantavero, eli progressio muodostuu valtavan korkeaksi, veroa maksetaan 50 prosenttia enemmän kuin alemmalla asteella. Eli ilmeisesti tämä on joko kirjoitusvirheiden tai kesken jääneen ajattelun takia kohtalaisen paljonkin jalostusta vaativa, ennen kuin tämän tyypistä periaatetta voidaan soveltaa.

Mutta lähtökohdiltaan ja periaatteiltaan progression esille ottaminen on minusta aivan perusteltua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 263/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 21/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 18 pidettävään täysistuntoon.

16) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankin virkamiehistä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 244/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 20/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 18 pidettävään täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys laiksi arvopaperimarkkinain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 209/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 37/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 18 pidettävään täysistuntoon.

18) Hallituksen esitys laiksi säteilylain muuttamisesta

Hallituksen esitys 248/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 18 pidettävään täysistuntoon.

19) Hallituksen esitys laiksi merimiehen lääkärintarkastuksista pidettävästä rekisteristä

Hallituksen esitys 225/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 18 pidettävään täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskun-
nan seuraava täysistunto on tänään kello 20.30.

Täysistunto lopetetaan kello 20.26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
